GELU NEAMȚU

CIOBANI ROMÂNI ÎN MONTANA, STATELE UNITE ALE AMERICII 1907 - 1913

EDITURA "DRAGOȘ VODĂ"
CLUJ - NAPOCA, 2002

GELU NEAMȚU s-a născut la 1 martie 1939, în comuna Mintiu Gherlei, județul Cluj. Istoric. Studii secundare la Dej și Cluj, studii universitare la Cluj. Facultatea de Istorie și Filosofie (1961). Doctor în istorie (1977). Cadru didactic în învățământul mediu (1961). Cercetător prin concurs (1963); cercetător principal (1970) la Institutul de Istorie și Arheologie, respectiv cercetător științific principal la Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca (1995-2002). Premiul Academiei Române „Nicolae Iorgaˮ (1978). Șef de sector la Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca (1998-2002). Specializare în Statele Unite ale Americii cu bursă IREX GRANT (1980).

Coautor la vol. 1 **Bibliografia Istorică a României (1970) și la șase volume privind Documentele revoluției de la 1848-1849 din Transilvania (1977-1998), precum și la patru volume George Bariț și contemporanii săi (1974-1993). Colaborări la 24 volume de studii de istorie și autor a 117 studii de specialitate în reviste de profil din țară și străinătate.**

Volume: **Studii și documente privind activitatea lui Ioan Slavici, I-II, (1976) [coautor]; The Politics of Magyar Governments for Denationalization of Transilvanian Romanians between 1867-1918, (1993) [coautor]; Procese politice antiromânești care au zguduit Transilvania în toamna anului 1848 (1995) [coautor]; Alexandru Roman, marele fiu al Bihorului (1995) [autor]; Revoluția românilor din Transilvania 1848-1849 (1996) [autor]; În America pentru Unirea Transilvaniei cu România (1997) [autor]; Revoluția de la 1848. Ancheta Kozma din Munții Apuseni (1998) [coautor]; Istoria României. Transilvania, vol. I – II (1997; 1999) [coautor]; Generalul George Pomuț (1818-1882) (2001) [coautor].**

Figurează în „**2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century**ˮ *(International Biographical Centre Cambridge)* 2000.

Manuscrisul acestei lucrări a fost premiat de către Academia de Științe, Literatură și Arte de la Oradea cu ocazia Salonului Internațional de Carte ediția a X-a desfășurată în cadrul celui de al XXVII-lea Congres ***„AMERICAN ROMANIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES”*** *din 29 mai – 2 iunie 2002.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

GELU NEAMȚU

CIOBANI ROMÂNI ÎN MONTANA, STATELE UNITE ALE AMERICII 1907 - 1913

ISBN 973 - 85211 - 3 - 0

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Colegiul editorial

Redactor șef	**Vasile IUGA de Sălișteș**
Secretar de redacție	**Narcizia IUGA**
Copertă și concepție tehnoredactare	**Vasile IUGA de Sălișteș**
Culegere	**Angela RUS**
Tehnoredactare computerizată	**Camelia ȚIPROC**
	Cristina RĂCIAN
Corectură	**Narcizia IUGA**

Copyright © 2002 - EDITURA "DRAGOȘ VODĂ". ***Toate drepturile rezervate. Nici o parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nici o formă, prin nici un mijloc mecanic sau electronic sau stocată într-o bază de date fără acordul prealabil în scris al editurii.***

Copyright © 2002 by "DRAGOȘ VODĂ" PUBLISHING HOUSE. ***All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior permission of the publisher.***

Editura Societății Culturale Pro Maramureș
"DRAGOȘ VODĂ" Cluj-Napoca
Str. Eroilor nr. 48, ap. 14; Tel/Fax: 0040-64-197510

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

GELU NEAMȚU

CIOBANI ROMÂNI ÎN MONTANA, STATELE UNITE ALE AMERICII 1907 - 1913

Cu aleasă prețuire pentru mai tînăra mea colaboratoare Ela Cosma, cu mulțumiri pentru ajutor,

20.II.2003. G. Neamțu

EDITURA SOCIETĂȚII CULTURALE PRO MARAMUREȘ
"DRAGOȘ VODĂ" Cluj - Napoca, 2002

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

MOTTO:

CAELUM, NON ANIMUM MUTANT,
QUI TRANS MAREM CURRUNT

CEI CE TREC MAREA ÎȘI SCHIMBĂ NUMAI CERUL,
NU ȘI SUFLETUL

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

GELU NEAMȚU

ROMANIAN SHEPHERDS IN MONTANA, UNITED STATES OF AMERICA 1907 - 1913

PRO MARAMUREȘ CULTURAL SOCIETY
"DRAGOȘ VODĂ" PUBLISHING HOUSE
Cluj - Napoca, 2002

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

MOTTO:

CAELUM, NON ANIMUM MUTANT,
QUI TRANS MAREM CURRUNT

THOSE WHO PASS THE SEA
CHANGE THE SKY, NOT THEIR HEART

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CUPRINS

Cuvânt către cititori 9

I. Emigrarea românilor în Statele Unite 1907-1913 20

II. Afluența ciobanilor români spre Montana 26

III. Ciobanii din Montana în raport cu țara de origine 33

IV. Aspecte dramatice din viața de cioban în Montana ... 37

V. Încercări ineficiente de a opri emigrarea 42

VI. Schimbări în mentalitatea românului emigrat, la întoarcerea acasă 46

VII. Contribuția financiară a emigranților români 49

VIII. Imaginea Transilvaniei în sufletul emigrantului român 52

IX. Aspirațiile la unitate națională ale emigranților români din America 53

X. Propaganda între românii americani pentru înscrierea ca voluntari în armata României 59

XI. Doine și versuri ale ciobanilor din Montana, 1907-1913 66

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Foreword 71

I. The Emigration of the Romanians
to the United States 1907 - 1913 80

II. The Affluence of Romanian Shepherds
to Montana 85

III. The Sheperds from Montana
in Relation to their Homeland 90

IV. Dramatical Aspects of the
Sheperd's Lifes in Montana 92

V. Inefficient Attempts to Stop the Emigrations 96

VI. Changes in the Mentality of the
Emigrated Romanian at His Return Home 98

VII. The Financial Contribution
of the Romanian Emigrants 100

VIII. The Image of Transylvania in
the Soul of the Romanian Emigrant 101

IX. The Aspiration of the Romanian Emigrants
in America to the National Unity 103

X. The Propaganda among the Romanian Americans
to Enrole as Volunteers in Romania's Army 108

XI. Doinas and Verses of the Shepherds
from Montana 1907 - 1913 114

Anexă

Iosif Trifa, America în poezia noastră poporală 207

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CUVÂNT CĂTRE CITITORI

Lucrarea de față se integrează în mai vechile mele preocupări privind viața și activitatea emigranților români în Statele Unite ale Americii până la 1918. În 1997 publicam *„În America pentru Unirea Transilvaniei cu România"* Ed. „Dagerom Impex", Cluj-Napoca, în care adunam studiile mele referitoare la această temă.

Încă în 1980 când cu o bursă IREX am fost la Washington și Cleveland, am selectat din presa românească de acolo numeroase poezii populare publicate de emigranți. După aceea, un timp, am continuat cercetările în periodicele românești din America, aflătoare la Biblioteca Academiei Române din București. În 1993 îmi apărea în *„Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca"*, un studiu: *„Dorul de țară la românii din Transilvania emigrați în Statele Unite ale Americii (1907-1908)"* la care l-am asociat și pe prietenul meu prof. Paul E. Michelson (de la Huntington College, Indiana, SUA) cu care proiectasem o lucrare mai amplă asupra emigrației românești în America, privită din punct de vedere istoric.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Independent de preocupările și proiectele mele, dl. prof. Aurel Sasu a publicat și d-sa ceva asemănător în 1993: *„Cultura română în Statele Unite și Canada"*, vol. 2 *„Nostalgia românească"*, Ed. Fundației Culturale Române, București, desigur, dintr-o perspectivă literară.

Ciobanii români din Montana, Statele Unite ale Americii, de care ne ocupăm în această lucrare, constituie doar un segment și încă unul destul de modest al marii emigrații românești, constituind mai degrabă un **studiu de caz**.

Semnificativ și remarcabil este însă faptul că viața acestei mici comunități extrem de izolată, are aceleași probleme ca întreaga mare emigrație românească.

Aceleași necazuri. Aceleași bucurii.

Succintul studiu care precede cele peste patruzeci de producții folclorice, este gândit din unghiul unui istoric, atingând și aspectele moderne ale cercetării privind **mentalitățile** emigrantului român și problemele de **imagologie** care se reflectă atât de pregnant în versificațiile culese.

Afecțiunea, înțelegerea și grija cu care am adunat acest folclor s-au datorat faptului că în cele trei luni cât am stat în Satele Unite ale Americii am fost marcat de același sentiment al **dorului de țară, de familie**, chiar dacă el s-a manifestat într-o altă epocă istorică – dar, am constatat, sentimentul rămâne sentiment.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Firul roșu care străbate întreaga creație folclorică de față este dorul de țară, de casă, de familie, de mândra care-l așteaptă pe însinguratul, nefericitul înstrăinat.

S-ar părea că sentimentul dorului de țară la românii emigrați este un sentiment mai puternic decât la alte nații, cel puțin așa crede Ioan Stoica (Madison, Illinois – în *„Românul"*, nr. 28 din 1907) atunci când scrie:

„Toți care aicea vin,
Se trudesc cu mare chin.
Se trudesc din an în an,
Pentru-n biet trudit de ban,
Iar la urmă plini de dor
Se re-ntorc la țara lor,
Căci om ca românașul nu-i
Să-și iubească țara lui."

Cititorului trebuie să-i mai spunem că adunând aceste versuri uneori naive, alteori inspirate, am putut constata că majoritatea lor exprimă și speranța de reîntorcere în țară. De fapt, chiar scrierea acestor versuri și publicarea lor, sunt semnul dorinței autorilor de a păstra legătura cu spațiul lor geografic originar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

O reală durere a ciobanului emigrat în Montana reiese a fi fost și dificultatea de adaptare la deosebitele condiții de lucru cu oile în Montana, pentru că după cum scrie Dan Voinea:

„Ciobănit-am și la noi,
Dar am fost la turmă doi,
Sara în târlă le închideam,
Și pe la fete meream.
Printre garduri de nuiele
Pe la fete frumușele. "

Mesajul esențial rămâne însă dorul care-l mistuie, de care nu scapă, dorul a-toate-stăpânitor în noua sa viață de emigrant. Și îi dedică acestui „dușman" versuri în care ai uneori impresia că se ia la harță cu el:

„Cum nu-i dorul mare câne
Peste câte dealuri vine
În America la mine.
Dorule ești mare hoț
Peste multe ape-noți
Pân' la mine de mă-nglozi
În durere și suspin
În amar și în venin !"

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Privind în ansamblu acest modest „**studiu de caz**", am ajuns la convingerea că proiectul unei istorii a emigrației românilor în Statele Unite ale Americii de la începuturi și până la 1918 pus la punct împreună cu prof. Paul E. Michelson va fi o temă asupra căreia va merita să ne îndreptăm atenția pentru că acest fenomen ne poate apărea astăzi într-o lumină mai nuanțată.

Valoarea lucrării ar putea crește și datorită faptului că ea va trebui să țină seama atât de părerile unui român, cât și de acelea ale unui american, ceea ce, incontestabil, o va apropia mai mult de adevărul istoric.

Dar indiferent de câte noutăți vor aduce cercetările noastre, ele vor trebui să țină seama de unele păreri remarcabile din epocă, așa cum au fost și cele ale lui Epaminonda Lucaciu (fiul lui Vasile Lucaciu) care, în calitate de emigrant român în Statele Unite, într-o conferință ținută în fața studenților români din Budapesta (la societatea *„Petru Maior" în martie 1909), enunța: „Baza pe care s-a dezvoltat și se dezvoltă Statele Unite este libertatea cea mai mare"*. Omul e creat egal și are drepturi inalienabile, iar ținta sa este *„desfășurarea vieții în libertate și urmărirea fericirii"*.

Pe cititor mai trebuie să-l informăm că am reprodus în anexa lucrării, eseul folcloristului Iosif Trifa, intitulat *„America în poezia noastră populară"*, publicat în *„Tribuna"* de la Arad (1909) din două motive. Primul, pentru că este în bună parte o

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dr. Epaminonda Lucaciu

1877 - 1960

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

fină analiză a **noului** apărut în poezia populară – **noul** fiind **America**, tema impunându-se încă în 1909 și care va prospera doar până prin 1913, când politicul acaparează în întregime foile românești americane. Al doilea motiv este că în finalul textului sunt o serie de afirmații inexacte, pe care am vrut să le combatem, cum ar fi și bănuiala că emigrarea în America ne-ar fi adus o *„slăbire morală"*, afirmație cu care nu putem fi de acord, pentru că, în realitate (arătăm și în studiul nostru), America a fost o școală a democrației, a valorii drepturilor civice pe care acasă, în Transilvania, statul ungar le călca cu brutalitate în picioare. Din păcate, la eseul lui Iosif Trifa constatăm și o inutilă și dezagreabilă înclinație spre xenofobie pe care, în realitate, românul simplu n-a împărtășit-o.

Contrar previziunilor lui I. Trifa, astăzi doina a dispărut, nu se mai produce doină autentică. Ea rămâne totuși *„nemuritoare"* prin ceea ce a fost, în *„culegeri"* de doine publicate (cum este și aceasta), prin înregistrarea lor pe discuri, mai demult, pe suport magnetic astăzi (casete, CD-uri). Și o știm cu toții, nu există români americani care să nu-și ducă din țară așa ceva. Iar când în străfundurile sufletului lor vibrează vreo coardă pe care probabil nici nu știau că le-a mai rămas neruptă odată cu destărarea, ascultă (cu ce amestec de sentimente!) bătrânele cântece de jale și de dor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Mărturisim sincer că rândurile pe care le-am scris și versurile pe care le-am adunat, am dori să fie de folos marii și generoasei idei promovată în libertate, după 1989, de deschidere, de reluare și strângere a legăturilor diasporei românești cu țara. Ca nepot de emigrant și ca istoric, sper ca diaspora românească să redevină ceea ce inițial a fost, dar mai ales în perioada 1914-1918 – susținătoarea intereselor naționale ale României în noua și puternica lor patrie adoptivă, America.

Concluzionăm că **dorul de țară** mai chinuitor la noi decât la alte neamuri este și o dovadă a dragostei românului pentru glia străbună care reprezintă **spațiul său originar** de dintotdeauna. Acesta constituie deci și unul dintre argumentele simple dar irefutabile ale CONTINUITĂȚII poporului român pe meleagurile Transilvaniei.

După cum constatăm din versurile reproduse aici, ciobanul român din Montana se simte legat cu mii de fire de țara lui. Și emigranții de astăzi au toate motivele să se simtă legați de Patria lor de origine (chiar dacă ne îndreptăm spre globalizare) și dacă nu ar părea exagerat de patetic, aș încheia cuvântul adresat potențialilor cititori, subliniind că această carte este un IMN închinat DORULUI DE ȚARĂ.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Cartea poate interesa diverse cercuri de cititori, de nivel cultural diferit, poate interesa pe mărgineni, pe sibieni, pe istorici, pe folcloriști, pe profesori și pe studenții ce vor să-și facă lucrări de licență. Ea interesează însă, în primul rând, pe **românii americani** și constituie de fapt un **omagiu** adus înaintașilor lor.

După cum se vede *Cuvântul către cititori* și studiul privind ciobanii români emigrați în Montana a fost tradus în limba engleză. Am considerat necesar acest lucru deoarece cartea adresându-se în special românilor americani, suntem conștienți că mulți dintre ei nu prea mai știu citi bine românește. Așa încât, chiar dacă versurile simple pot să le „guste" în original (pentru că o traducere a lor le-ar afecta muzicalitatea), studiul trebuie însă neapărat tradus pentru o mai bună receptare a sa, util fiind în acest caz și specialiștilor străini care cercetează istoria emigrației în Statele Unite ale Americii.

În final este de datoria mea să prezint călduroase mulțumiri distinsului istoric și om de cultură, președintelui **Academiei de Științe, Literatură și Arte** de la Oradea, dr. Ioan Țepelea (și întregului juriu), care a găsit de cuviință ca în semn de apreciere să **selecționeze** manuscrisul acestei lucrări.

Cititorul mai trebuie să știe că această carte nu ar fi văzut lumina tiparului dacă ea n-ar fi fost îmbrățișată cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

entuziasm de președintele **Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă"** din Cluj-Napoca, dl. Vasile Iuga de Sălișteș.

Într-un timp record de la prezentarea manuscrisului, d-sa a știut cu măiestrie să îl pună în pagină și să-i insufle viață ca și celorlalte 25 de cărți tipărite până azi, dovedind astfel că **Editura „Dragoș Vodă"** este de acum o editură matură și serioasă, cu titluri de interes național, vrednică și activă ca și societatea de altfel, care este deja cunoscută prin acțiunile sale culturale în țară și străinătate: în Ungaria, Transcarpatia, Banatul Sârbesc și Statele Unite ale Americii.

Se poate vedea așadar, cu prisosință că atât **Editura „Dragoș Vodă"** cât și **Societatea Pro Maramureș** servesc cu devotament și competență aceeași cauză nobilă pătrunsă de un autentic patriotism, aceea a deschiderii României față de diaspora românească.

AUTORUL

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBANI ROMÂNI ÎN MONTANA, STATELE UNITE ALE AMERICII 1907 - 1913

Timide și sporadice la sfârșitul secolului al XIX-lea, emigrările românilor din Austro-Ungaria în Statele Unite ale Americii de Nord au sporit an de an, ajungând în 1907 la un adevărat exod. Datorită unor cauze economice și politice de o deosebită complexitate și gravitate, emigrarea a ajuns o problemă socială de proporții, care nemaiputând fi ignorată va intra și în dezbaterea ziarelor românești, maghiare și germane de diverse orientări din Transilvania, atrăgând într-o oarecare măsură chiar și atenția guvernului.

Cu toate că guvernul ungar și Partidul Național Român vedeau diferit cauzele emigrărilor, atât unul, cât și celălalt s-au pronunțat împotriva lor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

I. Emigrarea românilor în Statele Unite 1907 - 1913

Românii din Austro-Ungaria au dat cel mai mic procent de emigranți proporțional cu numărul locuitorilor și în comparație cu austriecii, slovacii, maghiarii, cehii și croații (nu intră în calcul rutenii și evreii). În deceniul IX al secolului al XIX-lea, *„Gazeta Transilvaniei"* ținea să sublinieze că: „În lumea civilizată azi se știe, că nici un popor nu-și părăsește patria mai cu greu, mai cu multă durere, decât românul, și mai ales românul din Carpați"[1]. În 1907 această „bejenie" modernă în masă spre Statele Unite abia dacă a atins cifra de 80.000 de oameni. Dintre aceștia, între 1907-1913, un procent mereu crescând l-au dat și ciobanii români, în special din zona Mărginimii Sibiului.

Iată ce scrie unul dintre aceștia, din Poiana Sibiului, despre cauzele plecării lor în Statele Unite. Scrisoarea apare sub titlul **Ne-a mai rămas America** și este adresată redacției ziarului *„Tribuna"* din Arad[2].

Principalele două motive sunt: 1. legile agrare ale ministrului Darányi și 2. încheierea Convenției vamale cu România.

Mai ales cea din urmă, se spune, a „tăiat adânc în interesele unei largi pături de cetățeni". Prin această convenție s-a dat aproape o lovitură de moarte negustoriei cu oi.

[1] *„Gazeta Transilvaniei"*, L, nr. 270 din 8/20 dec. 1887, p. 1.

[2] *„Tribuna"*, Arad, XV, nr. 24 din 12 febr. n (30 ian. v.) 1911, p. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Importul de vite de tot soiul din România a fost redus. S-au impus restricții și măsuri prohibitive în ce privește arendarea de pășuni în România. Oile pot trece granița, dar nu pot fi readuse acasă. S-au urcat, deci, prețurile la carne, deoarece în acest mod s-a redus cantitatea mărfii vii.

Cu 20-30 de ani în urmă, scrie poienarul, vitele erau ieftine și, deci, și carnea, pentru că în zona muntoasă a Transilvaniei înflorea păstoritul și marile turme de oi puteau fi duse nestânjenit la păscut în țările vecine. Satele din jurul graniței aveau sute de mii de oi, deoarece aveau dreptul de a le paște pe acei munți sterpi. Tot cu 20-30 de ani în urmă, mai precizează corespondentul *„Tribunei"*, dealurile și văile Ardealului și Banatului erau acoperite cu turme de oi, vaci, boi și porci. „Azi s-a schimbat totul. Mărginenii cu turmele lor însemnate au trebuit să zică rămas bun României. Oile lor, marfă bună, le-au încărcat tirolezii pe trenuri și le-au dus departe. Și celelalte vite cam tot așa. Căci unde să le mai pască românii?".

Și cu minte limpede, se sintetizează: 1. Statul nu vine cu nimic în ajutorul crescătorilor de animale. 2. Granițele țărilor vecine s-au închis pentru toate vitele de pășune. 3. S-au sporit mult cheltuielile de întreținere și pășunat a vitelor și din cauza multelor și prea marilor taxe impuse de veterinari. 4. Vitele nu mai pot paște nici măcar munții sterpi. Astăzi munții sunt exploatați de firmele străine iar românilor nu le-a

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

mai rămas decât America pentru că, după cum se subliniază atât de sugestiv, „DIN COAJA BRADULUI NU POȚI FACE FRIPTURĂ".

Așa stând lucrurile, și românul este constrâns să ia în mână „toiagul pribegiei peste mare în America depărtată".

În perioada 1907-1913 emigrarea făcea parte dintr-o revoluție tăcută, lentă și profundă până în sufletul celui mai umil cioban. Cuceririle industriale ale începutului de secol XX (și, mai ales, lărgirea rețelei de căi ferate) schimbă din temelii viața materială și spirituală a satelor. Distanțele au început să se micșoreze, produsele industriale invadează piețele, „bumbacul a alungat cânepa, ghetele au suprimat în multe locuri opinca".

Țăranul român este pus în situația de a constata cum progresele civilizației atacă încet dar ineluctabil corabia tihnită a vieții sale tradiționale. Asaltul schimbărilor dramatice l-au surprins însă nepregătit și dezarmat. Pretențiile irațională ale unui stat ostil, opresiv și, în bună parte, încă feudal, l-au determinat pe românul căruia i-ajunsese deja cuțitul la os, să caute MÂNTUIRE în America[3]. Și așa s-au născut DOINELE de JALE și de DOR ale inimilor de români înstrăinați, ce întesau punțile vapoarelor. Încercând să-și limpezească situația se alinau doinind sau scriind „carte" către mândra din satul pe care tocmai îl părăsiseră:

[3] *„Luceafărul"*, XI, nr. 1 din 1912, p. 19-20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Mulți români ardeleni se îmbarcau
pentru Statele Unite, la Hamburg*

* Dániel Ferenc - Orosz István, *Ah Amerika!* Gondolat, Budapest, 1988.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Cine-a scornit jalele ?
Misler cu vapoarele.
Da vaporu nu-i de vină
Că și pe el focu-l mână".

În imaginația sa, românul ardelean vedea Statele Unite ale Americii ca pe un biblic Eden în care oricine își poate găsi fericirea.

În porturile din New York și Baltimore puteai vedea sute de români cu fețele posomorâte, ce pășeau parcă sub apăsarea unei poveri. Câtă jale putea fi în sufletul lor rupt de familia, de satul lor; și totuși, câtă speranță sălășluia în aceleași inimi.

Când pleacă e un moment zguduitor, de ruptură. Satul întreg iese să-și ia rămas bun de la feciorii ce pleacă „la America", înstrăinându-se de bunăvoie. Parcă îi însoțesc la groapă și nu la tren. Plânsete și suspine, jale, fețe livide; se întreabă și cei ce pleacă și cei ce rămân – oare se vor mai vedea vreodată? Trenul se oprește câteva minute; capetele însoțitorilor se descoperă; țipete de femei și copii se aud din mulțime; mâini tremurânde de bătrâni se întind fluturând, voind parcă a opri vagoanele ce lunecă tot mai repede spre necunoscut, spre o lume nouă, dar atât de misterioasă pentru ei ...

Trenul se pierde încetișor, gâfâind obosit și impersonal în depărtarea fără margini ...[4] Și așa românul s-a făcut frate cu rândunica ...

[4] *„America"*, Cleveland, I, nr. 12 din 7 dec. 1906, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Fenomenul emigrării începe să fie studiat, analizat, se ia atitudine împotriva lui, dar realitățile sunt mai dure, iar măsurile luate pentru a-l împiedica nu au nici un efect.

Lupta pentru existență, pentru supraviețuire nu mai are limite, trista bejenie pustiește satele, ca-n vremurile de foamete ... Și:

„Se duc, se duc cu toții
Se duc românii noștri!"[5]

Majoritatea românilor emigrați în Statele Unite ale Americii, ca și alte popoare din sudul și sud-estul Europei, se vor angaja la cele mai grele munci în fabrici, la construcții de căi ferate, drumuri, la tăieri de păduri și, uneori, în mine. Destul de rar vor lucra în ferme agricole iar un număr relativ restrâns, deși semnificativ, începând cu 1906-1907, se vor angaja ciobani la marile turme de oi din statul Montana.

[5] *„Gazeta Transilvaniei"*, LXX, nr. 132 din 15/28 ian. 1907, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

II. Afluența ciobanilor români spre Montana

Asemănările de relief ale Montanei cu Transilvania, condițiile de viață destul de apropiate cu cele de acasă, din Mărginimea Sibiului, au determinat un număr de ciobani din această zonă ca, odată emigrați în Statele Unite, să se angajeze la păstoritul marilor turme de oi din acest stat.

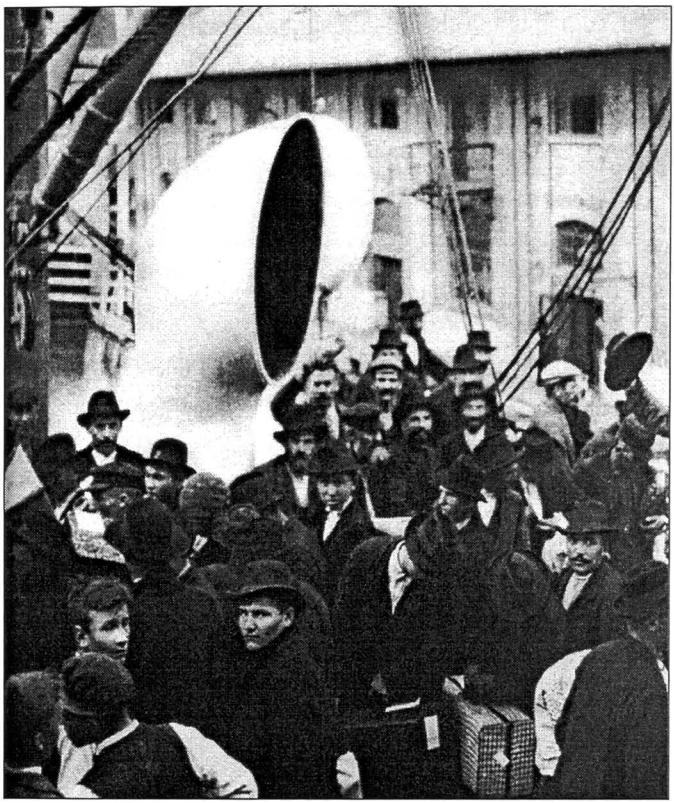
Începutul l-a făcut Nicolae Tarcea care, ajuns la Helena, a fost atras printre primii români de păstoritul în Montana. Văzând numărul mare de turme de oi existent în Montana, precum și faptul că ciobanii sunt bine plătiți, cam 40-45 până la 50 de dolari pe lună, și mâncare, Nicolae Tarcea, știutor de carte, se apucă să scrie mai multor cunoscuți de acasă și, în martie 1906, încep să sosească cei dintâi chemați.

În intervalul dintre martie 1906 și ianuarie 1908, în Montana au venit 76 de ciobani români; cei mai mulți de acasă, dar unii, emigrați deja, au venit și de prin orașele din est.

Într-o corespondență către "Românul", Nicolae Tarcea descrie viața românilor din Montana[6]. El susține că toți românii angajați ciobani sunt mulțumiți cu „serviciul", „sunt sănătoși și fac parale frumoase", fiecărui cioban rămânându-i (pe an) cam 400 de dolari (afară de cheltuieli).

[6] *„Românul"*, Cleveland, III, nr. 1 din 4 ian. 1908, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Pe vapor - unguri, slovaci, români, saşi şi câte alte naţii în drum spre America*

* Dániel Ferenc - Orosz István, *op. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Nicolae Tarcea recunoaște că în fabrici, pe șantierele căilor ferate, în mine sau la alte lucrări pot fi salarii bune, dar, cum în orașe cheltuielile sunt mai mari, este mult mai greu de economisit decât la păstorit, unde, de altfel, și viața este mai sănătoasă, în aer liber și nu în fumul și praful din fabrici. Unde mai pui, scrie Tarcea, că la păstorit nu sunt nici greve („șraicuri") pentru că „oile fără cioban nu pot sta și ciobanii sunt bine hrăniți, veseli și sănătoși, roșii la față și plini de viață".

În perioada martie, aprilie, mai, deci primăvara, când este sezonul în care oile fată, se fac angajări mai numeroase. Românii, ca ciobani, și-au făcut o faimă bună în Montana pentru că stăpânii au văzut că îngrijesc bine oile, sunt pricepuți la oi și, ca urmare, îi iubesc și-i prețuiesc, angajându-i imediat. Desigur, subliniază Nicolae Tarcea, vor fi angajați, cu siguranță, doar aceia care au fost buni ciobani și acasă – adică aceia cărora nu le este frică să stea prin munți cu oile, unde nu văd țipenie de om câte trei sau patru săptămâni. Cei care nu au mai fost la oi și sunt slabi de inimă nu stau ciobani pentru că le este urât și frică. Toamna, când se vând batalii, mai precizează Nicolae Tarcea, rămân turmele mai mici și ciobanii „englezi" sunt dați afară și rămân ciobanii români care au fost și peste iarnă, având astfel și o oarecare siguranță a locului de muncă.

Nicolae Tarcea relatează și un caz de proastă orientare a unui grup de vreo 150 de români care, în primăvara lui 1906,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

au lucrat la „drumul de fier" și care primeau 2,50 dolari pe zi, însă n-au putut aduna prea mult, cheltuielile de întreținere fiind mari și deplasările fiind și ele costisitoare. Pe acest grup de români, Nicolae Tarcea l-a chemat la ciobănie dar a fost refuzat tocmai pe motiv că le este urât singuri pe munte. Toamna, după terminarea lucrărilor la căile ferate, românii s-ar fi angajat ciobani, dar nu mai erau locuri disponibile.

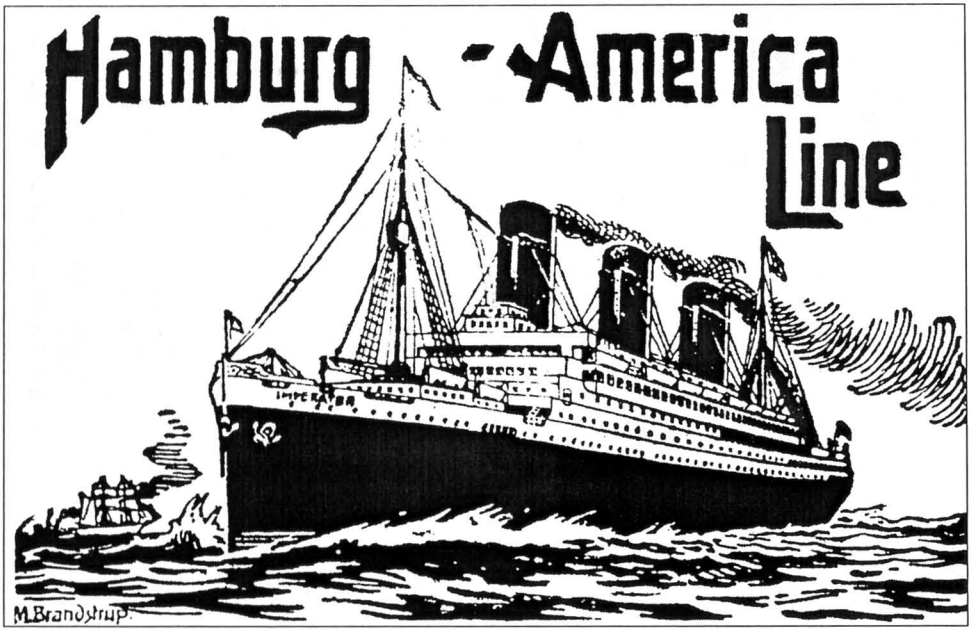
Încheindu-și corespondența la ziarul *„Românul"*, Nicolae Tarcea se pricepe să facă reclamă scriind: „...Cei care stau toată vara la oi își păstrează locurile și peste iarnă. Mulți din acei lucrători s-au bolnăvit și nu aveau de lucru de-ți era mai mare mila de ei. Dar cei de la oi toți au fost sănătoși și cu bani mulți".

Nicolae Tarcea devine un adevărat mentor al ciobanilor români americani, conducătorul și povățuitorul lor, un adevărat baci.

Calendarul *„Românul"*[7], alături de poza lui Nicolae Tarcea publică și poza a doi ciobani români: Dumitru Oprean și Constantin Ghișe. Cel din urmă e fotografiat alături de un câine, cu o haină lungă de blană mițoasă pe dinlăuntru și cu căptușeală de stofă pe dinafară, cu cisme confortabile, cu o pușcă pe spate și, desigur, având un atât de specific fluier românesc cu care să-și alunge urâtul și să-și cânte dorul.

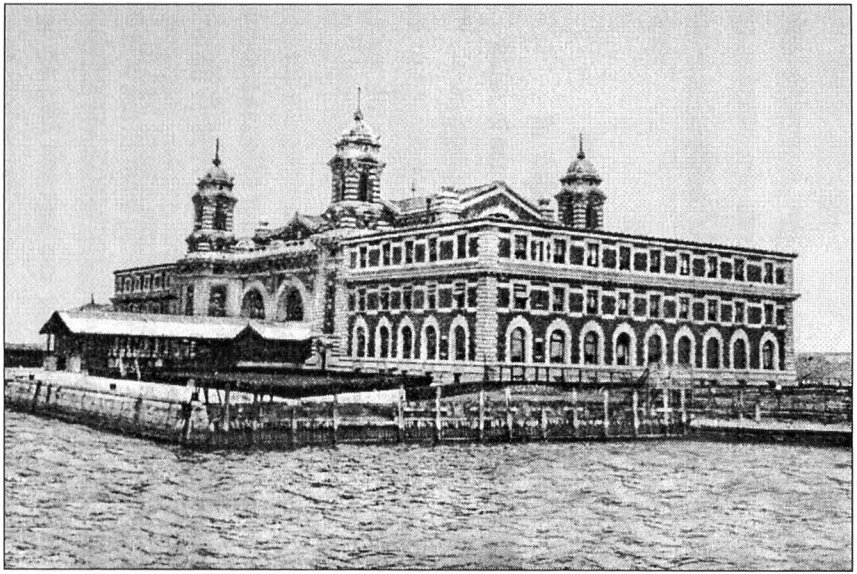
[7] *„Calendarul ziarului Românul pe anul 1909"*, Cleveland, p. 98.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Linia **Hamburg - America**

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Ellis Island - clădirea principală
Mulți îşi încheiau aici călătoria - erau respinşi. Pentru alții, era începutul unei vieți noi

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Pe lângă Tarcea, Vaida Receanul este și el unul dintre ciobanii mai cunoscuți, versificator asiduu, abonat și el, ca atâția alți ciobani, la ziarul „Românul", pe care-l primea prin poștă și pe care-l citea la lumina lămpașului, în cortul ce-l apăra de vifore și furtuni și unde medita cu simplitate asupra schimbărilor din viața sa. Vaida Receanul descrie această stare în poezia:

SUB CORT

„Singur doar Ioan al Tomii stă cu fruntea încrețită
A trecut un an de zile și-i pare vreme multă,
Se gândește el în sine, cum era acuma-i anul
Și cum se schimbară toate, de când trecu oceanul."[8]

Numărul ciobanilor români din Montana crește vertiginos. De la începutul lui ianuarie 1908 și până în 16 mai 1908, la cei 76 de ciobani se mai adaugă încă 81, tot așa, unii chemați de acasă, iar alții dintre cei ce lucrau deja pe coasta de est.

Condițiile de angajare erau cam aceleași – 40 de dolari pe lună și mâncare. Dacă rămâneau un an la același stăpân,

[8] *Ibidem*, p. 101.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ușor rămâneau cu 400 de dolari în mână. Ei își plăteau doar hainele și tutunul[9].

Majoritatea ciobanilor din Montana, scrie Nicolae Tarcea într-o altă corespondență, sunt din Poiana (65 de persoane), dar el a mai trimis la ciobănie și 15 bulgari și un ungur, pentru că, deși a chemat români, aceștia se interesau prin scrisori de situația ciobanilor din Montana, dar până la urmă nu mai veneau[10].

III. Ciobanii din Montana în raport cu țara de origine

Ciobanii români, după cum reiese și din doinele lor, suferă din plin de dorul de casă. Abia așteaptă să-și facă celebra mie de dolari și se întorc acasă („Mia și-acasă!"). N.C. Zamfirescu remarcă și el în ziarul *„America"*[11] faptul că dintre toți emigranții din America, românii erau poate singurii care nu se asimilau în masă. Puțini sunt cei ce se hotărăsc să poposească definitiv în Statele Unite. „Dragostea de pământul strămoșesc – mai constata N.C. Zamfirescu – oricât de sărac ar fi el, e așa de mare pentru românul nostru, încât, oricât de bine ar trăi în America, totuși, el se simte oarecum strâmtorat și ori de câtă libertate s-ar bucura, totuși, nu se simte el bine ca la el acasă".

[9] *„Românul"*, III, nr. 20 din 16 mai 1908, p. 1.
[10] *Ibidem*, loc. cit.
[11] *„America"*, Cleveland, V, nr. 79 din 2 oct. 1910, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ANUL I

Cleveland, O. la 1. Sept. 1906.

No.1

AMERICA

Organ al românilor din Statele Unite

și în special al bisericilor gr. or.

Apare când am voie, bani și timp.

Redactor și proprietar: MOISE BALEA preot

Frontispiciul ziarului românesc **"America"** (1906) din Statele Unite

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CULTURA ESTE ARMA VIITORULUI

PRIN LUPTA LA INVINGEGE.

ROMANUL

The Roumanian

THE OLDESTANDLARGEST ROUMANIAN NEWS PAPER IN'U. S. AND CANADA

Comitetul de redactie:
Dr. Horea Ropcea, medic;
Gavril Barbul, inginer;
Dr. D. Moldovan, advocat.

Colaborator:
L. Moldovan, farmacist.

Editor: Dr. D. Moldovan, advocat.

APARE JOIA

Cleveland, O., July 27 Iulie 1913

Frontispiciul celuilalt mare ziar românesc din Statele Unite: **"Românul"** (1913)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Un ziar american scria despre români următoarele – citează Zamfirescu –: „Românii sunt un popor muncitor foarte bun, dar sunt încăpățânați", așa încât „niciodată nu putem aștepta de la ei să-i vedem cetățeni americani, ci fiecare stă ce stă aici, apoi pleacă pe la gospodăriile lor din Europa".

Atât ziarele românești din Statele Unite, cât și cele de acasă (mai ales *„Foaia poporului"*) încearcă să determine emigranții români să lucreze în ferme (nu în fabrici), arătându-se amănunțit avantajele – la fermă primește 20-25 de dolari pe lună, mănâncă bine, cu proprietarul la masă, nu cheltuie și rămâne sănătos și citov, până își adună banii. Un mare câștig este însă și acela că la ferma americană învață cum să-și cultive acasă mai bine pământul lui și să-și crească mai bine animalele" [12]. Eforturile făcute în această direcție au fost însă în zadar, pentru că emigrantul român căuta să lucreze tot în fabrică, unde câștigul era realizat mai repede și cu care se întorcea apoi imediat acasă.

Despre ciobanii români din Montana la 1911 mai aflăm din corespondența lui Dumitru Oprean (din Poiana Sibiului) către ziarul *„America"* [13] din Cleveland, dar și dintr-o corespondență (în parte asemănătoare) către ziarul *„Tribuna"* [14] din Arad.

[12] *„Foaia poporului"*, XVIII, nr. 52 din 25 dec./7 ian. 1911, p. 5.
[13] *„America"*, VI, nr. 27 din 2 aprilie 1911, p. 1.
[14] *„Tribuna"*, XV, nr. 81 din 10/23 aprilie 1911, p. 10-11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

IV. Aspecte dramatice din viața de cioban în Montana

Corespondența din America este trimisă din Mitchel, Montana, 17 martie 1911. Dumitru Oprean arată că prin părțile acelea ale Montanei sunt o mulțime de români, dar risipiți pe la diferiți stăpâni. Cei mai mulți dintre ei sunt oameni fără știință de carte și care nu-și pot scrie nici măcar numele.

Ei nu pot scrie scrisori și așa trec ani întregi în care nu mai știi nimic despre ei. Și cum viața ciobanului în munți este pândită de numeroase primejdii, abia târziu, când și când, se aude despre vreo nenorocire petrecută cu ei. Și relatează astfel câteva cazuri întâmplate în acest sens: Ion Toma (Zămuță) din Poiana – a fost lovit de trăznet pe câmp în timpul verii și găsit mort abia după vreo 10 zile; Dumitru Nistor din Rod, nu se mai știe nimic despre el, deși l-au căutat mai mulți; Ioan Șerb (Grigorescu), cioban în apropiere de Billings, a înnebunit. A fost dus de poliție la un ospiciu, dar nu se mai știe nimic despre el. Constantin Șiufană (a lui Onu Dinu) s-a îmbolnăvit și a murit în câteva zile. Nu se cunoaște locul în care a fost înmormântat.

Lui Dumitru Oprean îi scrie un cioban de lângă Logan, unde, de asemenea, se aflau ciobani români, că, alături de respectivul, la același stăpân, mai fusese un cioban cu numele de Bucur, despre care nu știa nimic și cu câteva zile în urmă a fost găsit mort în târla oilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CALENDARUL NATIONAL

AL

ZIARULUI „AMERICA"

PE ANUL VISECT

1912.

EDITURA
INSTITUTULUI TIPOGRAFIC AL SOCIETATILOR ROMANE
CLEVELAND, OHIO

În acest calendar se oglindea anual o bună parte
din viața emigranților români

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

TIPOGRAFIA ZIARULUI "AMERICA"
5703 Detroit Avenue, Cleveland 2, Ohio

16

"Uniunea şi Liga"

Simbolul societăților române de ajutor din America

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

După cum se poate vedea, își încheie Dumitru Oprean corespondența la *„America"*, viața ciobanilor din Montana este monotonă dar supusă la multe primejdii.

Scrisoarea expediată din Montana, 20 martie 1911, *„Tribunei"* din Arad și publicată de aceasta în 10/23 aprilie, este mult mai completă și aruncă, oarecum, o altă lumină asupra situației ciobanilor români de acolo. Parcă ar fi vrut să fie o critică la adresa lui Nicoale Tarcea care ar fi chemat oameni și care, apoi, nu și-au găsit de lucru. Se întâmpla și așa. Dar va fi, poate, mai interesant să cunoaștem părerile împărtășite direct de Dumitru Oprean: „Și cum o ducem noi acum [1911 – n.ns. G.N.] în acest colț depărtat?

Aici în Montana fabrici sunt puține de tot. În schimb sunt multe mine, cu mii de lucrători bine plătiți. Dar românii noștri nu prea muncesc în mine, înainte de toate fiindcă sunt cam străini de acest fel de muncă. Ocupațiile mai cunoscute ale românilor sunt: munca la drumul de fier și tăiatul pădurilor. Cu această muncă se îndeletnicesc românii noștri, atât vara cât și iarna. Cei tari la suflet, cari sunt obișnuiți cu singurătatea, se duc ciobani la stăpâni cari au turme mari de oi. Sunt și ei bine plătiți și au slujbă pe vreme îndelungată.

Turmele de oi din Montana sunt foarte mari. Un singur cioban păzește turme de câte 2.000 - 5.000 de oi.

Ciobanii noștri, dacă stau la un stăpân și nu aleargă de la unul la altul, câștigă bani frumușei. Altminteri își prăpădesc tot amaru ce l-au agonisit.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Cheltuielile pentru traiul de toate zilele aici sunt încă mai mari decât în alte părți. O duc rău mai ales lucrătorii de la drumurile de fier. Mulți stau chiar luni întregi fără lucru.

Cei cari voiesc să-și păstreze sănătatea și avutul, mai bine fac dacă merg în alte părți. Fac însă și mai bine dacă rămân acasă în țara-mamă, căci aici puțini se fericesc, câtă vreme mii și mii se nefericesc.

Ar fi bine ca românii noștri să nu-și mai poarte gândul la statul acesta pustiu, unde ocupația cea mai de frunte e ciobănia. Am întâlnit mulți inși cari au venit chemați de alții și, după ce și-au cheltuit puținii bani aduși de acasă, fără să-și poată găsi de lucru, s-au întors acasă cu datorii și blestemând țara și pe cei cari i-au ademenit să vină.

În unele părți au scăzut și plățile ciobanilor.

Omul harnic, care se supune la toate greutățile și cunoște întru câtva și limba englezească, se poate bucura de agonisita lui. Dar cine vrea să trăiască mai ușor, numai aici să nu caute acest trai.

Aș putea înșira multe pilde despre românii cari în iarna trecută au dus o sărăcie cumplită.

Eu din parte-mi sunt mulțămit cu câștigul ce-l am, dar am avut să îndur o viață de robie grea în țara aceasta pustie, mai grea decât într-o pușcărie ungurească.

Românii noștri, dintre cari cei mai mulți nici nu știu ceti și scrie, vin, se duc și apoi li se pierde urma, fără să mai știe cineva dacă trăiesc sau au murit demult.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

[...]

O, e neagră și întunecată America aceasta în adâncimile ei.

Fericiți sunt cei ce pot să trăiască la vatra părintească, chiar dacă ar rămânea viața întreagă săraci lipiți pământului. De ce să-ți părăsești țara străbună vânând averi pe cari nu le poți câștiga? Sau chiar de le câștigi, îți cheltuiești floarea vieții în trudă și amar și rămâi istovit și sleit de puteri.

Îi rog pe frații mei români să nu se supere că am scris lucrurile aceste așa cum le știu și le simțesc. De patru ani sunt aici și cunosc tot amarul vieții grele, muncit de dorul de a-mi revedea casa părintească.

Cinstiți și iubiți, dragi frați, vatra strămoșească".

V. Încercări ineficiente de a opri emigrarea

Este interesant că față de varianta publicată în *„America"*, scrisoarea publicată în *„Tribuna"* este un adevărat apel adresat românilor de acasă să nu mai emigreze în Statele Unite.

Încercări de acest gen, de a opri emigrarea, nu aveau efectul scontat și numărul românilor sosiți în Statele Unite creștea vertiginos atingând în 1913 cifra de circa 80.000-100.000. Dinamica sosirilor și plecărilor este una deosebit de

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

animată. În primăvară de exemplu, dintre cei 80.000 de români, jumătate trăiau în Ohio și Pensilvania, iar ceilalți în Indiana, Illinois, Michigan și Montana.

Și aproape pretutindeni în aceste state (în afară de Montana și de alte câteva excepții), toți românii lucrau în fabrici. Dar și numărul românilor ciobani în Montana a evoluat semnificativ, deoarece, dacă în 1907 sunt atestați 76 de ciobani români, în mai 1908 sunt 157 de ciobani, iar în 1913 numărul ciobanilor români din Montana atinge cifra de 800[15].

Așadar, versuri ca:

„Foaie verde lilion
În America sunt domn
Am salariu minunat,
Ca acasă-un deputat
Câștig douăzeci coroane
Și petrec tot prin saloane"

aveau un impact mai profund decât apelul lui Dumitru Oprean sau al altora ca el, care efectiv munceau pe brânci și nu aveau timp și bani pentru „... saloane".

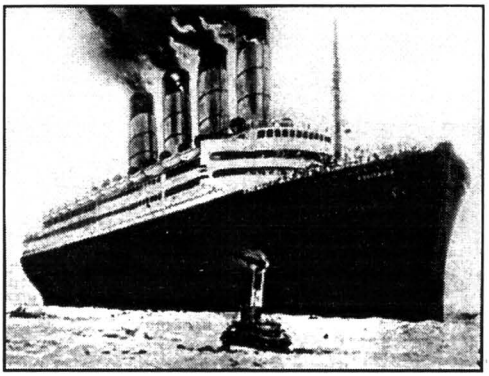
[15] *„Foaia poporului"*, XX, nr. 10 din 3/16 martie 1913, p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Vapor pe râul Mississippi

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

"AQUITANIA"

VAPORUL CEL MAI MARE A LINIEI CUNARD.

901 urme în lungime. — 97 urme în lărgime, ţine 47.000 tone făcînd o iuţeală de 23 noduri (knots).

Această minune nouă creată de una din cele mai mari şi mai puternice linii de vapoare a lumei, e clădită pentru 3250 de pasageri având un echipagiu de aproape 1000 de amploiaţi, va pleca dela New York în 10 Junie, 1 Julie, 22 Julie şi apoi regulat.

"AQUITANIA" toate le are ce sunt mai bune în lumea aceasta. Aceasta e vorba cea din urmă în clădirea vapoarelor.

E minune curată vaporul acesta.

Acomodaţiunile pentru pasageri de clasa a treia sunt amăsurate mai ales şi mărimei vaporului. Sălile publice şi cabinele vor fi mari, luminate cu electricitate, bine aerizate şi încălzite. Sala de prînz, sală de fumat şi toate celelalte apartamente vor fi spaţioase, fiind îngrijit în toate privinţele de comfortul şi plăcerea pasagerilor. Podul larg deschis şi coperit vor da prilej de exerciţii plăcute şi întăritoare în aerul de mare proaspăt.

Linia Cunard este renumită atît pentru grija şi prevederea către pasagerii de clasa a treia, cît şi pentru luxul dat pasagerilor de clasa întîia. Nu lipseşte nimica, ce ar putea face pasagerii de clasa a treia cît se poate de fericiţi în durata călătoriei pe acest mai mare şi mai nou vapor al liniei Cunard. Romînii noştri toţi sunt incitaţi de plăcuta călătorie avută pe această linie.

"Aquitania"

Cel mai mare vapor al liniei Cunard

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VI. Schimbări în mentalitatea românului emigrat, la întoarcerea acasă

Ceea ce era însă o realitate și aceasta era remarcată și acasă, mentalitatea românului (fie el și cioban) care fusese emigrant în Statele Unite se schimba sensibil și aceștia deveneau cele mai incomode elemente de opoziție ale regimului „de dictatură parlamentară și etnică" de la Budapesta.

Românii emigrați văzuseră libertatea și egalitatea etnică în Statele Unite și la întoarcere acasă știau foarte bine ceea ce li se cuvenea. Știau de acum mult mai bine cum să se opună politicii de maghiarizare și de încălcare a drepturilor omului și a drepturilor naționale.

Că este așa, o spun chiar ziarele românilor din Statele Unite, cum era *„America"* de exemplu: „Ați vorbit poate cu mulți români reîntorși acasă; n-ați observat deosebirea între cei ce au stat acasă și între cei sosiți din America? Eu cred că da. Sunt oameni conștii de demnitatea lor de om; nu să mai știu căciuli, nu se mai lasă trași, împinși de tot nădrăgarul; și ce e mai mult, au școala vieții, dobândesc un spirit mai comercial"[16].

[16] *„Românul"*, I, nr. 13 din 25 martie 1912, p. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Bilete de Vapor

pe DETROIT AVE vinde numai:

Gavril Barbul

5103 Detroit Avenue, Cleveland, O.

E singurul AGENT OFICIOS al compăniilor de vapoare.

Nu cumpăraţi bilete de vapoare dela cei ce NU SUNT AGENTI OFICIOSI AI COMPANIILOR.

Grijeşte-te că şi Dumnezeu te grijeşte!

Când emigranţii români îşi agoniseau **"mia de dolari"**, plecau acasă cu biletele de vapor cumpărate şi de la Gavril Barbul

Această schimbare spectaculoasă de mentalitate are loc odată cu schimbarea radicală a imaginii exterioare a emigrantului român, schimbare reflectată și în versurile sale:

„Frunzuliță, flori de soc
Acasă purtam cojoc
Ițari de lână de oaie
Și-o căciulă bălăloaie
Aici port haină nemțească
Pe cap șapcă englezească
Iar pe nas pun ochelari
Știi colea ca domnii mari"[17].

Și în 1913 emigrantul român, cioban sau lucrător în fabrică, rămâne un emigrant „călător", adică a venit doar cu gândul de a câștiga cât mai mulți bani în timpul cel mai scurt, pentru a-și putea plăti acasă datoriile. El nu întemeiază acolo o familie și nici nu împlinește demersurile pentru a deveni cetățean american. Doar vreo 100 de emigranți români, din circa 80-100.000, au solicitat „first paper" pentru a se naturaliza[18].

[17] *„America"*, VII, nr. 37 din 9 mai 1912, p. 3.
[18] *„Foaia poporului"*, XXI, nr. 12 din 17/30 martie 1913, p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VII. Contribuția financiară a emigranților români

Ce câștigă trimit acasă. An de an, s-au trimis familiilor în Ungaria sute de mii de coroane, și an de an, s-au cumpărat acasă sute și mii de iugăre de pământ.

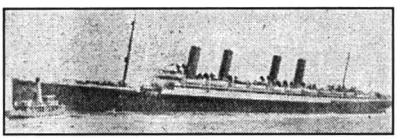
În 1913, ajutorul bănesc trimis de emigranții din America familiilor lor din Transilvania și Ungaria se ridică la 30 de milioane de coroane. Din această sumă uriașă pentru acele vremuri, numai ciobanii din Poiana Sibiului, păstori ai marilor turme din Montana, trimiteau acasă, an de an, aproape 1 milion de coroane[19]. Iată, deci, cum, deși o comunitate relativ mică, (800 de ciobani) care totalizează nici măcar 1% din numărul de 80-100.000 de emigranți, realizează o sumă impresionantă la nivelul anului 1913.

Deși, după cum am văzut, mentalitatea românului ardelean emigrant se schimbă, în sufletul său rămâne totuși ceva stabil, chiar pietrificat – este imaginea luminoasă a pământului pe care s-a născut – IMAGINEA TRANSILVANIEI.

[19] *Idem.*, nr. 13 din 24 martie/6 aprilie 1913, p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

RATE REDUSE CATRE EUROPA
PRIN NORD GERMAN LLOYD

O oportunitate pe o viață întreagă ca să-ți vezi Patria și scenele unde ți-ai petrecut zilele copilăriei.
zse".

Vaporul de la North German Lloyd cu treiclase și steerage. "Kaiser Wilhelm der Gro

MAIETUL vapor express "Kaiser Willhelm der Grosse" a fost reparat și va fi pus absolut la dispoziția **PASAGERILOR CU CLASA A TREIA ȘI STEERAGE.** De ani de zile "Kaiser Wilhelm der Grosse" are recordul ca cel mai iute și cel mai frumos mobilat vapor plutitor. El va continua să treacă oceanul la inițeală express. Nici oclată până acum și probabil nici de acum înnainte nu va avea posibilitatea de a călători asea de eftin.

PRIMA CALATORIE A NOULUI KAISER WILHELM DER GROSSE MARTIE 31.
CALATORI MAI TARZIE — — APRIL 28. MAI 26 IUNIE 23.
Egal în prețuri eftine ca și celelalte splendide vapoare în serviciu

NORTH GERMAN LLOYD

IARAȘI ÎNTRECE TOATE LINIILE. NUMERILE SPUN POVESTEA.

North German Lloyd în durata anului 1913 a debarcat mai mulți pasageri de clasa întâi, a doua, și steerage în portul New York de cât ori care altă linie, repetând astfel recordul pe care l'a avut în anul 1912. Dau aici numerile oficioase care au fost controlate de Agentul de debarcare al Statelor Unite.

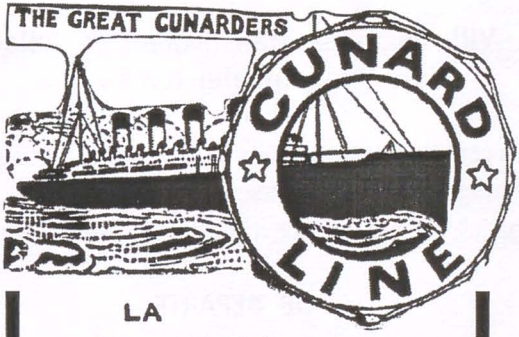
	Clasa prim.	Clasa a dona	Steerage.
NORTH GERMAN LLOYD	18,348.	35.110	164,536

The North German Lloyd, cu toate serviciile sale, a debarcat cel mai mare numar de pasageri în Statele Unite — 28.774 în 249 de drumuri, care face un vapor la fie—care trei—seci și șease de ore, și de 1.160 de pasageri de vapor.

Trei călătorii săptămânale **LONDON---PARIS---BREMEN** punctele din interiorul Europei. Legatura directa pentru toate

NORTH GERMAN LLOYD, altă companie cu care mai călătoreau emigranții români

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

LA

Fiume si Triest direct
(Via Gibraltar Naples Genoa)
Conectie de trenuri de la Fiu
me si Triest pentru toate lo-
curile. Vapoare cu doua he
lice, mari si modern.

SAXONIA - 14,270 tons.

IVERNIA - 14,210 tons.

CARPATHIA - 13,600 tons.

also PANNONIA and ULTONIA.

De la New-York la Fiume si
Triest $36 — Fiume la New-
York $31 si taxa de Cap $4
Triest la New-York $29 si $4
taxa de Cap.

CUNARD STEAMSHIP Co. Ltd.

21-24 State Street, New York,
sau la agentii locali.

CUNARD LINE, una dintre cele mai cunoscute linii de vapoare, care transporta emigranți spre America

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VIII. Imaginea Transilvaniei în sufletul emigrantului român

În poeziile sale, răspândite în America și trimise și acasă, emigrantul român ardelean nu suspină după „țara sa Ungaria", ci limpede, după mândra Transilvanie, ca în poezia:

DE DEPARTE

„Mult departe ești de mine
Drag Ardeal cu râuri line
Și cu munți fermecători
Dor de tine mă muncește
Doina ta mă lănțuiește,
Când o cânt adeseori"[20].

Pe emigrant îl chinuie dorul de casă, de soție sau de iubită, de părinți, dar îl macină și dorul de țară. Tarcea culege o astfel de poezie chiar de la ciobanii săi din Helena, Montana[21]:

„Rămâi sănătoasă, scumpă țara mea,
Pe un timp, în care nu te-oi mai vedea."
[...]
„Și de aș merge, Doamne, chiar pământul tot
Dorul tău, o țară, la inimă îl port".

[20] *„Românul"*, X, nr. 1 din 5 ian. 1913, p. 8.
[21] *Ibidem*, III, nr. 9 din 29 febr. 1908, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Emigranții români care lucrează în fabrici, dar și ciobanii sunt foarte interesați de problemele de acasă; ziarul *„Românul"* și *„America"* îi țin la curent cu situația din Transilvania (respectiv Ungaria). Și ziarele sunt citite aproape peste tot în America. Ciobanul Ioan Cândea de exemplu, chiar versuiește:

„Mai am noroc cu jurnalul,
Că-mi mai uit chinul și-amarul.
Mai am noroc cu cetitul,
Că-mi mai potolesc urâtul"[22].

IX. Aspirațiile la unitate națională ale emigranților români din America

Aici în Statele Unite, orizontul politic al românilor se lărgește simțitor. Ardelenii, bănățenii, bucovinenii văd cu uimire și cu bucurie că sunt la fel ca românii din România, au aceeași limbă și aceleași idealuri, așa încât românii americani îmbrățișează deschis și cu entuziasm idealul „Unirii tuturor românilor".

Despre acest aspect al cultivării, dezvoltării și înfloririi DACOROMÂNISMULUI între românii americani, chiar în primul deceniu de avânt al emigrării, s-a scris foarte puțin

[22] *Idem*, nr. 47 din 21 nov. 1908, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

sau chiar deloc. Este deci momentul să o facem acum, în acest succint studiu, tocmai pentru a demonstra că idealul UNIRII TUTUROR ROMÂNILOR era cu adevărat al tuturor, cum se spunea pe atunci, „de la vlădică până la opincă".

La începutul anului 1909, ziarul *„America"* [23], în editorialul său închinat „Anului Nou", descrie cum cronicarii au rostit cu „voci puternice" adevărul că: „MOLDOVENII, MUNTENII, ARDELENII", toți de un neam sunt și încă românesc. De la ei, se scrie în continuare, a pornit ideea Unirii care încet, încet, a cuprins mințile românilor. Școala ardeleană se mai spunea, „urmează ideea măreață, frumosul vis și neîmplinit încă [sb. ns. – G.N] al bătrânilor – Unirea tuturor românilor!". Aceste lucruri, subliniază autorul editorialului, sunt văzute și înțelese de tinerii emigranți români-americani care, la reîntoarcerea acasă, luptă pentru a împlini acest ideal. Iată chiar cuvintele autoruluui: „În ăst mod s-a început o activitate energică pentru Unirea și dezvoltarea neamului românesc.

Această activitate a trecut din timp în timp și azi a ajuns la un nivel destul de îmbucurător.

Cu mare însuflețire se continuă acasă această activitate și datorința ne cheamă și ne deobligă și pe noi, cei aici aruncați, a ne face datorința cu scumpătate. Ca să putem duce la îndeplinire această sfântă datorință, [...]".

Un emigrant ca I. Popaiov îndeamnă pe cititorii *„Americii"*, astfel: „Dacă am venit aicea în țara aceasta liberă, să nu căutăm numai lucruri materiale spre a le duce acasă, ci și conștiință și simț românesc să ducem cu noi" [24].

[23] *„America"*, IV, nr. 4 din 14 ian. 1909, p. 1.
[24] *Idem*, nr. 54 din 22 iulie 1909, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Timbre folosite şi de emigranții români
ce trimiteau acasă “carte”*

* Dániel Ferenc - Orosz István, *op. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dumitru Sgura face un apel călduros intitulat „Frați români!", în genul versurilor dacoromâne publicate prin 1884-1885 sub influența lui Secășanu și Ogășanu ... Iată deci ce îndeamnă pe frații români americani:

„Haideți ne-adunăm români
Fără teamă de păgâni
Să ne strângem, fraților,
Pe munții Carpaților
Să privim din deal în deal
Peste scumpul nost Ardeal
Vocea noastră să răsune
Românismul să se adune
Ca să punem jurământ
Și-ntr-un glas să strigăm toți
Noi! ai lancului nepoți
Până avem sânge prin vine
Limba n-o predăm la nime
Nici Ardealul nu să stânge."[25]

Și la începutul anului 1910, în paginile ziarelor românilor americani, mai găsim îndemnuri la luptă de genul:

[25] *Idem*, nr. 3 din 10 ian. 1909, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Nu răbdați crudă durere
Ci, la luptă, cu putere
Toți ca leii-nspre Carpați
Să-i scăpăm pe-ai noștri frați." [26]

Emigranții români sunt îndemnați ca faptelor ilegale să le opună și ei fapte ilegale. Să-i facă să tremure pe jandarmii unguri (numiți în popor: „Vacile Vinete")[27], să le fie teamă când vor intra într-un sat românesc, pentru că abuzurile lor au ajuns de nesuportat.

În primăvara anului 1913, ia naștere între românii americani societatea *„Dacia Traiană"* – care, de fapt, scrie *„America"*, este „Idealul tuturor românilor. O, ce dragă vedenie, pe care în negura viitorului o vedem strălucind plină de lumină și de viață românească ..."

Societatea face deja colecte în dolari pentru reorganizarea viitoarei *Dacii Traiane* și mai adaugă că acest „vis frumos, nu atârnă decât de hotărârea și bărbăția noastră, a tuturor românilor și dacă toți vom fi la înălțimea datoriei și vom fi și însuflețiți de aceleași sentimente ca bravi membri ai acestei societăți, realizarea lui nu va întârzia" [28].

[26] *Idem*, nr. 10 din 3 febr. 1910, p. 3.
[27] *Ibidem*, nr. 24 din 23 martie 1913, p. 1.
[28] *Ibidem*, nr. 26 din 30 martie 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Războaiele balcanice fac să tresalte și în inimile emigranților români speranța că unirea se apropie.

„Viitorul" din Chicago îi îndemna pe români să se pregătească de *Ziua Mântuirii*, ca răspuns la înverșunatele persecuții de acasă.

Acuma – se scrie în *„Viitorul"* – când 12 milioane de români s-au trezit la conștiința națională și sufletește sunt uniți, ei așteaptă doar prilejul să se ridice, toți ca unul, la luptă și să „spulbere în patru părți a lumei hotarele care îi despart și care au fost ridicate de niște mâini vrăjmașe și viclene".

Să fim pregătiți – mai îndemna *„Viitorul"*. „Nu știm ce ne va aduce ziua de mâine ...". „Să fim gata în orice zi pentru a ne jertfi viața și punga pentru dezrobirea neamului, pentru unitatea politică a românilor [29]. Astfel de sentimente domneau și în Transilvania, însă ele nu puteau fi exprimate acolo în presă, fără a risca un proces care s-ar fi încheiat cu întemnițarea autorilor și, eventual, a redactorului respectiv[30].

În Statele Unite, românii se puteau însă exprima liber.

[29] *„Viitorul"*, III., Chicago, nr. 49 din 19 iunie 1913, p. 2.
[30] *„America"*, VIII, nr. 59 din 24 iulie 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

X. Propaganda între românii americani pentru înscrierea ca voluntari în armata României

Ziarele românilor americani din Statele Unite, în principal *„Românul"* și *„America"*, încep o propagandă susținută în paginile lor, în scopul de a înscrie voluntari în armata României pentru a lupta în cel de-al doilea război Balcanic.

„America" face întâi o pregătire serioasă. „Poate cât de curând, mai curând decât ne așteptăm, mai curând decât ne închipuim, România va fi chemată să aducă la îndeplinire năzuințele noastre, dezrobirea întregului neam românesc"[31].

Ziariștii de la *„America"* declarau pe față că ei au călăuzit pe românii din America pentru a-i pregăti pentru lupta cea mare, pentru lupta cea sfântă, din care *„va izvorî libertatea noastră națională, politică și economică"*[32]. În final, ei cer ca „Acesta să ne fie crezul politic și calea de urmat de aici înainte. Să căutăm ca în jurul idealului care ne călăuzește să adunăm toată românimea din această țară."[33]

[31] *Ibidem*, loc. cit.
[32] *Ibidem*, nr. 79 din 2 oct.. 1913, p. 2.
[33] *Ibidem*, nr. 83 din 12 oct. 1913, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Se dă de știre că:

„Ne-a sosit și nouă timpul inimile să ne bată!
Să ne smulgem din hotare, zările să le-nroșim,
Să ne răzbunăm odată țara asta sfâșiată
Și țărâna strămoșească în mormânt s-o liniștim ..." [34]

Ziarul *„Românul"* informa și el că 450.000 de frați români sunt gata să dea față cu moartea și care, ca și strămoșii noștri, sunt gata să „pecetluiască cu sângele lor cinstea steagului tricolor, care ne umple inima de un foc sfânt". Dar, avertizează același jurnal, nu e departe vremea când neamul și țara vor avea lipsă „și de brațele noastre, care încă suntem, deși depărtați, credincioși fii ai acestui neam, care a trecut prin atâtea încercări"[35].

Și chiar în numărul următor, *„Românul"* anunță că: „Poate zilele cele mai apropiate vor cere ca și noi să mergem să luăm parte la lupta neamului. Suntem români. Să ne dovedim vrednici de acest nume! Să stăm gata! Când vom primi de acasă avizul că plecarea noastră e de lipsă, un număr special [al ziarului – n. ns. G.N.] va anunța această veste către toți bărbații adevărați și fii vrednici ai neamului românesc. Să stăm gata de plecare! Trăiască România Mare! Trăiască neamul românesc"[36].

[34] *Ibidem,* nr. 13 din 13 febr.. 1913, p. 1.
[35] *Ibidem,* nr. 29 din 20 iulie 1913, p. 1.
[36] *Ibidem,* nr. 30 din 27 iulie 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și, după ce 10.000 de tineri ardeleni s-au înscris acasă ca voluntari în armata română, acum, scrie ziarul, e rândul tinerilor români din America să se înscrie voluntari în aceeași armată. Cine vrea să o facă, să scrie imediat la redacția *„Românului"*.

Este remarcabil că, la îndemnurile *„Americii"*, dar mai ales ale *„Românului"*, tinerii se prezintă cu sutele la redacția celor două ziare, fie în persoană, fie prin scrisori[37] pentru a se înscrie ca voluntari pe frontul din Balcani.

Și doar în câteva zile, s-au și înscris 400 de voluntari români din Statele Unite.

Numărul este destul de important, luând în considerare că aceștia s-au înscris în primele zile ale anunțurilor din *„Românul"* și *„America"*. Pentru entuziasmul care i-a cuprins pe emigranții români este semnificativă o scrisoare din partea unui astfel de voluntar:

„Sharon, la 28 iulie 1913. Stimate d-le Moldovan!

Văd în d-voastră omul în care bate o inimă românească. Sunteți cel dintâi care ne-ați îndemnat să fim gata. Pe mine iată-mă gata de orice!

Frații români trebuie să-și pună singura lor nădejde în ținuta României, care astăzi are lipsă de brațele fiecărui fiu bun și brav. România are niște fii blânzi ca mieii în timpul păcii și ca leii în timpul războiului.

[37] *Ibidem*, nr. 31 din 3 august 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Vasile Moldovan

Intelectual ardelean silit să emigreze din motive politice

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Să dovedim că în vinele noastre mai curge sânge de Traian!

Eu, Ioan Muntean, din Roșia de Săcașiu, am făcut armata 8 săptămâni scăpând de restul slujbei prin rugări.

Am soție și o fetiță, le voi trimite la ai noștri și eu voi merge oricând să lupt pentru scumpa Românie. Merg voios oricând sub Tricolorul Românesc.

Rog pe bunul Dumnezeu ca să se găsească cât de mulți frați în a căror vine să curgă sânge românesc adevărat.

Ioan Muntean, Sharon Pa. P.O.B. 308"[38].

Bineînțeles, redacția *„Românului"* s-a arătat încântată că apelul către emigranți „a pătruns în rândurile tuturor". Redacția mulțumește celor ce au răspuns chemării pentru „Înfăptuirea visului nostru de aur". Și le urează tuturor să trăiască „pentru binele românismului, tot așa după cum sunteți gata a muri pentru PATRIE, NEAM ȘI LEGE!"

Până în 17 iulie 1913 s-au înscris 3.784 de voluntari.

De la București, G. Cretzeanu, secretar general, Ministru și Plenipotențiar trimite o telegramă (Nr. 16784) redacției ziarului *„Românul"* în care spune: "Pentru patriotica manifestare a românilor din Cleveland care s-au oferit ca voluntari în armata română mobilizată contra Bulgariei, Guvernul român și Ministerul de război al României în special, trimite tuturor

[38] *Ibidem,* loc. cit.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

mulțumiri pentru frumoasele lor sentimente, făcându-le cunoscut că nu este încă nevoie de serviciile lor"[39]. Redacția *„Românului"* apreciază tineretul român emigrant care are atâta demnitate și celor de acasă ține să le reamintească faptul că aceștia s-au înstrăinat doar cu trupul și numai pentru un timp oarecare, „precând sufletele noastre ard de dorul înălțării neamului românesc".

Românii din America se arătau foarte interesați de războiul din Balcani și cer informații discutând posibilitățile războiului viitor.

Într-un editorial al *„Românului"*, un ziarist descrie reacția unui bătrân român american, care monologa: *„Ai Doamne! fă ca în curând să fâlfâie tricolorul nostru și pe văile Tisei"*. Iar comentariul ziaristului suna cam așa: „Hrănea bietul român în suflet, întocmai ca toți ceilalți români, un dor și o nădejde de a mai trăi până aceste lucruri se vor împlini."[40] Curentul acesta a cuprins realmente pe românii emigrați, el fiind atestat și de ziarul *„Szabadság"* din America, un fel de „turn de pază" al naționalismului unguresc care, sub titlul de Trădare românească de patrie în America, scrie: „Mișcarea dacoromână din Ungaria chiar de ani de-a-rândul există și în America. Mișcarea aceasta este atâtată de preoți și de acei vreo câțiva emigranți inteligenți, români care își fac traiul ca președinți la societăți și redactori"[41].

[39] *Ibidem*, nr. 34 din 24 august 1913, p. 1.
[40] *Ibidem*, nr. 30 din 27 iulie 1913, p. 1.
[41] *Ibidem*, nr. 35 din 31 august 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Ca răspuns la propaganda antiromânească a ziarului *„Szabadság"*, *„Românul"* arată cu simplitate, dar cu convingere, că lumea civilizată nu va mai suferi anacronismul istoric al „dominației de rasă al ungurilor"[42]. Iar datoria pe care românii o au de împlinit este lupta pentru dezrobirea românilor și împlinirea visului de aur – **România Mare**[43].

Toată această agitație a românilor americani a cuprins, cu siguranță, și pe ciobanii din Montana, pentru că printre versurile culese din mediul lor, am consemnat și pe acelea ale lui Nicolae Tarcea:

„Soarele nouă ne-arată
Prin raza lui cea curată
Că-n țara noastră a umblat
Și pe frați i-a mângâiat.
Ca cu toți să se unească
Și țara să și-o mărească"[44].

[42] *Ibidem*, nr. 37 din 11 sept. 1913, p. 1-2.
[43] *Ibidem*, nr. 38 din 18 sept. 1913, p. 2.
[44] *Ibidem*, nr. 36 din 7 sept. 1913, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

XI. Doine și versuri ale ciobanilor din Montana, 1907 - 1913

Doinele și versurile pe care le-am adunat și le-am reprodus în această succintă culegere merită o atenție deosebită atât din partea românilor din țară, cât și din aceea a celor ce și acum sunt emigrați în Statele Unite ale Americii de Nord, pentru că prezintă o lume fabuloasă, unică, irepetabilă, a sufletului românesc înstrăinat.

Din versurile ciobanilor reiese că respectivii șapte ani de înstrăinare au însemnat un timp care pentru ei a constituit o grea suferință, chiar dacă din punct de vedere material același timp a însemnat o împlinire.

Comparând doinele ciobanilor cu cele ale muncitorilor din fabrici, se poate constata că singurătatea în care trăiește și lucrează ciobanul este mult mai propice pentru a-și etala nostalgia după tot ce a lăsat în urma lui, în Transilvania iubită.

Versurile, uneori naive, alteori inspirate, exprimă penetrant bucuriile și necazurile lor, culegerea având aspectul unei expoziții de artă naivă, cu tablouri și icoane zugrăvite stângaci de mâna vreunui anonim meșter din popor.

Setul acesta de doine și poezii populare este dovada unei lumi însingurate care era încă atunci muribundă. Genul

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

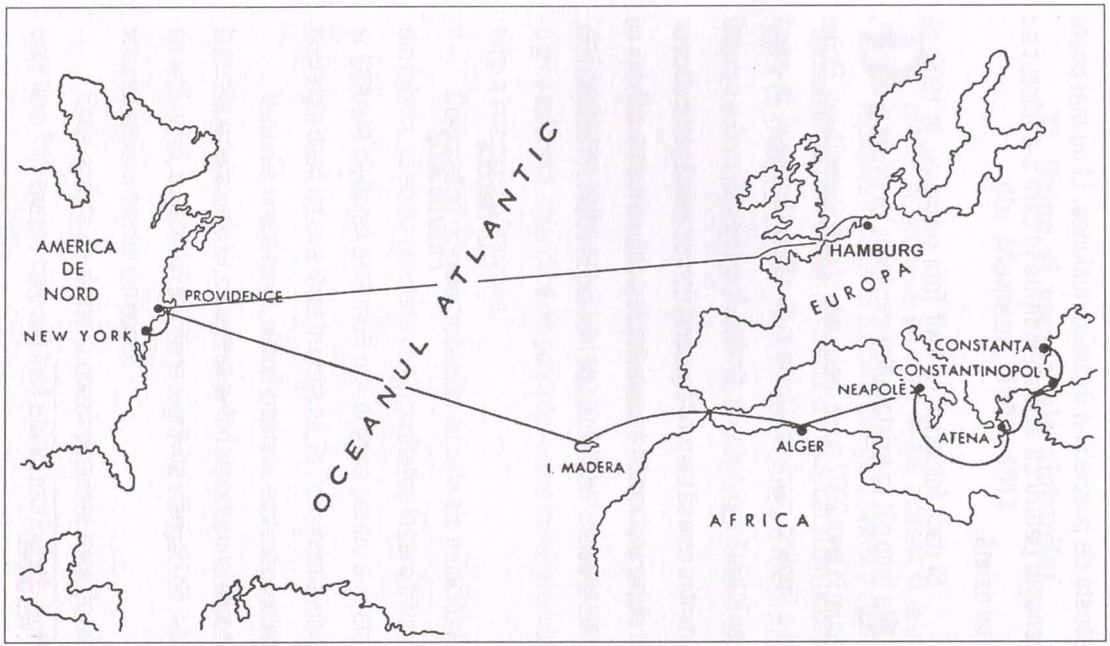
acesta de poezie și-a încheiat misiunea. El nu mai poate renaște pentru că acum condițiile în care s-a născut nu mai există.

Și dacă folcloriști ca Iosif Trifa susțineau, în 1909, că atâta timp cât va exista suflet românesc va exista și doină[45], acum în anul 2002 nu se mai poate spune același lucru. Doina și-a împlinit menirea. Doina a dispărut. Urmele ei, în presă sau în lucrări speciale, vor rămâne doar ca o prețioasă și delicată amintire care să transmită generațiilor viitoare că geniul popular al ciobanului român a supraviețuit și chiar a rodit în condiții cu totul speciale, neprielnice pe meleaguri străine și îndepărtate.

Cluj-Napoca
7 martie 2002

[45] Vezi anexa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Liniile maritime spre America

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ROMANIAN SHEPHERDS IN MONTANA,

UNITED STATES OF AMERICA

1907 - 1913

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

FOREWORD

The present work represents a part of my long time preoccupations regarding the life and activity of the Romanian emigrants in the United States of America until 1918. In 1997 I published *"In America for the Unification of Transylvania with Romania"* at the "Dagerom Impex" Publishing House in Cluj-Napoca, a collection of my studies on this subject.

Even since 1980, when I visited Washington and Cleveland on an IREX scholarship, I have collected a number of folk poems published by emigrants in the local Romanian newspapers. Later on, I continued with my research on the Romanian newspapers in America that I found at the Academy Library in Bucharest. In 1993 I published a study in the *"Annual of the Institute of History"* of Cluj-Napoca entitled *"The longing for Homeland of the Romanians from Transylvania Emigrated in the United States of America (1907 - 1908)"*, written in collaboration with my friend, Prof. Paul E. Michelson (from Huntington College, Indiana), with whom I had in plan to elaborate a more ample study on the Romanian emigration in America, having in view the historical perspective.

Irrespective of my projects and preoccupations, Prof. Aurel Sasu also published a similar study in 1993: *"The Romanian Culture in the United States and Canada"*, and *"The Romanian Nostalgia"*, 2nd volume, at the Romanian Cultural Foundation Publishing House in Bucharest, a work from a literary perspective.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The Romanian shepherds from Montana, United States of America, who represent the main interest of this book, constitute only a segment, a very modest one, of the great Romanian migration, being rather a **case study**.

The fact that the life of this small and extremely isolated community experienced the same problems as the entire Romanian emigration is significant and remarkable .

The same troubles. The same joys.

The succint study that precedes these more that 40 folk poems is thought-out from a historical perspective, also attaining the modern aspects of the research regarding the **mentalities** of the Romanian emigrant and the **imagology** problems which are so strikingly reflected in the collected versification.

The affection, understanding and care with which I collected this folk poetry were due to the fact that during my 3 months of living in the United States of America I had been struck by the same feeling of **longing for my homeland, my family,** even if this feeling was experienced in a different historical epoch – but, as I have noticed, the feeling remains the same.

The red thread that goes through the entire creation presented in this book is the longing for homeland, for home, family, for the lover who is waiting for the lone, unhappy alienated.

It seems that the feeling of longing for the native country, present in the heart of the Romanian emigrants, is a

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

feeling more powerful than for the other nations, at least that is what Ioan Stoica (Madison, Illinois – in *"Românul"*, no 28, 1907) thought when he wrote:

"All those who come
Toil in great pain,
Toil year after year
For a poor toiled dollar
And finally full of longing
They return back to their country.
'Couse there's no other man like the Romanian
Who could love so dearly his country."

The reader should be told that collecting these lyrics, sometimes naive, sometimes inspired, I noticed that the majority express the hope of returning back to the native country. Actually, even the fact of having chosen and published these lyrics represents the author's wish to preserve the contact with their native geographic space.

A real sorrow of the shepherd emigrated in Montana was also the difficulty in adapting to the hard conditions of working with the sheep from Montana, because, as Dan Voinea wrote:

"I've been shepherd at home, too,
But the flocks were looked after by two.
In the evening we locked them in the sheep fold
And went to see the girls,
Thru' wattles
To the beautiful girls."

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Yet, the essential message remains the longing that tormented him and of which he could not get away, the almighty longingness in his new emigrant life. And he dedicates lyrics to this "enemy", lyrics that sometimes give you the impression of a quarrel between the two of them:

"Home-sickness is a hound
That over hills travels
To reach me in America.
Home-sickness, you're a great thief
Over waters you do swim
And come to me to drag me down
In pain and sigh
In bitter and poison !"

Looking at this "case study" as a whole, I reached the conclusion that the project of a history of the Romanian emigration in the United States of America from its beginning until 1918, written together with Prof. Paul E. Michelson, is a subject worthy of attention, because this phenomenon may appear to us, today, in a more complex aspect.

The value of the work could increase also due to the fact that it should take into consideration the opinions of a Romanian, as well as those of an American, a fact that will certainly make it more authentic, closer to the historical truth.

But, irrespective of the novelties brought by our research, they should take into account some remarkable opinions from that period, just like those of Epaminounda

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Lucaciu were (the son of Vasile Lucaciu) who, as a Romanian emigrant in the United States, in a lecture held in front of the Romanian students in Budapest (at the "Petru Maior" society, in March 1909), said the following: "The basis on which the United States developed and are still developing is the greatest liberty of all". Man is created equal and has inalienable rights, and aims at "living a life in liberty and pursuit of happiness".

The reader should also be told that in the appendix of this book we had two reasons to include the essay of the folklorist Iosif Trifa, entitled *"America in our Folklore"*, published in *"Tribuna"* in Arad (1909). The first reason is that, in its whole, it represents a fine analysis of the **new**, which appeared in the folk poetry – the **new** being represented by **America**, the theme imposing itself even since 1909, and which was to flourish only until 1913, when the political element entirely took over the Romanian American press. The second reason is that, by the end of the text, there is a number of inexact accusations, which we wanted to refute, like the idea that the migration to America might have brought us "a moral weakening", a statement we can not agree with, because, in fact, (as we show in our study), America was a school of democracy, of the values of the civil rights upon which, at home, in Transylvania, the Hungarian state was brutally encroaching. Unfortunately, we can find in the essay of Iosif Trifa also a useless and disageeable tendency to xenophobia, which, in fact, the simple Romanian did not possess.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Contrary to the predictions of I. Trifa, today, the "doina" disappeared, the authentic "doina" is no longer created. It still remains immortal as it was, in "collections" of published doinas (like the present book), through the formerly recorded discs and later reproduced on audiocassettes and CD's. As we all know, there is no Romanian American who would not bring something like that from their native country. And when deep in his soul, some cord vibrates, that he did not know unbroken once the alienation was produced, he listens (with such a mixture of feelings!) to the old songs of longing and sorrow.

I sincerely confess that the lines I have wrote and the lyrics I have collected are meant to be of great help for the grand and generous idea which was promoted during times of liberty, after 1989, that stated the opening, resuming and strengthening of the ties of friendship between the Romanian community in America and the Romanian people. As a nephew of an emigrant and as a historian, I hope that the Romanian community in America becomes again what it was, especially during the period between 1914-1918 – the upholder of the Romanians national interests in their new and powerful adoptive country, America.

I conclude with the fact that the longing for homeland, more tormenting for our nation than for others, is a proof of the Romanian's love for the native land which represents his everlasting **native space**. It therefore constitutes one of the simple but irrefutable arguments of the CONTINUITY of the Romanian people on the lands of Transylvania.

As we can see from the lyrics reproduced in this book, the Romanian shepherd from Montana feels himself bound by

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

thousands of threads of his country. Today's emigrants also have all the reasons to feel bound of their homeland (even if the process of globalization tends to gain ground more and more) and although I may seem exaggerated, I would end this foreword addressed to my potential readers by underlining the fact that this book is a HYMN dedicated to the HOME-SICKNESS.

The book may concern different circles of readers, of different cultural levels, it may interest those from Mărginimea Sibiului, from Sibiu, the historians, the folklorists, the professors and the students who have to elaborate a study paper in order to take their degree. But, it may concern in the first place the Romanian Americans because I wrote it especially for them and it represents my respects paid to their predecessors.

As we can see in the "Foreword", the study regarding the Romanian shepherds emigrated to Montana has been translated into English, too. It was necessary to do this, as the book is addressed especially to the American Romanians and we are aware that many of them cannot read well in Romanian any more. So, even if they can enjoy the simple verses in original (as the translation might affect their musicality), the study had to be translated for a better understanding. The study may also interest the foreign specialists who research the history of the immigration in the United States of America.

Last but not least, it is my duty to present here my warmest thanks to Dr. Ioan Ţepelea, a distinguished historian and man of culture, the president of the **Academy of Science,**

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Literature and Arts in Oradea (and to the entire jury) who **selected** the manuscript of this work.

The reader should also know that this book would not have been published if it had not been enthusiastically embraced by the president of the **Pro Maramureș Cultural Society "Dragoș Vodă"** from Cluj-Napoca, Mr. Vasile Iuga of Săliște.

In a very short time after presenting the manuscript to Mr. Vasile Iuga, he knew with great skill how to make a book out of it and give it life, just like he did with the other 25 books that he published until now, this way proving that the **"Dragoș Vodă" Publishing House** is a mature and serious publishing house, publishing books of national interest, worthy and active, just like the Pro Maramures Society, which is already known by its cultural activities in Romania and abroad: in Hungary, in the Transcarpathian region, in the Serbian Banat and in the United States of America.

In conclusion, we can notice that the **"Dragoș Vodă" Publishing House**, as well as the **Pro Maramureș Cultural Society** serve with devotion and competence the same noble idea penetrated by an authentic patriotism, of the opening of Romania towards the Romanian communities from abroad.

THE AUTHOR

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ROMANIAN SHEPHERDS IN MONTANA, UNITED STATES OF AMERICA*
1907 - 1913

Shy and sporadic, the Romanian emigrations from Austria-Hungary to the United States of North America increased year by year, until 1907, when they became a real exodus. Due to certain complex and grave economical and political causes, the emigration turned into a social problem of amplitude, that could no more be ignored. So it became a topic of debates in Romanian, Hungarian and German papers of various orientations from Transylvania, fact that, in a certain measure drew even the attention of the government upon this problem.

Although the Hungarian government and the Romanian National Party had a different understanding of the emigrations causes, both declared against them.

* Traducerea a fost făcută de dr. Ela Cosma.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

I. The Emigration of the Romanians to the United States 1907 - 1913

The Romanians from Austria-Hungary gave the smallest percentage of emigrants comparative to the inhabitants number and comparative to Austrians, Slovaks, Hungarians, Czechs and Croatians (the Ruthens and Jews were not taken into account).

In the 9th decade of the 19th century, *„Gazeta Transilvaniei"* pointed out: "The civilized world knows today that no people leaves its homeland more difficult, more painful than the Romanian, and especially the Romanian from the Carpathians".[1] 1907 this modern exodus to the Unites States hardly reached 80.000 people. Among them, a permanently increasing percentage between 1907 and 1913 was given by the Romanian shepherds, especially from the region of Mărginimea Sibiului.

One of the shepherds from Poiana Sibiului wrote about the causes of their departure to the United States. He addressed his letter, under the title: "America is left for us", to the editorial staff of the newspaper *"Tribuna"* from Arad.[2]

---

[1] *"Gazeta Transilvaniei"*, L, no. 270 from the 8th/20th December 1887, p.1

[2] *"Tribuna"*, Arad, XV, no. 24 from the 12th of February new style (the 30th of January old style) 1911, p. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The main two reasons were: 1. the agrarian laws of the minister Darányi and 2. the concluding of the custom convention with Romania.

Especially the latter "made a deep cut in the interests of a wide stratum of citizens", affirmed the author. The convention almost blew to death the sheep commerce.

The cattle import of all sorts from Romania was reduced. There were enforced restrictions and prohibition measures regarding the renting out of pastures and grazing fields in Romania. The sheep were allowed to pass the frontiers, but they could not be brought home any more. So the meat prices increased, as the quantity of living goods diminished.

20-30 years ago, went on the shepherd from Poiana Sibiului, both the cattle and the meat were cheap. In the mountain region of Transylvania herd-trade flourished and the big sheep flocks grazed unembarrassed in the neighbour countries. The villages around the borders had hundreds of thousands of sheep, because they had the rights to graze them on those barren mountains. At the same time, *"Tribuna"*'s correspondent outlined, the hills and valleys of Transylvania and Banat were covered with herds of sheep, cattle, oxen and pigs. "Today everything has changed. The "mărgineni" (inhabitants from the Mărginimea Sibiului) with their significant herds had to say farewell to Romania. Their sheep, good wares, were loaded by the Tirolians on trains and were

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

taken far away. Almost the same thing happened to the other cattle. Where can Romanians graze them after all?".

The author synthesized clearminded: 1. The state offered no help to the animal growers. 2. The boundaries of the neighbour countries were closed for all the grazing cattle. 3. The maintenance and grazing costs also increased because of the great taxes imposed by the veterinaries. 4. The cattle were no more allowed to graze in the barren mountains. Foreign firmas exploited the mountains. For the Romanians only America was left, as he suggestively put it: "From fir-tree bark you cannot cook roast meat".

As the things were, the Romanian was forced to take "the walking-stick over the sea to the far America".

In the period between 1907-1913 the emigration was part of a silent, slow, but profound revolution in the soul of the most humble shepherd. The progresses of industry at the beginning of the 20th century (especially the broadening of the railways) determined profound changes of the material and spiritual life of the villages. The distances became smaller, the industrial products invaded the market, "the cotton drove out the hemp, the boots replaced the peasant sandals all over the place".

The Romanian peasant had to accept that the civilization progress shook slowly, but seriously the quiet ship of his traditional life. But the assault of dramatical changes found him unarmed, unprepared for them. The irrational claims of a hostile,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

oppressive and partially feudal state determined the Romanian, who could stand it not any longer, to seek for *salvation* in America.[3] That is why the hearts of the estranged Romanians, who filled the ship decks, created the grief and yearning doinas (doină = melancholy Romanian folk-song). Trying to improve the situation they soothed themselves singing a doina or writing a "card" to their sweethearts in the village they had just left:

"Who invented grief and sorrow?
Misler and the ships.
But the ship is not guilty,
It is driven by the fire, too".

In his imagination, the Transylvanian Romanian saw the United States as the biblical Eden, where everyone could find his happiness.

In the harbours of New York and Baltimore, there could be seen hundreds of Romanians with desolated faces, who apparently stepped under a burden. How much grief was there in their hearts, as they had left their family and villages; but it was also a huge hope that pushed them forward.

[3] *"Luceafărul"*, XI, no. 1 from 1912, p. 19-20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The departure was an impressive moment of breaking. The whole village accompanied the young fellows who left "to America", estranging themselves willingly. As if the villagers would have taken them to the grave, not to the train. Crying and sighs, grief, pale faces; those who left and those who stayed asked - would they ever see each other again? The train stopped for a few minutes; men removed the hats of their heads; women and children cried in the crowd; trembling hands of elders waved, as if they tried to stop the carriages that moved faster and faster to the unknown, to a new, but so mysterious world...

The train vanished slowly, breathing hard and impersonal in the endless remoteness...[4] The Romanian was now brother of the swallow...

The emigration phenomenon became an object of study, of analysis; voices rose against it, but the realities were tougher and the measures to stop it were effectless. The fight for existence, for survival had no limits; the sad exodus left empty villages behind, as it used to happen in the past, during the scarcity periods...And:

"They leave, they leave all,
Our Romanians leave!"[5]

The majority of the Romanians who emigrated to the United States, like other peoples from South and

[4] *"America"*, Cleveland, I, no. 12 from the 7th of December 1906, p. 3.
[5] *"Gazeta Transilvaniei"*, LXX, no. 132 from the 15th/28th of January 1907, p.5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

South-Eastern Europe, employed themselves at the hardest work in factories, at the construction of railways, roads, woodcuttings and, sometimes, in mines. Pretty seldom they worked at farms and, after 1906-1907, a limited but significant number of them worked as shepherds at the big shepherds in the state of Montana.

II. The Affluence of Romanian Shepherds to Montana

The resemblances of the relief in Montana and Transylvania, the life conditions approaching those from home, from Mărginimea Sibiului, determined a number of shepherds, who had emigrated in this region of the United States, to find a job at the big shepherds of this state.

Nicolae Tarcea made the beginning, once he got in Helena. He was among the first Romanians attracted by the Montana herd-trade. He noticed the big number of shepherds in Montana, as well as the fact that shepherds were well paid, about $40-45 to $50 a month and food. Nicolae Tarcea, who knew writing and reading, wrote to several acquaintances from home and, beginning with March 1906, the first called started to come.

Between March 1906 and January 1908, 76 Romanian shepherds came to Montana, mostly from home and some of them already immigrated from Eastern cities.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

In a correspondence to the newspaper *"Românul"*, Nicolae Tarcea described "The Life of Romanians in Montana".[6] He affirmed that all Romanians who worked as shepherds were contented with their "jobs", they "are healthy and make good money", as every shepherd gained about $400 a year, excluding the outlays.

Nicolae Tarcea admitted that in factories, at the construction of railways, in mines or in other places salaries might be good as well, but as in towns outlays were higher, it was more difficult to save money; whereas the shepherds had a healthier life in the open and not in the smoke and smog of the factories. Moreover, wrote Tarcea, shepherds never stroke because "sheep cannot stay without their herdsman and shepherds are well fed, cheerful and healthy, red in their cheeks and full of life".

During the period of March, April, May, therefore in spring - the season when the sheep bring forth, employments were made in a greater number. The Romanians, as shepherds, had gained a good fame in Montana, because their masters saw they took good care of the sheep, they were skillful and therefore they loved and appreciated them, and they employed them without delay. Naturally, Nicolae Tarcea underlined, those who were good shepherds at home would find here work, too, as they were not afraid to spend time with the sheep in the

[6] *"Românul"*, Cleveland, III, no. 1 from the 4th of January 1908, p.3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

mountains, where they could meet no human being for three or four weeks. Those who had never taken care of sheep and were weak persons could not be good shepherds, because they got bored and felt the fear. In autumn, when the wethers were sold, continued Nicolae Tarcea, the flocks diminished and the "English" shepherds were dismissed, remaining only the Romanian shepherds, who stayed over winter, too, having thus a certain security of the working place.

Nicolae Tarcea related even a case of bad orientation of a group of about 150 Romanians, who worked in the spring of 1906 at the making of the "iron way" and gained $2,50 a day, but who could not save too much money, as their outlays and travelling costs were high. Nicolae Tarcea invited this group of Romanians to become shepherds, but he was refused exactly on the reason that they could not stand it alone in the mountains. At fall, after ending the works at the railway, the Romanians would have wanted to take jobs as shepherds, but there were no more vacant places.

In the end of his correspondence to the newspaper *"Românul"*, NicolaeTarcea made publicity to this way of life by writing: "Those who stay all summer long with the sheep keep their jobs even over winter. Many of those railway workers got ill and were jobless, you could take pity on them. Meanwhile those with the sheep were healthy and full of money".

Nicolae Tarcea was a real mentor to the Romanian shepherds in America, their leader and guide, a real "baci".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The calendar *"Românul"* [7] published Nicolae Tarcea's photo and besides, the photos of other two Romanian shepherds: Dumitru Oprean and Constantin Ghișe. The latter had a dog by his side; he wore a long coat lined inside with shaggy fur and outside with cloth, comfortable high boots, having a riffle on his back and, of course, the traditional Romanian whistle to soothe his longing.

Besides Tarcea, Vaida Receanul is another better known shepherd, an assiduous verse maker, subscribed like many other shepherds to the newspaper *"Românul"*, which he received by mail and which he read at the light of the lamp in his tent that was his shelter against storms and winds, where the shepherds meditated with simplicity to the changes in their lives. Vaida Receanul described this state of mind in the poem

UNDER THE TENT

"Ioan, son of Toma, is sitting alone with
wrinkles on his forehead.
A year has passed, plenty of time,
He thinks. What was it like a year ago
And how it changed, since he had passed
the ocean". [8]

[7] *"Calendarul ziarului Românul pe anul 1909"*, Cleveland, p. 98.
[8] *"Calendarul ziarului Românul pe anul 1909"*, Cleveland, p. 101.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The number of the Romanian shepherds in Montana increased fast. From the beginning of January 1908 till the 16th of May 1908, 81 shepherds joined the already existing 76. The new ones arrived either from home or from the Eastern coast.

The employment conditions were almost the same, $40 a month and food. If they stayed with the same master for one year, they could easily save $400 cash. They had to pay only for clothes and tobacco.[9]

The majority of the shepherds from Montana, wrote Nicolae Tarcea in a new correspondence, had come from Poiana (65 persons), but he himself had sent further 15 Bulgarians and a Hungarian to become shepherds, and this because he had called Romanians who had shown in letters their interest for the situation of the shepherds in Montana, but in the end they had never come.[10]

[9] *"Românul"*, III, no. 20 from the 16th of May 1908, p. 1.
[10] *Ibidem*, loc. cit.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

III. The Sheperds from Montana in Relation to their Homeland

As their doinas show, the Romanian shepherds suffered vividly of homesickness. They could hardly wait to save the legendary thousand dollars and returned home ("The thousand and then back home!"). In the newspaper *"America"*,[11] N. C. Zamfirescu remarked that, among all the emigrants in America, the Romanians were maybe the only who did not suffer a mass assimilation. A few of them made up their minds to stay for ever in the United States. "His love for the ancestors' land is so big", noticed Nicolae C. Zamfirescu "that our Romanian, as poor as he might have been and as well as he might live in America, feels somehow uncomfortable even with the greatest liberties, and he can nowhere feel as good as at home".

An American newspaper wrote the following about the Romanians, as Zamfirescu quoted: "The Romanians are a very good, hardworking people, but they are stubborn", so "we can never expect us to see them American citizens, because each of them stays here for a while, then returns to his own household in Europe".

Both the Romanian newspapers in the United States and those from home (especially *"Foaia poporului"*) tried to

[11] *"America"*, Cleveland, V, no.79 from the 2nd of October 1910, p.1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

convince the Romanian emigrants to work at farms, not in factories, showing them the advantages in detail: "At the farm they gain $20-25 a month, they receive tasty food, sitting with the landowner at the table, they won't have to waste money and will save their health and mind, until they get the whole necessary sum. A serious winning is also the fact that at the American farm they learn how to better cultivate their own land and to grow their animals better at home"[12] But all the efforts made in this respect were useless, as the Romanian emigrant preferred to work in the factories, where the profit was made easier and he could return home as soon as he had saved enough money.

Further correspondence about the Romanian shepherds in Montana 1911 belong to Dumitru Oprean from Poiana Sibiului and were sent to the newspaper *"America"*[13] from Cleveland, as well as to the newspaper *"Tribuna"*[14] from Arad.

[12] *"Foaia poporului"*, XVIII, no. 52 from the 25th of December / 7th of January 1911, p. 5.
[13] *"America"*, VI, no. 27 from the 2nd of April 1911, p.1.
[14] *"Tribuna"*, XV, no. 81 from the 10th/23rd of April 1911, p. 10-11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

IV. Dramatical Aspects of the Sheperd's Lifes in Montana

The American correspondence was sent from Mitchel, Montana, on March 17th 1911. D. Oprean showed that in this region there were plenty of Romanians, spread at different masters. Most of them were common people, able neither to read nor to write their own name at least.

They could not write letters and thus year after year passed by and sometimes nobody knew anything about them. And as the shepherd's life in the mountains was threatened by many dangers, too late, once in a while, one could hear about a misfortune happened to one of them. The correspondent related several cases: Ion Toma (Zămuță by his nickname) from Poiana was struck by thunder on the field during the summer and was found only about 10 days later; about Dumitru Nistor from Rod nobody could tell nothing, although many had searched him; Ioan Serb (Grigorescu), a shepherd from the neighbourhood of Billings, had grown mad. The policemen took him to a madhouse and this was the last thing heard about him. Constantin Ciufană (son of Onu Dinu) fell ill and died a few days later; nobody knew the place where he was buried.

A shepherd living in the surroundings of Logan, where there were many Romanian shepherds, too, wrote to D. Oprean that, besides the latter, another shepherd, Bucur by

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

his name, who had worked for the same master, had disappeared for a while and in the last few days he was found dead beneath the sheep stables.

As everyone could see, mentioned Dumitru Oprean in the end of his correspondence, the shepherd's life in Montana was monotonous, but exposed to many dangers.

The letter sent from Montana, on March, on March 20th 1911, to *"Tribuna"* in Arad and published in this newspaper on the 10th/23rd April, is more complete and puts a special light on the situation of the Romanian shepherds in America. As if it criticized Nicolae Tarcea, who had called people somewhere they could not find workplaces. It happened sometimes like this, too. Maybe it is more interesting to learn out the opinions shared directly by Dumitru Oprean:

"How do we live now (1911 - G.N.) in this remote place?

Here in Montana, there are only a few factories. Instead you can find mines, with thousands of well paid workers. But our Romanians don't work too often in factories, in the first place because they are not very familiar with this kind of work. Their better known occcupations are the work at the railway and the wood cutting. Our Romanians practice these works in summer, as well as in winter. Those with strong hearts, who have got used with the solitude, go as shepherds at masters who possess big shepherds. They are well paid, too, and have a job for a long time.

The sheep herds in Montana are very big. A single shepherd takes care of herds made up of 2.000-5.000 sheep.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Our shepherds, if they remain at their master and not run from one to another, make good money. Otherwise they loose the small they have saved.

The outlays for all day life are higher here than elsewhere. Especially the workers at the railways have bad luck. Plenty of them wait for months to find something to work.

Those who want to keep their health and wealth do better change the place. Yet the best they can do is to stay home, in the mother-land, as here a few find their happiness and thousands and thousands loose it.

It would be better if our Romanians moved their thoughts from this desert state, where the most important occupation is the work as a shepherd. I have met many fellows, who came called by others, and, after they wasted the little money they had brought from home and were not able to find any job, they returned home with debts, cursing those who attracted them to come.

In certain places even the shepherd's pays have diminished.

The hardworking man, who doesn't elude hardships and can speak English in a certain measure, can afford himself to enjoy what he has saved. But he who wants to live easier should not look here for such a way of life.

I could tell you many examples about Romanians who have endured a deep poverty last winter.

As for me, I am contented with the winning I have, but I had to stand a life of hard slavery in this desert country, a slavery harder than in a Hungarian prison.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Our Romanians, most of them unable to read and write, come, go, and then their tracks get lost, and nobody cal tell if they are still alive or if they have died long ago.

(...)

Oh, black and dark is America in its depths!

Happy are those who can live in their parent's house, even if they would stay poor for ever. Why should you leave your ancestral country chasing for fortunes you can never reach? Or even if you gain them, you spend the blossom of your life at great pains and are soon worn out.

I pray to my Romanian brothers not to grow angry with me, because of the things I wrote, exactly as I know and feel. I am here for four years now and I have learned out everything about the grief of a hard life, filled with the longing to see my parents' house one more time.

Dear brothers, honor and love the ancestors' hearth"

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

V. Inefficient Attempts to Stop the Emigrations

It is interesting that, comparative to the form published in *"America"*, the letter that appeared in *"Tribuna"* is an appeal to the Romanians from the homeland to give up the emigration to the United States.

Such attempts to stop the emigration could not yield the expected effect. The number of the Romanians come to the United States increased impressively, reaching 1913 80,000 - 100,000 persons. The dynamics of coming and going are very animated. For example, during the springtime from the 80,000 Romanians half of them lived in Ohio and Pennsylvania, the rest of them in Indiana, Illinois, Michigan and Montana.

Almost all over these states (excepting Montana and a few other places), the Romanians were employed at factories.

But the number of Romanian shepherds in Montana had a significant evolution, too. 1907 there were testified 76 Romanian shepherds, whereas in May 1908 there were already 157 shepherds, and in 1913 the number of Romanian shepherds in Montana reached 800.[15]

[15] *"Foaia poporului"*, XX, no. 10 from the 3rd / 16th of March 1913, p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

That means that verses like:

"Green leaf of lily,
In America I'm a gentleman.
I have a wonderful salary,
Like a deputy at home.
I gain twenty crowns
And I entertain myself in the saloons."

had a deeper impact than the appeal of Dumitru Oprean or others like him, who worked hard and had neither time nor money to spend in "saloons".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VI. Changes in the Mentality of the Emigrated Romanian at His Return Home

It was a fact, and this fact was noticed at home, too: the mentality of the Romanian (even if he was a shepherd) who had been an emigrant to the United States suffered a remarkable change. These Romanians became the most undesirable opponents of the government of "parliamentary and ethnical dictatorship" from Budapest.

The emigrated Romanians had seen in the United States the meaning of liberty and ethnical equality. Once returned home, they knew very well what their rights were. They knew much better how to oppose the policy of Magyarization and of violation of human and national rights.

The newspapers of the Romanians in the United States, for example *"America"*, certify this fact: "Maybe you have talked to many Romanians who have returned home. Haven't you noticed the difference between those who never left home and those returned from America? I think you have. They are people conscious of their dignity as human beings; they don't bend any more, they refuse to be pulled or pushed by every "nadragar" [person who wears trousers, gentleman]. Moreover, they have the school of life, they gain a more commercial spirit."[16]

[16] *"Românul"*, I, no. 13 from the 25th of March 1912, p. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Such a spectacular change in the way of thinking took place at the same time with the radical change of the exterior image of the Romanian emigrant, reflected even in his verse:

"Little leaf, elder tree blossom,
Sheepskin-coat I wore at home,
Peasant trousers of sheep-wool
And a fur cap on my head.
Here I wear a German coat,
English cap upon my head,
On my nose I put the glasses,
Like the big mister, you know" [17]

1913 the Romanian emigrant, either shepherd or factory worker, remained the same "travelling" emigrant, who came with the clear thought to save as much money and then return home as soon as possible, to pay his debts. He never made up a family there, did not take any steps to receive the American citizenship. Only about 100 Romanian emigrants, from the total number of 80.000-100.000, required the "first paper" in order to be naturalized[18].

[17] *"America"*, VII, no. 37 from the 9th of May 1912, p. 3.

[18] *"Foaia poporului"*, XXI, no. 12 from the 17th/30th of March 1913 p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VII. The Financial Contribution of the Romanian Emigrants

Everything they gained, they sent home. Year after year, hundreds of thousands of crowns were sent to the families in Hungary, hundreds hectares of land were bought at home.

The financial help sent by the emigrants in America to their families from Transylvania and Hungary represented 1913 30 million crowns. The sum was huge for those times; from this sum only the shepherds from Poiana Sibiului, taking care of the big sheep herds in Montana, sent home, year by year, almost 1 million crowns.[19] Thus a relative small community of 800 shepherds, that did not form even 1% of the total number of 80,000-100,000 emigrants, realized an impressive sum during the year 1913.

Although, as it could be seen, the way of thinking of the emigrated Transylvanian Romanian changed, there remained something firm, even petrified - and this was the shiny image of the country where he was born, *the image of Transylvania.*

[19] *Idem*, no. 13 from the 24th / 6th of April 1913, p. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

VIII. The Image of Transylvania in the Soul of the Romanian Emigrant

In his poems, spread in America, but also sent home, the Transylvanian Romanian emigrant did not sigh for "his country Hungary", but clearly for the beautiful Transylvania, as in the poem:

FROM FAR AWAY

"You are so far from me, dear Transylvania,
with your smooth rivers
And charming mountains.
Your doina enchants me,
When I often sing it." [20]

The emigrant sang his homesickness, he missed his wife or lover, his parents, but he also missed his country. George Tarcea picked such a poem from his shepherds in Helena, Montana[21]:

[20] *"Românul"*, X, no. 1 from the 5th of January 1913, p. 8.
[21] *"Ibidem"*, III, no. 9 from the 29th of February 1908, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

"Farewell, beloved country of mine,
For the time I will not see you.
[...]
Oh, God, even if I wandered through
the whole earth,
My heart would save the longing for you,
my country."

The Romanian emigrants who worked in factories, but also the shepherds were interested in the problems from home. The newspapers *"Românul"* and *"America"* kept them in touch with the situation in Transylvania (respective in Hungary). And the newspapers were read almost all over America. The shepherd Ioan Cândea, for example, made his own verse:

"I am lucky with the journal,
That I forget all my pain and grief.
I am lucky with the reading,
That I smooth my sickness."[22]

[22] *Ibidem*, no. 47 from the 21st of November 1908, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

IX. The Aspiration of the Romanian Emigrants in America to the National Unity

Here, in the United States, the political horizon of the Romanians enlarged. Romanians from Transylvania, from Banat and Bucovina discovered joyfully that they were just like those from Romania; they spoke the same language and shared the same ideals. Thus the American Romanians embraced openly and enthusiastically the ideal of the "union of all Romanians".

About this aspect of the cultivating, developing and flourishing of the *Dacoromanism* among the American Romanians, in the first decade of enthusiastic emigration, there has been written very little or even at all. It is the time now to do it in this short study, in our attempt to demonstrate that the ideal of *the union of all Romanians* was indeed everybody's ideal, as they used to say, "from bishop to peasant".

At the beginning of 1909, the newspaper *"America"*[23] in its editorial article celebrating the New Year, described how the chronicler said "in a loud voice" the truth that the *"Moldavians, Walachians, Transylvanians"* "belonged all to the same Romanian people. They spread the idea of the *union*, that slowly embraced the minds of all Romanians.

[23] *"America"*, no. 4 from the 14th of January 1909, p.1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The Transylvanian School "followed the great idea, the beautiful dream of our elders, that *hasn't yet turned to reality* [s.n. G.N.] - the union of all Romanians!" The author of the editorial underlined that the young Romanian emigrants saw and understood this ideal. At their return home, they would fight to fulfil it.

As the author put it: "In this way a powerful activity started for the Union and the development of the Romanian people.

This activity began a time ago and now has reached a pretty satisfying level.

Home it is carried on with animation. Our duty calls and obliges us, those who are thrown there / by fate / to fulfill it, too. To turn this holy duty into reality. [...]"

An emigrant like I. Popaiov urged the readers of *"America"*: "If we have come here, in this free country, we shall not look only for material things to bring them home, but also to fetch with us Romanian consciousness and feeling."[24]

Dumitru Sgura made a warm appeal entitled "Romanian Brothers!". His poem remembers of the Dacoromanian verses published between 1884-1885 under the influence of Secăreanu and Ogăreanu ... He called the Romanian American brothers:

[24] *Idem*, no. 54 from the 22nd of July 1909, p. 1

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

"Let's gather together, Romanians,
With no fear of the pagans.
Let's gather together, brothers,
In the Carpathian Mountains.
Let's look from hill to hill
Over our beloved Transylvania.
Let our voice resound,
To bring all Romanians together,
To take the oath
And cry out loud in one voice,
We, Iancu's grandsons,
That, as long as we have blood in our veins,
We won't give up our language,
Nor will Transylvania die."[25]

At the beginning of the year 1910, in the pages of the Romanian American newspapers, they still were published appeals to urge to the fight:

"Don't stand the cruel pain.
Stand up and fight strongly,
Like lions towards the Carpathians,
To rescue our brothers."[26]

[25] *Idem*, no. 3 from the 10th of January 1909, p. 2.
[26] *Idem*, no. 10 from the 3rd of February 1910, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The Romanian emigrants were called to answer to illegal deeds with illegal deeds to make the Hungarian gendarms (who were called by the people "the Violet Cows"[27]) tremble in front of them and feel fear when they enter a Romanian village - as their abuses had grown to be unbearable.

In spring of 1913, the American Romanians created the society *Dacia Traiană*, which was in fact, as the *"America"* wrote, the "ideal of all Romanians. Oh, such a lovely view, that we foresee in future shining full of light and of Romanian life ..."

The society collected dollars, necessary to the reorganization of the future *Dacia Traiană*. It was added that this "beautiful dream depends only on our decision and courage, of all Romanians' courage, and if we take the challenge and have the same feelings as brave members of this society, it won't last long, until the the dream fulfills." [28]

The Balkan wars rose the hope of the Romanian emigrants that the *union* was getting close.

"Viitorul" from Chicago called the Romanians to prepare for the "Salvation Day", as an answer to the wild persecutions from home.

The newspaper believed that now, when 12 million Romanians had awakened to the national consciousness

[27] *Ibidem*, no.24 from 23rd of March 1913, p.1.
[28] *Ibidem*, no. 26 from the 30th of March 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

and were united in their souls, they waited only the occasion to stand up to fight, all as one, and "to blow away in the four corners of the world the frontiers that separate them and that were rosen by perfidious enemy hands".

"Let us be ready", urged *"Viitorul"*. "We don't know what the day of tomorrow might bring us...Let us be ready any day to sacrifice our life and fortune, to liberate our people, *to the political unity of the Romanians"*.[29]

Such feeling existed in Transylvania, too, but they could not be expressed in the press without a risk of a trial, that would have ended with the arrest of the authors and, eventually, of the responsible editor.[30]

Yet in the United States the Romanians could express themselves free.

[29] *"Viitorul"*, Chicàgo, III, no. 49 from the 19th of June 1913, p. 2.
[30] *"America"*, VII, no. 59 from the 24th of July 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

X. The Propaganda among the Romanian Americans to Enrole as Volunteers in Romania's Army

The newspapers of the Romanians in the United States, especially *"Românul"* and *"America"*, sustained a constant propaganda in their pages, in order to enroll volunteers in Romania's army for the fights in the second Balkan war.

"America" made serious preparations for the event. "Maybe soon, sooner than we expect, sooner than we can fancy, Romania will be called to fulfil our hopes, the liberation of the whole Romanian people".[31]

The journalists from *"America"* stated openly they had guided the Romanians from America in order to confront with the great and holy fight, from that "our national, political and economical liberty will spring".[32] Finally, they demanded: "This shall be our political credo and our road from now on. Let us gather around our leading ideal all Romanians from this country!".[33]

The newspaper asserted:

[31] *Ibidem*, loc. cit.
[32] *Ibidem*, nr. 79 din 2 oct.. 1913, p. 2.
[33] *Ibidem*, nr. 83 din 12 oct. 1913, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

"Our time has come for our hearts to beat!
Let us blow out the frontiers, let us redden
the horizon,
To take revenge for this tore country
And to bring peace to the ancestor's dust
in the graves" [34]

The newspaper *"Românul"* informed that 450.000 Romanian brothers were ready to face the death and, like their ancestors, were prepared to "seal with their blood the honour of the tricolour flag, that burns our hearts with a holy fire". But the same newspaper warned that the time was not far, when the people and the country would need "our arms, too, of those who are so far away, but still faithful sons of this people, that has suffered so many ordeals". [35]

Even in the text number, *"Românul"* announced: "Maybe the coming days will demand from us to take part to the people's fight. We are Romanians. Let us prove our prowess towards this name! Let us be prepared! When we receive from home the calling that they need us, a special number (of the newspaper - G.N.) will let you know and will inform all the true men and all the faithful sons of the Romanian people. Let us be ready now! Long live Great Romania! Long live the Romanian people!" [36]

[34] *Ibidem*, no. 13 from the 13th of February 1913, p. 1.
[35] *Ibidem*, no. 29 from the 20th of July 1913, p. 1.
[36] *Ibidem*, no. 30 from the 30th of July 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

And, after 10.000 young Transylvanians had enrolled at home as volunteers in the Romanian army, the newspaper continued, now it was the turn of the young Romanians living in America to become volunteers in the same army. Who wanted to do it, had to address immediately to the editorial staff of *"Românul"*.

It is remarkable that, at *"America"*'s appeals and especially at those of *"Românul"*, hundreds of young men presented at the offices of both newspapers, personally or by mail[37], to enlist as volunteers on the Balkan front.

Only a few days later 400 Romanian volunteers from the United States had already enrolled.

The number is pretty high, taking into account that they had enlisted during the first days of the appeals in *"Românul"* and *"America"*. The letter written by one of the volunteers is remarkable through the enthusiasm that characterized the Romanian emigrants:

"Sharon, on the 28th of July 1913
Respected Mister Moldovan!

I see in you the man with a Romanian heart. You are the fist who urged us to be ready. *Here I am, ready for anything!*

The Romanian brothers must find their only hope in Romania's position, which needs the arms of every brave

[37] *Ibidem*, no. 31 from the 3rd of August 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

and good son. Romania's sons are kind as the lambs in peace and like the lions in war time. Let us prove that in our veins Traian's blood still flows!

Me, Ioan Munteanu, from Roșia de Săcașiu, have been in the military service only for 8 weeks; I got off the rest of the service by requests.

I have a wife and a little girl. I will send them to our people and I will go anytime to fight for dear Romania. I go cheerful anytime under the Romanian Tricolour.

I pray to the mighty God to find as many brothers as possible, with true Romanian blood in their veins.

Ioan Munteanu, Sharon Pa. P.O.B. 308"[38]

Of course, the editorial staff of *"Românul"* was delighted that the appeal to the emigrants had "penetrated in the middle of all Romanians". The editors expressed their gratitude to those who answered the calling "to carry out our golden dream". And wished them to live long "for the welfare of the Romanian cause, just as you are prepared to die for "*homeland, people and law!"*

Till the 17th of July 1913 3.784 volunteers enlisted.

From Bucharest, G. Cretzeanu, general secretary, plenipotentiary minister, sent a telegram (no. 1674) to the editorial staff of the newspaper *"Românul"*, in which he affirmed: "For the patriotic manifestation of the Romanians

[38] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

from Cleveland, who volunteered to join the Romanian army mobilized against Bulgary, the Romanian Government and especially Romania's War Ministry send their regards to everybody for their beautiful feelings, announcing them that their services are not needed yet".[39]

The editorial staff of *"Românul"* appreciated the Romanian emigrant youth, that had so much dignity. To those from home the editors recalled in mind the fact that the emigrants have estranged only by body and only for a certain time, "meanwhile our souls burn with the longing to raise the Romanian people".

The Romanians from America showed much interest in the Balkan war and required information, debating the possibility of a future war.

An editorial article in Romania described the reaction of an old American Romanian and reproduced his monologue: "Oh God! Please let soon our Tricolour wave over Tisa's valleys". The journalist remarked: "The poor Romanian hid in his soul, just like all the other Romanians a yielding and a hope to still be alive when this moment comes true".[40]

This current reality comprised the emigrant Romanians and was noticed even by the newspaper *"Szabadság"* from

[39] *Ibidem*, no. 34 from the 24th of August 1913, p. 1.
[40] *Ibidem*, no. 30 from the 27th of July 1913, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

America, a kind of "watching tower" of the Hungarian nationalism, which wrote under the title "Romanian homeland treason in America: The same Dacoromanian movement as in Hungary exists since years in America, too. This movement is stirred up by priests and by a few intellectual Romanian emigrants, who live as society presidents or as editors".[41]

As an answer to the anti Romanian propaganda of the newspaper *"Szabadág", "Românul"* showed with simplicity, but with conviction the truth that the civilized world would no more stand the historical anachronism of "the race domination practiced by the Hungarians".[42] The duty which the Romanians have to fulfil was their fight for the liberation of all Romanians and for the carrying out of the golden dream of Great Romania.[43]

All this agitation of the American Romanians included, surely, the shepherds from Montana. We can find among the verses created by them those of Nicolae Tarcea:

"The sun shows us
In its clear ray
That it has traveled to our country
And has caressed our brothers,
To bring them all united together
And to enlarge their country".[44]

[41] *Ibidem*, no. 35 from the 31st of August 1913, p. 1.
[42] *Ibidem*, no. 37 from the 11th of September 1913, p. 1-2.
[43] *Ibidem*, no. 38 from the 18th of September 1913, p. 2.
[44] *Ibidem*, no. 36 from the 7th of September 1913, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

XI. Doinas and Verses of the Shepherds from Montana 1907 - 1913

The doinas and verses we have picked and published in this short collection are worth a special attention both from the Romanians in the country and from those who emigrated in the United States, because they reveal a fabulous and unique world of the estranged soul of the Romanian.

The shepherd's verses confess that those seven years of alienation were a time of a great suffering, even if they succeeded to achieve at the same time a material accomplishment.

If we compare the shepherd's doinas to those of the factory workers, we notice that the solitude, where the shepherd lived and worked, was more propitious to evoke his nostalgia for everything he had left beyond, in his beloved Transylvania.

The verses, naive sometimes or inspired, are a penetrant expression of the shepherd's joys and troubles. Thus the collection has the aspect of an exhibition of naive art, with pictures and icons painted awkward by the hand of an anonymous folk artisan.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

The present collection of doinas and folk poetry is the proof of a lonely world, that even then was dying. This kind of poetry has fulfilled its mission. It cannot come to life again as the conditions when it was born no more exist.

And if folklorists like Iosif Trifa 1909 affirmed that as long as the Romanian soul lives the doina will exist[45], now, in the year 2002, we cannot sustain the same thing. The doina has carried out its task. The doina has disappeared. Its tracks, in the press or in special papers, will remain just a delicate and precious souvenir, that will certify to the future generations the fact that the popular genius of the Romanian shepherd survived and even flourished in absolutely special, unfavorable conditions in remote and foreign places.

Cluj-Napoca
The 7th of March 2002

[45] See the appendix.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBANUL

Frunzuliță de pe rât
Arză-l focul ciobănit,
Căci petreci singur în munte,
Printre stâncile cărunte,
Cu turma mare de oi,
Bătut de vânturi și ploi,
Cu turma cea de berbeci
Rău bătut de vânturi reci.
Frunzuliță și-un lipan,
Un cioban american,
Prin Montana cea pustie,
Numai Dumnezeu îl știe
Nu știe ce-i dragostea,
Numai dor și jelea grea
Frunzuliță de scumpie,
Bate-o, Doamne, ciobănie,
Te pierzi ziua prin zăvoi,
Cu vreo două mii de oi,
Doar cu fluerul când cânt,
Îmi mai trece de urât,
Cântând doine din bătrâni,
Patima de la români.

Poezie populară culeasă de Ioan SÂRBU,
Stone Station, Montana

(*Românul*, anul II, nr. 39 din 21 sept. 1907, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

POEZIA CIOBANULUI ROMÂN ÎN STATELE UNITE, STATUL MONTANA, AMERICA

Frunză verde foaie ahiu
Român sum Român mă scriu,
Din comitatul Sibiu
Din țara Ardealului,
Din brădetul muntelui
Sunt român și-s mărginean
Și mă recomand Rodian.

Foaie verde rozmarin
Eu sunt Ribu Constantin.
Doamne greu mi-am petrecut
De când mama m-a născut,
C-am fost dus tot în străini
N-am crescut între vecini
Și, acum m-am socotit
Iară de călătorit:
Ceru-i carte pentru dus
Din Ardeal cătră apus
O-am cerut dumineca
Pentru Nord America.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și-am plecat pe auzite
Către Statele Unite
Am plecat din sat cu jele,
Să-mplinesc năcazuri grele.
Lăsa-i jalnica nevastă
C-o pruncuță înfășată
Care numai câte-odată
Abia putea zice tată,
Pleca-i pentru vreme multă
În cale necunoscută.

Frunză verde de negară
De la Miercurea din gară,
Nemțește m-am premenit
De mândra m-am despărțit,
Schimba-i bilet pentru tren
Să mă duc să fiu străin,
Ora vine trenul pleacă
Pe mândra plânsul o-neacă,
A plecat trenul suflând
Mândra mi-o rămas plângând,
Și-a pornit încetișor
Să mă ducă la vapor
Ca să trec peste ocean
Pân la țărmu american
Să umblu-n pustietate
În Montana cea departe.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Să pasc oile pe munte
Numai trei mii și cinci sute,
Turma-mare, oi sunt sute,
Locu-i berc, pustiu și munte,
Plouă, ninge, vântul bate
Eu sum tot cu pușca-n spate,
Vai! căci cât am ciobănit
Cu pușca oi n-am păzit,
Că ciobanului i-e dată
Bâtă de corn fermecată,
Iar puștile sunt făcute,
Pentru soldați și recrute!
Pușca o poartă cătana
Aici ciobanu-n Montana
Pușca zece focuri are
Să mă apăr la întâmplare,
De căiuții cei turbați
De șerpii-nveninați,
De șerpele sunător
Să nu mă muște să mor.

Am patru câni-nvățați
Sunt ca niște lei turbați
Să duc ca nălucile
Nu-mi calcă poruncile,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Spre oi de-i mân, într-o clipă
Mi le-ntoarce din aripă,
Și le vorbesc englezește
Și din frunte le oprește,
Și le spun eu vorbă bună
Și din coadă mi-le adună,
Ori și cum le poruncesc
Cânii așa mă slujesc
Și cu câni și cu pușca
Nu mi-e teamă de nimica.

Frunză verde de scumpie
Greu-i, Doamne, prin pustie,
Că-n Montana ori și unde
Glasul de cuc nu s-aude,
Nici turturică nu este
Nici mierla nu ciripește.
N-auzi oameni povestind
Nici căruțe duruind
N-auzi slugă boi mânând
Nici cosași coasă bătând.
N-auzi feciori fluierând
Nici fată mare cântând
N-auzi sunet de topor
Nice cântece de dor,
N-auzi sunet de săcure

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

În neagra de brazi pădure,
Ci s-aud pe la izvoare
Cerbi sberând și căprioare,
Și s-aud bubuiri mari
Printre munții minerali,
Trăznete de dinamit
Din băile de argint,
Dinamitul bubuie
De munții să zguduie
Trece ziua, noaptea vine
Și nu mă-ntâlnesc cu nime,
Frunză verde și-o alună
Vine basu (gazda) la o lună
Cu sare și cu făină
Cu salamă și slănină.
Cu covrigi și cu plăcinte
Cu fasole și cu linte
Cu mărar și petrunjel
Și cu carne de vițel,
Să trăiesc ca la hotel
C-așa trăiește și el,
Să mânc ca-n restaurant,
Cu lapte și cu păsat
Cu cafea și cu zăhar
Să-mi trăiesc traiul amar
Plăcut la american,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Da și basu dacă vine
Nu să-ntâlnește cu mine,
Căci când vine io-s plecat
Prin cel berc întunecat,
Prin cel berc peste izvor
Cântând numai tot de dor,
Peste văi peste vâlcele
Cântând cântece de jele
Cu turma să pască iarbă.
Basu să-ntoarce de grabă
Și el ce-mi aduce tot
Îmi lasă-n lădoi la cort,
Și-mi lasă și câte-o carte
De la țara-mi de departe
Una-mi lasă, două-mi duce
La puica cu gură dulce,
Una-mi duce alta-mi lasă
De la mândruța de-acasă.

Foaie verde de dudău
Dare-ar Domnul Dumnezeu
Să nu dea nime de rău
Bine să-mi petrec și eu.
Să mă mai întorc odată
La mult dorita mea vatră,
Fi, mândro, cu voe bună

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Că peste trei ani și-o lună
De-a vrea bunul Dumnezeu
Să fie pe gândul meu,
Ni-om plimba prunca de mână
Și-oi cina cină'mpreună
Și-om trăi viață bună.

Constantin RIBU

(*America*, anul II, nr. 2 din 13 octombrie 1907, p. 3-4)

ALTE POEZII

Cum nu-i doru mare câne
Peste câte dealuri vine,
În America la mine.

Dorule ești mare hoț
Peste multe ape-noți
Pân' la mine de mă-nglozi
În durere și suspin,
În amar și în venin!

Departe, Doamne, departe,
Mulțe țări nenumărate,
Multe ape tulburate
Și pustiuri neumblate!

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Noaptea-i noapte
Ziua-i zi
Numai eu nu pot trăi
De doruțul mândrii!
Și de jalea inimii!

Bagă, Doamne, luna-n ceață
Și-mi mai dă altă viață
Și mă scapă și de dor,
Că sum gata ca să mor!
Mă mai scapă de urât
Că sum gata de perit.

(*America*, anul II, nr. 3 din 20 oct. 1907, p. 7.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBANUL DIN MONTANA*

Poezie populară

Frunzuliță flori domnești,
Cât trăiești multe pățești,
Căci nu m-am gândit vreodată,
C-o să trec apa cea lată
Și să vin la ciobănie,
Prin Montana cea pustie.
Trandafir de vânt bătut,
Numai asta-i cam urât,
Căci de-o lună și mai bine,
N-am văzut p-aici pe nime,
Cu englezi când mă-ntâlnesc,
Nu pot nimic să vorbesc,
Stau și casc gura la ei,
De necaz mai stau să piei.
Ar fi bine și la oi,
Când ar fi ca pe la noi,
Vara să ai o băciță
Să-ți mai dea câte-o guriță.
Bine-ar fi aici la oi,
Dacă-ar fi ca pe la noi,
Să fim la o turmă doi.

* Reprodusă după Aurel Sasu, *Cultura română în Statele Unite și Canada*, II, *Nostalgia românească*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993, p. 42-43.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dar aici o turmă mare,
Ea un singur cioban are,
Fie și de patru mii,
Tot singur trebuie să fii.
Singur într-un vârf de munte,
Printre stâncile cărunte,
Seara vin greu ostenit,
De oițe însoțit,
Mă așez cu fața-n sus,
Și rămâi pe gânduri dus,
Apoi iau „Românul"-n mână,
Și-mi mai fac inima bună,
Mai văd ce mai e pe-acasă,
Și în țara mea frumoasă
Ungurii ce mai voesc
Ce legi o să mai croiască
Neghiobia ungurească.

Dumitru George (POINARIU)
Helena, Montana.

(*Românul*, anul II, nr. 45 din 2 nov. 1907, p. 4)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN VIAȚA CIOBANULUI DE LA MONTANA

Frunzuliță de olac
Rău maică m-ai blestemat,
Mările să le străbat
Pân la polul înghețat
Și când oi trăi mai cu drag
Să plec în lume pribeag.
Când mi-o fi dragă lumea,
Să plec în America.
Foicică bob năut,
De când maica m-o făcut
Mult, Doamne, m-ai tot bătut,
N-am crezut că mi-i mai bate
Să pasc oi cu pușca-n spate,
Să umblu încălțat cu ghete
Pe munte ca pe părete.
Să pasc oile pe munte,
Turmă de trei mii cinci sute.
La codru cu brazi verzi
Pe unde om rar când vezi,
Că ciobanului i-i dată
Bâta de corn ferecată,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și fluieră vienezească,
În pușca militărească.
Frunzulița mărului
Rău îi șade muntelui
Muntelui de pe aicea
De la statul Montana,
Muntelui fără băciță,
Și făr de strungi de oiță
Și făr de mânzărariu,
Și nici stână nici celariu,
Numai cort ca la soldați,
La câte un izvor cu brazi
Unde n-auzi cuc cântând,
Nici fetele chiotind
Fără numai din când în când,
Câte un cioban pușcând.
Frunzuliță foi de fag,
Rău, maică, m-ai blăstămat,
Să trăiesc la codru verde,
Unde nime nu mă vede.
Printre codrii aruncat,
De toată lumea uitat.
C-așa mi-au zis mândra mea
Măi, bădițo, nu pleca.
Măi, bădițo, nu te duce,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Până ai pe vino încoace.
Că peste ani vreo doi-trei,
Degeaba, badeo, mai vii,
Că atuncea ești bătrân,
Nu mai capeți măr din sân.

Const[antin] ŞIUFANĂ

(*Românul*, anul III, nr. 2 din 11 ian. 1908, p. 6.)

DIN MONTANA

Frunzuliță de scumpie,
Vai săracă ciobănie,
Mult eși acră și amară,
Depărtat de țărișoară,
Prin Montana depărtată,
Din America bogată,
Printre ierburi și zăvoi,
Păzind turmele de oi.

Pasăre cu peana aleasă,
Zboară la Maria acasă.
Și spune-i mândrii din curte,
Să reteze părun-n frunte,
Căci până la primăvară,
Îi va crește la loc iară,
Și neica sosi-va-n țară.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Frunzuliță, foaie aleasă,
Dacă-ar fi Montana seasă, [ses]
Și marea dacă ar seca,
Ași trece la țara mea,
Ași trece făr de șifcarte,
La mândruța-mi de departe.

Culese de George LAZĂR
În Chester, Mont[ana]

(*Românul*, anul III, nr. 8 din 22 februarie 1908, p. 6.)

CÂNTĂ CUCUL ȘI IAR CÂNTĂ

Cântă cucul și iar cântă,
Și din ciocu-i îmi descântă,
Îmi descântă și-mi urește,
C-o să stau prin munți pustii,
Lângă turma de cinci mii,
De cinci mii de oi mărunte,
Rătăcind singur prin munte.
Să dorm cu turma de oi,
Cu capul pe mușuroi,
Frunzuliță a macului,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Jelui-m-aș codrului,
Dar el e mândru și verde,
La năcazuri nu prea crede,
Și are multe cărări,
Nu crede la supărări,
Frunzuliță rug de mure,
Du-te, cucule, în pădure,
Și pe cine ai mânie,
Cântă-i tot străin să fie,
Să umble pustiu prin lume,
Să pătimească ca mine,
Cântă, cuculețule,
Pe la toate porțile,
Dar la poarta mândrei mele,
Cântă cucule, cu jele,
Și cântă frumos și bine,
Să asculte mândra la tine,
S-asculte la versul tău,
Să-i treacă de dorul meu.

Culese de Ioan CÂRPĂTOREA

N.-Mont[ana]

(*Românul*, anul III, nr. 9 din 29 februarie 1908, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DORUL DE ȚARĂ

Rămâi sănătoasă, scumpă țara mea,
Pe un timp, în care nu te-oi mai vedea.
Căci mă duc departe, unde nici nu știu,
Dar dorul tău, dragă, la inimă îl țiu,
Ocoli-voi lumea prin văi furtunoase,
Peste munți, văi, dealuri și păduri umbroase
Dar de greu să fie, lungul meu voiaj,
Eu sunt totuși vesel și plin de curaj.
Căci în lumea largă, n-are ce să piară,
Omul care poartă dorul d'a lui țară
Și de aș merge, Doamne, chiar pământul tot
Dorul tău, o țară, la inimă îl port.
Țara mea în care, de mic am crescut
Dulcea-i suvenire, scumpul ei pământ.

Poezie populară, culeasă de TARCEA

Helena, Mont[ana]

(*Românul*, anul III, nr. 9 din 29 februarie 1908, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂTE PĂSĂRELE ÎN CODRU

Câte păsărele în codru,
Toate cântă mai la modru,
Toate cântă și s-alină,
Numai eu n-am ce cina,
Nici unde mă alina,
Căci mi-e cuibul lângă drum,
Lângă o tufă de alun,
Câți drumari călătoresc,
Toți lângă cuib se opresc.
Frunzuliță de giorgină,
Așa-i și țara străină,
Ea e cuib străin în care,
Pribeagul drepturi nu are,
Nu are nici n-a avea,
Oricâtă trudă și-ar da,
Căci streinul e strein,
Nu ț-a fi pretin deplin,
De-ai alerga în lung și în lat,
Tot te simți înstreinat,
Și gândești în zi și noapte,
La căsuța-ți de departe.

Culese de Constantin CERNIZAN
Montana

(*Românul*, anul III, nr. 15 din 11 aprilie 1908, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN MUNȚII MONTANII*

Frunzuliță de trifoi,
De când sunt ciobani la oi,
N-am văzut ruje albastră,
Nici român din țara noastră,
Numai munți și văi pustii,
Și turme de patru mii,
De oițe mari, mărunte,
Peste coaste risipite,
Seara vin printre izvoare,
Cu cioporul de mioare,
Din fluer doina cântând,
Către târlă coborând.
Cât e ziua zău de mare,
Pușca n-o las din spinare,
Că munții îs pustii și-nalți,
Umblă lupii ca turbați,
Și din zi și până-n noapte,
Tot alăturea de moarte.

Culese de Ioan CÂRPĂTOREA
Noriss-Mont[ana]

(*Românul*, anul III, nr. 15 din 11 apr. 1908, p. 6.)

* Reprodusă după Aurel Sasu, *op. cit.*, p. 49.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

FRUNZULIȚĂ FOI MĂRUNTE

Frunzuliță foi mărunte,
Poiana e sat de munte,
E un sat destul de mare,
Și loc destul tot nu are,
Căci de aicea am plecat,
Tare m-am înstreinat,
Chiar de tinerel băiat.
În vechime pe la noi,
Lumea a trăit cu oi,
Acum toate s-au schimbat,
Oițele s-a gătat,
Căci ce sunt cu greu se țân,
Cu destul necaz și chin.
Nici nu m-am gândit vreodată,
Ca să merg în lumea lată,
Și să iau lumea la rând,
Prin Montana oi păzind,
Cu-n ciopor mare de oi,
Umblând prin vânturi și ploi,
Oile nu sunt prea multe,
Două mii și șase sute,
Pribeag pe vârfuri de munte,
Căci n-aud cucul cântând,
Decât doar din când în când.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Mai slobod pușca-mi în vânt,
Să-mi mai treacă de urât,
Sau când mă cobor de vale,
Mai trag o doină de jale.
De s-aude până-n șes,
Mult îndureratu-mi vers,
Iar din șes ecoul vine,
Înapoi iarăși la mine.

Culese de George MANIȚ

Drumond, Mont[ana]

(*Românul*, anul III, nr. 18 din 2 mai 1908, p. 6.)

FOAIE VERDE LEMN USCAT

Foaie verde lemn uscat,
Cântă cucul din Bănat,
Fire-ai Misler blăstămat.
Mulți voinici ai înșelat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Frunză verde de bujor,
Cântă lumea pe vapor,
Ca un val lin și ușor,
Plin de jele și de dor.

*

Iar Misler se chefuiește,
Bani mulți îngrămădește,
Din sărac să pricopsește,
D-zeu îl miluiește.

*

Milui-l-ar D-zeu,
Unde-o fi locul mai rău,
Tocmai după gândul meu
Ca să-l pot vedea și eu.

*

Să-l vedem cu cufărașul,
Părăsind și el orașul,
Să meargă un an și-o lună,
Să vie în țară streină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Frunzuliță foi de ulm,
Și să n-aibă bani de drum,
Numai banii de vapor,
Ca oricare călător.

*

Ca oricare dintre noi,
Cari fugim azi de nevoi,
Lăsând țara Ungurească,
Arz-o focul și-o pârlească.

*

Arz-o focul sărăcie,
Și duce-s-ar pe pustie,
Și pă cei ce ne gonesc,
Și prea mult ne asupresc.

Culese de Ioan BOBEŞ
Bozeman, Montana

(*Românul*, anul III, nr. 21 din 23 mai 1908, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

STRIGĂTURI DIN AMERICA

Săraci ciobanii din Poiana
Cum umplură toți Montana,
Păscând turmele de oi,
Bătuți de vânturi și ploi,
Păzind turme de mioare,
Pe ploaie și pe ninsoare.

Vaida RECEANUL

(*Românul*, anul III, nr. 28 din 11 iulie 1908, p. 6.)

FRUNZULIȚĂ FOAIE DEASĂ

Frunzuliță foaie deasă,
Ciobănia de pe acasă
E frumoasă și ușoară
Că te știi în a ta țară,
Dar Montana e departe,
În trista streinătate,
Nu întâlnești pui de român,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Umbli singur și strein.
De când sunt înstreinat
Parcă doina am uitat,
Doar o doină-o știu bine,
„Doina țărilor streine".

Culese de Damian OLIMPIE

(*Românul*, anul III, nr. 29 din 8 iulie 1908, p. 6.)

POEZIE DIN MONTANA*

Frunzuliță și-o gutuie,
Ardă-te focul pustie,
Că de când umblu prin tine,
N-am văzut aici pe nime,
Și de când prin tin' trăiesc
M-am topit și mă topesc.
Tare mai îmbătrânesc,
Că numai din când în când,
Mai văd câte-un cerb fugând,
Și iară din când în când,
Mai aud lupii urlând

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și-așa urlă de frumos,
De pică cetina jos.
Frunzuliță rug de mure,
Văzui ursul prin pădure,
Foicică păducel,
Și cânele-mi după el.
Eu cunoscui pe lătrat
Că el zău pe loc a stat.
Dacă văzui că-i noroc,
Încărcai pușca pe loc,
Și-mi lăsai bitușa jos.
Și-o luai încetișor
Până-i zării un picior.

Frunzuliță de ovăs,
Că zău era crângu des,
Crâng de brad și de arine,
Cum îi stă la codru bine.
Cânele tare lătra,
El din cap se scutura,
Lui de câne nu-i păsa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

O pușcătură i-am dat,
El la fugă mi-a luat,
Fuga el n-o ținu mult,
Poate-aproape un minut,
Lui puterea i-a scăzut,
Iară el jos a căzut.
Foicică lobodă,
Și coloarea-i vânătă.
Frunzuliță lilion,
Și cinci craci avea un corn.

Mai am noroc cu jurnalul,
Că-mi mai uit chinul și-amarul.
Mai am noroc cu cetitul,
Că-mi mai potolesc urâtul.
De-aș ceti, de n-aș ceti,
De urât m-aș prăpădi
Că urâtu din pustie,
Ca viermele-n carne vie.

Ioan CÂNDEA

(*Românul*, anul III, nr. 47 din 21 nov.1908, p.6)

* Reprodusă după Aurel Sasu, *op. cit.*, p. 60-62.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBANUL AMERICAN

Foaie verde de stejar,
Trăiesc, doamne, cu amar,
De când sunt american
Tot în Montana cioban.
În Montana munți pustii
Cu turma de vre-o trei mii.

*

Apele curg râurele
Eu trăiesc destul cu jele.
Prin pădurile de brad
Fără voie, fără drag
Și mai sunt și mărăcini
Și trăiesc destul cu chin.

*

Americă depărtată
Mult ești neagră și-nfricată
De când în tine-am venit
Să trăiesc tot cu urât.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Măi dolare American,
Nu-mi fi așa de dușman!
Dolare, frumos mai ești
Tu pe min-mă îmbogățești.

*

Când vine bosul* la mine
Să mă-ntrebe ce-mi trebuie
Mă întreabă de sănătate
Ba îmi dă și câte-o carte.
De mâncare ce s-aducă?
Eu îi spun de toate-n fugă.

*

Casa mea îmi este cort
Obor la oi, gard de drot
Ajutor pe cine am?
Pe al lupilor dușman.

* bosul = stăpânul

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

La turma mare de oi
Câni tovarăș am chiar doi
Englezește le vorbesc
Mi le întoarnă cum gândesc

*

De când maica m-a făcut
Oi cu pușca n-am păzit.
Am pușcă și am ochean
Sunt Cioban american.

Dumitru NISTOR
din Rod, com[itatul] Sibiu

(*America*, anul III, nr. 90 din 3 dec. 1908, p. 1.)

POEZII DIN MONTANA*

Floricică de scumpie,
Ard-o focul ciobănie,
Ciobănie depărtată,
Din Montana lăudată
Lăudată-i și e bună,
Că-ți vine suta pe lună.

* Reprodusă după Aurel Sasu, *op. cit.*, p. 65-66.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Izvoraș cu apă rece,
Și acești trei ani v-or trece,
Și-acasă când m-oi întoarce,
Mândro, cunună ți-oi face,
Cunună de brad domnesc
Ca să vezi că te iubesc.

Sara bună, mândra mea,
Mă duc nu mai pot ședea.
Că-s cioban la oi domnești,
Nu pot veni când gândești
Și-s într-o pustie latã
Din Montana depărtată,
Unde n-aud cucul cântând
Nici bățițe chicotind,
Nici ciobani doine cântând,
Făr' numai din când în când.

Aud pe Ribu pușcând,
Și eu iară împușc în vânt,
Să-mi mai treacă de urât,
Cu carabina încărcată
Trag zece focuri după olaltă,
Să fugă urâtu îndată,
Unul fuge, altul vine,
Și totdeauna-i cu mine.

Constantin MĂNIȚ

(*Românul*, anul III, nr. 49 din 5 dec. 1908, p. 5-6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂNTECUL STRĂINULUI

Foaie verde de săcară
Doamne, ce viață amară
Ce viață și ce chin
La omul care-i străin.

*

Trandafir crescut pe plai
Doamne, ce amarnic trai
Ce zile trecute-n silă
Prin streini fără de milă.

*

Trandafir de pe câmpie
Destul mi-a zis maica mie
Nu ești din sat afară
C-o s-ajungi viață-amară.

*

Foaie verde de dudău
Acum văd bine și eu
Că pita de la străini
Pân-o capeți mult suspini ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Frunzuliță foi de mac
Măiculiță, n-am ce să fac
Făr' să rabd tot în tăcere
Plin de lacrimi și durere.

Dumitru SAGUNĂ

(*America*, anul IV, nr, 52 din 15 iulie 1909, p. 2.)

POEZII POPORALE

Foaie verde mărăcine,
Te las mândruțo, cu bine,
Și eu plec în țări străine
Unde nu cunosc pe nime.
Iar dacă m-oi depărta,
Tu, mândruțo, nu uita,
Căci nici eu nu te-oi uita,
Cât oi sta în America.
Eu sunt floare,
Tu ești floare,
Între noi dragoste mare,
Să nu mă pui la uitare.
Foaie verde și-o lăptucă,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Nu va trece vreme multă
Va trece un an sau doi,
Și iară ne-om vedea noi.
Foaie verde măr uscat
Destul, bade, am așteptat,
Parcă chiar mi-am și uitat
De când tu, bade, ai plecat.
Așteptai doi ani și trei,
Și văzui că tot nu vii,
Pe semne e soarta mea,
Să nu fiu cu dumneata.
Foaie verde mărăcine,
Acu-ți spui, bade, cu bine,
Nu te mai gândi la mine,
Eu nu mai stau după tine.
Mândruliță de demult,
Nu te-ai ținut de cuvânt,
Cuvântul ți l-ai călcat,
Și pe mine m-ai lăsat.
Foaie verde măr uscat,
Cum, mândro, ai cutezat,
De pe mine m-ai lăsat,
Și pe altul ți-ai luat.

Ilie OANCEA
din Garett, Ind[iana]

(*America*, anul IV, nr. 73 din 25 sept. 1909, p. 3.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂNTEC

Anii vin mereu și trec,
Eu cu jale mă petrec,
Unul trece altul vine,
Și eu tot prin țări străine.

Bate-o, doamne, de ursită,
Mult mi-a fost de afurisită,
M-a ursit ca să rămân,
Prin streini până-s bătrân.

Nu știu, doamne, ce-am făcut,
Că tot rele am petrecut,
Ori blăstăm pe capul meu,
Să pățesc în lume rău.

Arz-o focul țară rea,
Să ardă și țara mea,
Că de-ar fi acolo bine,
N-așI umbla prin țări străine.

Dumitru SGURĂ

(*America*, anul IV, nr. 102, din 22 dec. 1909, p. 4.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

POEZII POPORALE

Frunzuliță mărăcine
Bată-te lume pe tine,
Că tu nu ești pentru mine.
Că n-am dat de nici-un bine,
Colindând umblând prin tine.

Foicică matostat
Multe țări eu am umblat,
Și peste bine n-am dat,
Bagsama m-a blestemat
Maica când m-a înfășat.
Sau moașa când m-o scăldat.
Ori binele s-o gătat.
Că de tinerel băiat,
De la părinți am plecat,
Să trec Oltul, Dunărea,
Plecai către Dobrogea.
Foicică ca iarba,
Ocolii și Dobrogea,
Și o am ocolit de-am stat,
Și peste bine n-am dat
Ziua bună ne-am luat,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și-n Bulgaria am plecat,
Mergând trecând printr-un sat,
Mulți oameni m-a întrebat,
Unde merg, unde-am plecat?
Le spuneam la slugărie,
Mai ales la ciobănie,
Deja sunt de meserie.
Mulți din dânșii mă chema,
Ciobănie ca să-mi dea,
Mergând prin sat pe-o vâlcea;
Ce să văd înaintea mea,
Un bulgar bătrân venea,
Tot cu scopul acela
Ciobănie ca să-mi dea,
Dar bulgarul prefăcut,
De multe m-au descusut,
Până noi ne-am tocmit,
Mi-a dat plata de cioban,
Doisprăzece poli pe an.
Bine, rămăsei cioban,
Foaie verde grâu mărunt,
Iarna întreagă a trecut.
Primăvara a venit,
Mereu la câmp am ieșit
Până toamna am ciobănit
Și mai bine și mai rău,
Stătui în serviciul meu,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Când a fost ca să-mi plătească,
Nici nu vrea ca să-mi vorbească,
Nici nu-l mai găsesc acasă.
Eu cu rău nu mă luam,
Nici simbria n-o ceream.
Și tot vesel m-arătam,
Și nu știam ce să fac
Și pe alt an să mă bag,
Că doară l-oi înșela,
Ca să-mi scot simbriuța
Și să-mi iau potecuța.
Așa dară am făcut,
Și pe alt an m-am tocmit,
Încet simbria a eșit
Și am băgat-o în curele,
Și i-am spus la revedere.

Foaie verde și-o lalea
Auzind vorbind lumea,
Că-i bine în Montana,
Și e bună simbria,
Bună și ciobănia.
Mă îndeamnă inima,
Să vin și eu în Montana,
Ca să văd ciobănia,
Care lumea o lăuda.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Tare mult n-am zăbovit
Și spre Montana am pornit.
De la Mercurea de la gară,
Conductorii ne încărcară.
Și-n tren ne așezară.
Cu grabă trenul plecară,
Că aveam cam mult de-a merge,
Multe coline de-a trece.
Vâlcele și dealuri multe
Am plecat cu trenul iute.

Foicică foicea,
Domnul Missler ne-aștepta,
Unt cu pâine să ne dea,
Cafea neagră afumată,
Carne de vacă stricată,
Ca să o dăm bine pe apă.
Noi din toate am gustat,
Și din cap am clătinat,
Înspre tovarăși m-am uitat,
Pe dânșii i-am întrebat,
Cum le vin și cum le plac?
Iară dânșii mi-au răspuns
Ca și cum urci pe deal în sus
Și n-am merinde de-ajuns.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Foaie verde grâu mărunt
Tot așa am petrecut,
Și-am trecut-o încetișor,
Cu-n hodorog de vapor.

*

Frunză verde olion,
Am sosit la Galveston,
Și apoi trenul am luat,
Un tren fain separat,
Pentru Montana gătat.
Și-apoi mână, măi copile,
Vreo trei nopți
Și vro trei zile.

*

Flori mândre pe deal în sus,
La Helena pe deal ne-am dus,
Ce-am avut noi ne-am luat,
Și noi din tren jos ne-am dat
Și înspre d-l Tarcea am plecat,
După număr l-am aflat,
De gazdă l-am întrebat,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Bucuros sălaș ne-au dat.
Că domnul Tarcea-i brav român,
Pentru emigranții ce vin,
Și e cunoscut în lume,
Că la mulți le face bine,
Mulți români îi găzduiește,
Și le dă tot ce poftește.
Pentru ei aleargă, aleargă,
Aleargă cu zi cu noapte,
Și nu pretinde nici o plată.
Pe toți bine-i sfătuiește,
Ca să trăiască frățește.

*

Foaie verde trei cucute,
Acum sunt cioban la munte,
Nu-s pe vârf ci-s pe vâlcele,
Lâng-un cârd de miorele,
Cuprins de dor și jele.
De mândrulițele mele,
Și suspin într-un oftat,
De mândra din al meu sat.
Doru-mi-i m-așI duce acasă,
Sărăcia nu mă lasă,
M-așI duce la mândra mea,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

De n-ar fi sărăcia.
Foaie verde măr turcesc,
Mai de doi ani ciobănesc,
Tot singur viețuiesc.
Ciobănit-am și la noi,
Dar am fost la turmă doi,
Sara în târlă le închideam,
Și pe la fete mergeam.
Printre garduri de nuiele
Pe la fete frumușele.

*

Foaie verde măr domnesc,
P-aici fete nu-ntâlnesc,
Numai doară le doresc.
Le doresc cu zi cu noapte,
Nu pe una ci pe toate.
Le doresc pe toate bine,
Da nu știu ele de mine.

Dan VONICA,
Dorsey, Mont[ana]

(*Lumea nouă*, anul VI, nr. 8 din 27 febr. 1910, p. 1.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

POEZIA CIOBANULUI ROMÂN DIN AMERICA

Ciobanii pe min' mă-ntreabă
Că îmi place pita albă.
Cioban în America
Pită albă că-i mânca,
Dacă-i ști a frământa,
Și ce-i trebuie-a băga.
Cum ți face așa-i mânca,
Că nu-i lângă tin' mama,
Să bagi vină-așa și-așa.
E greu care-i ne-nvățat
Să se-ntoarcă și-nvârtească.
De mâncare să-și gătească,
Că sara vii ostănit
Și-n loc să te odihnești
De mâncare să-ți gătești,
Apoi în zori când te scoli
Oile sunt pe rozori,
Când răsare soarele
Oile-s cât pe cole,
Nu mai ai timp să mai stai
Fără după ele să sai.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Săraci Munți Americani
Dar pustii sunt de ciobani,
Că eu cânt mereu și chiui,
Doar m-aude cineva,
Să-mi răspundă careva,
Da-n zădar mă ostănesc,
Căci pe nime nu zăresc.
Într-o zi după aprânz
După oi mergeam cântând,
Când deodată ce văzui:
O negreață și stătui.
Ochianu în mână luai
Și mai bine mă uitai.
Colo sta un lup culcat,
Numai capul ridicat,
Aștepta-oile să vie
Ca un miel să-mi ia porție,
Că la miei el s-o spurcat,
Pân-acum cinci mi-o luat.
Nu mă culc, ci mai citesc
Și bine că îl pândesc
Pân-cu pușca îl trântesc.
De când maica m-o făcut
Parcă-n codru am crescut.
Așa mi-a fost mie drag
Să mă plimb prin munți de brad,
Tot de brad și plini de fragi,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Tot de fragi și-afine dragi
Dar n-are cin' le-aduna
Ca colo, în țara mea,
Când ar fi numai cole
Ar veni nevestele
Tot neveste și cu fete
De cari prin Săliște este,
Și-ar veni Vălenile
Că le place fragile.
Le pot spune-adevărat
Că-într-un ceas pot strânge-un sac,
Dacă va fi vreuna bună
Le ajut și eu o lună,
Dacă va fi vreuna rea
Vie-n cort la min' să stea,
Le dau cafe[a] ca să bea,
Ceai numai la cari oi vrea.

Dumitru SUCIU din Vale,
cioban în America

(*Foaia poporului*, XVIII, nr. 8 din 6 martie/21 febr. 1910, p. 112.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂNTAREA UNUI CIOBAN DIN MONTANA

Frunzuliță rozalie
Arz-o focul ciobănie
Din Montana cea pustie.
Că de când eu ciobănesc
Multe rele mai pățesc
Că păzesc turme de oi
Printre munți și printre văi.
Păzesc turme de berbeci
Rău bătut de vânturi reci
Bine-ar fi și-aici la oi
Când ar fi ca pe la noi.
La o turmă să fim doi.
Să avem câte-o băciță
Să ne mai dea și guriță
Tot la oi mereu păzesc
Nici mustețile nu cresc.

Ioan Şerb POINARIU
Hall, Montana

(*Românul din America*, anul II, nr. 24 din 18 iun. 1910, p. 5)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂNTAREA CELOR TRECUTE

*

[...]

Cine nu știe ce-i doru
Pună-n Montana picioru.
Păzască turme de oi
Prin căldură și prin ploi.
Păzască pe cele mioare
Prin ghifor și prin ninsoare.
Săracă frunză de fag
Amar dorul ce îl trag
Prin Montana cea pustie,
Arz-o focul pe vecie.
Frunzuliță de scumpie,
Că mi prea amară mie.

*

Adă, Doamne, toamna-n pace
Să plec d-aici că nu-mi place,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Pare că m-am săturat
De atâta-nstrăinat
Am să plec eu din Montana
Chiar de-a dreptu în Poiana.
[...]

Dan OPREAN (Buca popii)
Dillon, Montana

(*Românul din America*, New York, anul II, nr. 31 din 6 aug. 1910, p. 8.)

AMARUL STRĂINULUI

I

Ci-n trăiește-n satul său
Și mai zice că e rău,
Greșește lui Dumnezeu.
Cine doarme toată noaptea
Nu-i păcat că-l mâncă moartea
Căci sărmanul străinul
Amărât e și somnul
Nu poate deloc dormi

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Că-n lume străin să știi,
Când ceasu-i la miez de noapte
Dorm și paserile toate,
Doarme chiar și apa-n vale
Doarme furnica pe cale,
Doarme pasărea pe creangă
Doarme, doarme lumea-ntreagă
Numai eu înstrăinat
Nu pot durmi de oftat,
Căci somnul mi l-am uitat
Când de acasă am plecat.

II

Pasăre din satul meu
Aruncă-te-n sborul tău,
Și-adu-mi, dragă, somnul meu,
Pune-mi-l sub aripioare
Sboară cu el peste mare,
Și treci în America
Și vină la Montana
Că pe mine mi-i afla,
Pe un vârf de-al muntelui
Păscând turma bosului,
Păscând trei mii de batali
Și-s bătut de vânturi tari,
Nu-i zi lăsată de sfântul

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

P-aici să nu bată vântul.
Ninge, plouă, viforește
Pe min-rău mă năcăjește.
Cât este ziua de mare
Nu las pușca din spinare,
Cu pușca și cânele
Îmi petrec eu zilele,
Cu cânele și pușca
Îmi petrec eu viața.
Cu pușca-mi păzesc turma
Cu cânele-mi iau seama.
Cu el îmi iau seama bine
Că și el e ca și mine,
Că nici el n-are pe nime
Fără numai chiar pe mine.

C. R. MIRONEL din Poiana

(*Flamura*, Cleveland, anul VI, nr. 33 din 21 aug. 1910, p. 8.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBĂNIA DIN MONTANA*

I

Trandafir cu frunza-n sus,
Departe, Doamne, m-am dus
Peste munți și peste văi
În West Montana la oi.
Cu toate că n-am oi multe
Două mii și nouă sute
Mă-afund printre stânci înalte
Vecinic sunt pândit de moarte
Căci aicea ciobănia
E mai grea ca cătănia.
Cătana stă la cazarmă
Adăpostit peste iarnă
Dar ciobanul din Montana
Pe sub cer luptă cu iarna
Căci prin munții cei înalți
Prin Montana înșirați
Plini toți de ciobani și oi

* Reprodusă după Aurel Sasu, *op.cit.*, p. 78-81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Sunt vremi grele și nevoi
Căci adese prin iulaiu
Vine ceață și burhaiu
Vremuri grele și cumplite
Și zăpezi nepomenite
De nu știi că-i miezul verei
Ci curat că-i toiul iernei.

II

Foaie verde trei zambile,
Ciobănia, măi copile,
Poate gândi orișicine
Că la noi nu e chiar bine
Că d'ar fi bine la oi
N-am purta pușcă cu noi
Ci-am lua bâta ferecată
Cum e moda-n țara noastră.
Dar ciobanul din Montana
Poartă pușcă ca cătana
Un „Manlicher repetir"

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Curg gloanțele de ea șir.
Cu cameră minunată
Cincisprezece bagi o dată
Și de cincisprezece ori
Ies plumbii ucigători.
Și brâul în jur de tine
E plin de patroane pline.

III

Când auzi câinii lătrând
Și oițele zbierând
Iai pușca și ieși afară
Și împroști cu foc și pară
În dihănii mici și mari
Sau niște isteți tâlhari.

IV

Ar fi bine-aici la oi
Când am fi la turmă doi
Dar aici e turma mare
Și un singur cioban are

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Ai noroc cu cânele
Că-ți întoarce oile
Cânele-i tare deștept
Se duce unde-l îndrept
Mă-nțelege, mă slujește
Ca și-un om care vorbește.

V

Trei luni fără să-ntâlnești
Un om cu care să vorbești
Numai paserile-n zbor
Ciripind cu glasul lor
Pe deal căprioarele
Iar în vale apele.
Dară noi ne-am învățat
O ducem ca și la sat
Căci suntem aici la munte
Români la vreo patru sute.
Dar tot e mai bine aici
Decât să lucru-n fabrici.
Nu stă bosul lângă tine

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Nici nu te supără nime
De mergi iute sau încet
Nu-ți strigă nime „gohet"!
Nu bem vin amețitor
Ci bem apă din izvor
De sub poala bradului
De sub coama muntelui.

VI

Cine-o fost cioban de frunte
Să vie la noi la munte
Casa noastră ciobănească
E casa mare domnească
Cort de pânză înnegrită
Și de vânturi găurită.
Vine vânt, furtună grea
Cu casă cu tot te ia
O, trai greu și soartă rea.

Ioan DAN

(*America*, anul V, nr. 88, 3 nov. 1910, p. 3.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

POEZIE DIN MONTANA

Foaie verde, foaie lată
Bine mai trăiam odată.
Și altă foaie de dudău
Pe atunci nu visam eu,
Să n-aud cucul cântând,
Și nici mierla fluierând.
Numai căiuți urlând
Șerpii cu clopote sunând,
Prin Montana oi păzind.
Foaie verde de trifoi
Și beau apă de butoi,
Și beau apă strecurată
Ca și ocna de sărată.
Foaie verde mai una
Să duc dor cât oi putea
Oile îmi par cam multe,
Că-s trei mii și mai trei sute.
De-ar fi măcar patru mii
Tu tot singur ai să fii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Tuturor le pare bine,
Dacă văd că vara vine,
Numai eu prin Montana,
Nu mai știu ce e vara.
Nici n-aștept cu bucurie,
Vie, vie ori nu vie,
Că știu că n-o să mai trag
Pe la umbruță de fag.
Și știu că n-o să mă duc,
Cu oile să le mulg.
Nici nu merg la apă bună
Că am sărată destulă.
Nici Duminica la joc,
Stau pe ici ca și pe foc.
Oile nu le-nsămnez,
Că mi-s negre când le văz,
Că-s ca stelele de multe,
Toate-s băle, toate-s șute.
Făr' i-au pușca și doi câni,
Câmpurile cu gadini,
Tot cioban și azi și mâne,
Îmi petrec a mele zile.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Dar las vremuri să mă bată
Și soarele să mă ardă,
Că pân nu știam amaru
Nu am cunoscut dolaru.
Nu știu eu am făcut rău,
Ori m-a bătut Dumnezeu.
Nu știu eu am făcut rele,
Ori mă bat faptele mele,
Îmi pare n-aș fi demult,
Și prea multe-am petrecut.

Ioan Bozdog SIMU
din Poiana, azi în Cascade, Mont[ana]

(*Românul din America*, New York, anul II, nr. 46 din 12 nov. 1910, p. 10.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CÂNTECUL CIOBANULUI DIN MONTANA

Mai demult mai din bătrâni
La noi toți erau ciobani
Aveau turme mari de oi
Și averi ca la ciocoi.
Ei cu oile pășteau,
Peste câmp pe unde vreau
Dar cu timpul tot treptat
Toate bine s-au stricat
Nu mai e de ciobănie,
Nici pe munți nici pe câmpie
La țară totu-i arat
Iar munții toți s-au tăiat,
Și-a trăi în sat cu toți
În Poiană iar nu poți,
Cei mai mulți plecăm prin lume,
Unde auzim de bine,
Mulți vin la America
Cu gândul de a câștiga,
Foaie verde trei mărari
Toți cu gândul la dolari,
Dolarii de n-ar fi fost
N-ar fi jale-n satul nost

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dar acuma-i satul plin
De jale și de suspin
Neveste-ș doresc bărbați,
Copilașii pe-ai lor tați,
Părinți-ș doresc ficiori
Surorile frățiori
Fetele de măritat
Tot oftează-n așteptat,
Și cu gândul doară, doară,
Se va-ntoarce badea iară.

Ioan Şiufană MOŞIU

(*Tulnicul*, anul VI, nr. 46 din 20 nov. 1910, p. 7.)

VIAȚA CIOBĂNEASCĂ ÎN MONTANA

Cine lăcomește bani,
Să vie-n munții montani,
C-aicea-i simbrie bună
Suta și mai bin' pe lună
Îți dă o pușcă la spinare
Și-a păzi o turmă mare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Turma-i mare de oi multe
Și umbli singur prin munte,
Numai singur și cu un câne
Pe altul nu vezi pe nime
Numai munți și văi adânci
Dealuri mari pline cu stânci,
Casa ți-un cort afumat
Și trăiești tot supărat.
Te culci în pat năcăjit,
Și gândești unde-i venit,
Să mă fac pustnic ca nime,
Arde-o-ar focul de lume,
Dimineața prânzu-ți faci,
Și-apoi iară sângur pleci,
Începi a te socoti
Cât mai ai a ciobăni,
Sângur ești, sângur vorbești
Ba câte nu te mai gândești.
Și până te-ai tot socotit,
Oile-n trei s-o-mpărțit
Printre dealuri printre văi
Numai oi și numai miei
Și-aleargă câtu-i putea
Căci așa-i ciobănia
Pe la noi prin Montana.

Ioan Șiufană MOȘIU

(*Tulnicul*, anul VI, nr. 46 din 20 nov. 1910, p. 7.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN MONTANA

Foaie verde și-o lalea
Dragă-mi ciobănia,
P-aicea prin Montana,
Când ar fi și mândra mea
Mai dragă mi-ar fi cu ea,
Colo într-un vârf de munte
Urlă dușmanul de lup,
Când l-aud eu mă usuc,
Și mă cuprinde urât
De acest pustiu pământ.

*

Foaie verde trei colori
Trei colori ce eu iubesc,
Pe unguri îi năcăjesc
Și-mi fugăresc mândrele
Smulgându-le brânele,
Cu ce vreau dihăniile
Să-mi spărie mândruțele,
Ca și vulpea oițele,
Mândre nu vă spăriați
Pe ucigaș când îl vedeți,
Numai cruce vă făceți,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Că ei pier fără veste
Ca trăznetul când trăznește,
Treicolorul de vi-l ia
Trimite-ți-l aicea,
Să vă trimăt de la miori
Cele mai frumoase flori
Un buchet în trei colori
Trăznească-i unguri, din nori,
Trei colori voi ce iubiți,
De la moși de la părinți,
De or zice dihaniile
Ce faceți voi cu florile,
Atunci le spuneți așa
Că le-a trimes bădița
Din Munții Montana,
Departe din America,
De la un cioban frumos
Român mândru și fălos
El paște oi și miori
Printre foi cu trei colori
Dihania când le-a vedea
Să crepe inima-n ea,
Trupul lui să-i amorțească
Să nu poată să le răpească.

Nicolae CHIRIE din Poiana

(*Tulnicul*, anul VI, nr. 48 din 4 dec. 1910, p. 7.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ADIO

Am fost om cu rost acasă,
Cu nevastă și copii
Dar părăsind satul din vale
M-am dus departe în țări pustii.
Am plecat cioban la munte,
Să trăiesc mai fericit
În America vestită
Despre care-am auzit!
Că e țară minunată,
Cum nu-i alta pe pământ,
Unde apele-s de aur
Bolovanii de argint.

Dar ce-i poveste, basm rămâne,
Și ce-i real, e tot real.
Și visurile făurite
Se nimicesc de-al sorții val.

Vasile SUCIU

Helena, Mont[ana]

(*America*, anul VI, nr. 10 din 3 febr. 1911, p. 4.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

SCRISOAREA

Foaie verde de ovăs,
Am trimes carte trimes,
D-aici din streinătate,
La ai mei cei de departe,
Și de scris, am scris-o zău,
Cu jalea și dorul meu.
Și scris-am de multe cele,
Câte bune câte rele,
Din lunga călătorie,
Și amara pribegie.
Oh, streinul îi ca streinul,
Nu-i ca ruda ori vecinul,
Să-i descoperi tainele,
Și să-i spui durerile,
Căci streinul, dragul meu,
Nu e bun nici nu e rău,
Tu muncești și el plătește,
Încolo nu-l mai privește,
De ești trist, de ești voios,
Numai să aibă folos.

Nick BOICI
Detroit, Michig[an]

(*America*, anul VI, nr. 18 din 2 martie 1911, p. 2.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN MONTANA

Frunzuliță iasomie,
Prin Montana cea pustie,
Prin Montana cea muntoasă,
Muntoasă și răcoroasă,
E viață de trăit,
Dar și mult de suferit,
De plată, ea ar fi bună,
Patruzeci dolari la lună,
I-ai-o pușcă la spinare,
Păstorești o turmă mare,
O turmă mare de oi,
Mult mai mare ca la noi,
Două mii și patru sute,
Turma-i mare, sunt oi multe,
Ești singur și n-ai pe nime,
Doar biata pușcă ș-un câne,
Și-mprejur până departe,
Tainica siguritate,
Numai munți și văi adânci,
Și împădurite stânci,
Și pe-ntinderea pustie,
Doar din când în când adie,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Vreo doiniță românească,
Din vreo gură ciobănească,
Sau vreun cântec românesc.
Din vreun fluier ciobănesc.
Nu auzi nici cuc cântând,
Sau vreo mierlă fluerând,
Numai cânele lătrând,
Și mioarele sbierând,
Încolo până departe,
Numai liniște de moarte,
Sângur ești, sângur trăiești,
Sângur ție-ți povestești.
Și mai vezi din când în când,
Câte-un biet de lup flămând,
Foamea vrând să potolească,
Vreo oaie ca să bursască,
Și când dihania vine,
Iau pușca de lângă mine,
Și-i trimit un glonț de moarte,
Fără multă greutate,
Apoi bag la buzunar,
De trei ori câte un dolar,
Premiul care-i rânduit,
De tot lupul omorât.
Foae verde de cicoare

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Bat-o crucea ursitoare,
Că trăiesc pustiu pe lume,
Grija mea n-o are nime,
Când vine odată-n lună,
Numai stăpânul de turmă.

Gheorghe Schiopescu RODEAN
Dell, Montana

(*America*, anul VI, nr. 50 din 22 iunie 1911, p. 4.)

POEZII

Până n-am venit pe aici,
Am lucrat pe la fabrici,
Mai vreo doi ani tot de rost,
Și-acum parcă nici n-am fost,
Cu toate că-s vânturi, ploi,
Tot mai bine aici la oi,
Ca în fabricile afumate,
Că prea-s lucruri asudate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Trece timpul, trec și eu,
După mândra-mi pare rău,
Că de aici până la ea,
E calea lungă și grea,
Calea lungă și cu dor,
Și pe tren și pe vapor,
Dacă ar fi și ea pe aici
Aș mai ciobăni ani cinci,
Cu ea de tovărășie,
Aș mai sta la ciobănie,
Să mai fac dolari o mie.
Nu aș zice că-i pustie
Însă de ea sunt departe,
Prin locuri înstreinate,
Sângur turma să-mi păzesc,
Sângur cina să-mi gătesc,
Aș vorbi nu am cu cine,
Aș durmi somnul nu-mi vine,
Noroc că-mi vin ziare
De știu ce-i în lumea mare,
Și când iau ziarul în mână,
Uit că-s în țară străină,
Când mai știu ce-i pe pământ

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Îmi mai trece de urât,
Când mai știu ce e pe lume,
Îmi par zilele mai bune.

*

Nu știu ce poate să fie,
Că mândruța nu-mi mai scrie
Numai la sărbători mari,
Ca să-i mai trimit dolari,
Trandafir din iarbă verde,
După semne așa se vede,
Că de când eu am plecat,
Ea altul și-a căpătat.
Nu mai are zor de mine
Pot tot sta prin țări străine,
Când eram lângă mândruță
Îmi părea noaptea micuță,
Dar pe aici singur cioban,
O noapte îmi pare un an.
Sărăcia de n-ar fi,
Eu pe aici n-aș ciobăni,
Dar lipsa din țara mea,
Mă ține în America.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Sărăcia când se pune,
Te face de pleci în lume,
Sărăcia și ne-averea,
Te face de-ți lași muierea
O lași singură și pleci,
Țiări și oceanul să-l treci
Cu gândul să faci ceva
Ca să te mai scapi de ea.

*

De-ar fi bosul mai cuminte,
Să-mi dea simbria înainte,
Cât mi se vine cioban,
Numai ca pentru un an,
Eu atunci i-aș mulțumi,
Și nu aș mai ciobăni.
Că nu mi-i de ciobănie,
După cum mi-i de simbrie,
Dar bosu-i american,
Și nu vrea să-mi dea un ban,
Până luna se isprăvește,
Și pe urmă el plătește.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Drace i-ai americani,
Că au mii de oi și bani,
Și tot nu vezi ca la noi,
Fetiță să mulgă oi.
La noi, la două-trei sute,
Tot mai vezi fete la munte
De barem bietul cioban,
Două-trei luni într-un an
Are fete-n bătătură,
Le mai fură câte-o gură,
Dar pe-aici cioban la oi,
Nu vezi șurț în două foi,
Pe aici cioban la oiță
Nu vezi șurț, nici cătrință!
Parcă nu mai sunt pe lume
Lelițe bune de glume
Că ciobănind americanul,
Nu vezi una câtu-i anul.

*

De când sunt pe-aici cioban,
Sărbători, duminici n-am.
Nice Paști, nice Crăciun

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Că așa pe pământ strein,
De când sunt la ciobănie,
N-am pus flori la pălărie,
Nici șinoare pe chimir,
Că nu-i rost de chilipir.

*

Dor i-o fi mândrii de mine,
I-o fi dor o știu prea bine
Ba poate de dorul meu
S-a topit ca piatra-n tău.

*

Trandafir bătut de rouă,
Bate vântul, ninge, plouă,
Eu cu turma la pășune,
Tot ca și pe timpuri bune.

*

Bate vântul frunza-n nuc,
Parcă-mi vine să mă duc,
Să mă duc la mândra iară
Să mai las Montana în pară.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Bate vânt cu doruri grele
Dinspre partea mândrii mele,
Bate, bate, că-i demult,
De când nu o-am văzut,
Și parcă m-am săturat,
Și de atâta înstreinat,
Tot mereu îmi vine dor,
Să pornesc înspre vapor,

*

De ar veni o zi odată,
Să-mi dea bosu plata toată,
Și să nu stau să gândesc,
Ca altu să mai găsesc,
Ca într-o bună zi de vară,
Să pornesc cu trenul iară,
Și până la New-York,
Să nu stau mult într-un loc.
Din New York pe vapor,
Să trec oceanul ca în zbor,
C-am trăit destul cu dor,
Singurel la ciobănie,
Prin Montana cea pustie.

Ilie STOIAN

(*Românul*, anul VII, nr. 44 din 19 oct., 1911, p. 2-3.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN ȚARA DOLARILOR

Oceanule, apă rece
Dumnezeu sfântul te sece,
Să te fi săcat de mult
Eu să nu te fi trecut,
Nici să nu te treacă nime
Să fii tu plătit cu mine.

*

Poți fi, maică, supărată
De ce nu m-ai făcut fată
Să șed cu furca pe vatră
Să nu știu lumea de lată,
Să șed pe vatră-ntr-o dungă
Să nu caut lumea de lungă.

*

În America sunt bani
Dar face copii orfani,
Și surori fără de frați
Și muieri fără bărbați.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Frunzuliță ca iarba
De când îi America,
Multe pluguri ruginesc
Și ogoare-nțelinesc
Mulți tineri îmbătânesc,
Multe neveste bocesc
Multe maice-ncărunțesc.

*

Fetele din Vadul-sat
Au dat jalbă la-mpărat:
Înălțate împărate,
Noi cu capete plecate
Te rugăm dacă se poate
Să nu mai dai pașapoarte,
Căci feciorii cei voinici
Au plecat toți de pe-aici,
Și Misler, cerul l-ar bate,
I-a dus departe, departe,
Spre apusul soarelui
În țara Anglezului,
Noi rămânem supărate
Fete mari nemăritate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

Trandafir de vânt bătut
În ceasul, ce m-am născut
A trăsnit și-a fulgerat
De trăiesc înstrăinat.
Și n-am parte de-al meu sat.

*

Frunzuliță verde din vie
Montana-i țară pustie,
N-auzi oameni dăinuind
Nici feciorii chiotind
Numai vântul vâjâind
Și pădurea clătinând
Și câte un bubuit
Din minele de argint.

*

Când m-apropiu de-al meu sat
Cunosc câinii pe lătrat
Și feciorii pe strigat
Și fetele pe cântat.

Poezii culese de părintele Ioan PODEA, din America

(*Luceafărul*, anul XI, nr. 1 din 1912, p. 19-20)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

POEZII POPORALE DIN AMERICA

Pare că m-am săturat
De-atâta înstreinat
Bată-te străinătate,
Mult mi-ai fost soră și frate,
Și mi-i fi până la moarte.
Singur turma mi-o păzesc,
Singur cina mi-o gătesc.
Aș vorbi și n-am cu cine,
Aș durmi somnul nu-mi vine.
Am noroc că-mi vin ziare,
De știu ce-i în lumea mare.
Când mai știu ce-i pe pământ,
Îmi mai trece de urât.
Când mai știu ce e în lume,
Îmi par zilele mai bune.
Și când iau jurnalu-n mână
Uit că-s în țară străină.

Gheorghe SUCIU

din Poiana-Sibiului, cioban în Montana

(*Foaia poporului*, anul XX, nr. 44 din 28 oct., 1912, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

D'ALE NOASTRE DIN AMERICA*

Sărac cioban din Montana
Trece vara, vine toamna
Și s-apropie bălana.
S-o ia naiba ciobănie,
Prin ploi și prin vijelie,
Cu cojocul încheiat,
Bătut de vântul turbat,
Sus în vârful munților,
În mijlocul munților.

*

Poienar cu țundra sură,
Sări degrab în bătătură,
Că vin lupii cu potopul,
Și-ți mănâncă tot norocul.
Las' să vie, crucea-i bată,
Că mi-e pușca încărcată,
Tot cu gloanțe englezești,

* Reprodusă după Aurel Sasu, *op.cit.*, p. 108-109.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Unde dai moarte sădești,
Las' să vie, bată-i sfântul,
Să se țuce cu pământul,
Iar din pielea lor lupească,
Să-mi fac bundă ciobănească.

Vaida RECEANUL

(Calendarul național al ziarului *America*,
1942, p. 47-73.)

CÂNTECUL CIOBANULUI

Fraților vedeți acuma
Pe Nick Tarcea păscând turma
Românul transilvănean
În New Mexico cioban
Turma mare și frumoasă
Paște liniștită pe coastă
Lângă-un izvor de apă
Unde Tarcea le adapă.
Oi cu miei, batali, miori
Cari mănâncă numai flori
De prin câmpuri mari și largi

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și din munți frumoși și dragi.
Cine nu știe ce-i oaia
Bată-l vântul și ploaia
Nu cunoaște ce-i dulceața
Nici în lume ce e viața.
Eu viața-mi petrecut
După oi la ciobănit
Unde-i liniștea plăcută
Și de puțini cunoscută
Dacă mulți o ar cunoaște
Ar merge la oi și-ar paște
Turme mari pe câmpi și munți
Devenind oameni avuți
Ziua după oi privesc
Dar, nimic greu nu muncesc
Făr umblu cântând pe coastă
Și las oița să pască
Îmi fac pat de iarbă moale
Și din flori mirositoare
Unde dorm noaptea ușor
Somn dulce și visător.
Mâncări ori unde în lume
Ca la cioban nu sunt bune
Proaspete și delicate

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Și pline de sănătate.
Ciobanu-i om norocos
Că-i cu corpu sănătos
Umblă-n câmpul desmerdat
Stând tot la aer curat
Nu știe de nici o grijă
Dacă-i vremea rea sau ninge
Fie vifor, ger, furtună
Ciobanul vesel le-ndură.
Vara pe căldură mare
Șade în munți la răcoare
Bând apă din reci izvoare
Cine poartă prin munți turme
E om fericit pe lume
Pentru el lumea e largă
Și viața-i este dragă.

Nick TARCEA

Lordsburg, N. M[exico]

(*Românul*, anul X, nr. 3 din 19 ian. 1913. p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBANUL DIN MONTANA

Foaie verde trei căline
M-a făcut maica subțire
Să fiu drăguț la copile
M-a făcut maica cinaș
În Montana ciobănaș
Cioban cu oile-n munte
Două mii și patru sute
Când le păstoresc la șes
Sunt vreo trei mii pe ales
Ciobănesc oile-n munți
Cu doi câni bine grijiți
Și în contră la caiuți
Am pușcă cu gloanțe iuți
De când sunt la ciobănie
Mai nimic nu-mi trebuie
Ca să fac la an o mie.

Jacob DEJAN (Turda)

Helena, Mont[ana]

(*Românul*, anul X, nr. 4 din 26 ian. 1913, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DOR DE SAT

Poiana sat de munte
Portul tău e port de frunte
Cojocelul tău cu flori
Când îl văd,
Mă prind fiori.
Floricică din părău,
Orăștiancă, portul tău,
De ți-ar da pe el comori
Să nu-l schimbi, mai bin' să mori

Buciumani cu mâneci largi,
Tuturor le sunteți dragi,
În portul buciumănesc,
Câți vă văd, toți vă iubesc.

Ioan GLIGOR din Poiana Sibiului

Harlowton, Mont[ana]

(*Românul*, anul X, nr. 6 din 9 febr. 1913, p. 5.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DIN MONTANA (AMERICA)

Mânca-v-ar caiuții* jirci (oi)
Mulți feciori țineți pe-aici,
Îi țineți la ciobănie,
Ca pe pustnici în pustie.
Și v-ar mânca lupii oi,
Până când și tot cu voi [?]
Că de mai stau cu voi mult,
Mă trăzesc flăcău cărunt,
Nu cărunt de bătrânețe
Și nici de poale cu crețe,
Ci cărunt de dor și jele,
De vânturi și vremuri grele.
Va mai fi pământ pustiu
Undeva-n lume nu știu,
Dar e pustiu și pe-aici,
De nu ai ce să mai zici.
Pe câmp nu vezi floricele
Nici frumoase păsărele,
Cucul pe aici nu cântă,
Nice mierla nu descântă,
Privighetoare nu este,
Ciocârlie nici poveste;

* Lupi din America [coioți – n.ns.]

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Pe paserile de afară
Nici nu zici că-i primăvară.
Cine vrea singurătate,
Să-i facă Dumnezeu parte
Precum mi-a făcut și mie,
De când sunt la ciobănie.
Ciobănia nu e grea
Cum e singurătatea,
Singurătatea și urâtul
Vremurile și cu vântul,
Acestea toate când se pun,
Nu mai zici că-i servici bun,
Acestea toate când s-adună,
Nu mai zici că-i viață bună.
De când sunt pe-aici cioban
Sărbători, Dumineci n-am.
Nice Paște, nice Crăciun,
C-așa-i pe pământ străin.
De când sunt la ciobănie
N-am pus flori pe pălărie,
Nici șinoare pe chimir,
Că nu-i rost de chilipir.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Bate-i, Doamne, Americani,
Că au mii de oi și bani,
Și tot nu vezi ca la noi
Fetiță să mulgă oi;
La noi la două-trei sute
Tot mai vezi fete la munte
De baremi bietul cioban
Două-trei luni într-un an
Are fete-n bătătură,
Le mai fură câte-o gură.
Ciobanul americanul
N-are una câtu-i anul,
Parcă nu mai sunt pe lume
Lelițe bune de glume.

Ilie Dumitru MANIȚIU din Poiana
Auzită de la Ioan OPRIAM

(*Foaia poporului*, XXI, nr. 8 din 2 martie/17 febr. 1913, p. 7.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

CIOBĂNAȘUL DIN MONTANA

Foaie verde de polbean
Sunt cioban american
Și păzesc turma de oi
În Montana prin zăvoi
Turmă mare de oi multe
La număr trei mii cinci sute.
Umblu cu ele prin munte
Printre stâncile cărunte.
Ciobănie americană
Cu pușca ca la cătane
Încărcată cu patroane
Să dau după lighioane.
Să răsune văile
Să-mi păzesc oițele.
Obicei american
La o turmă un cioban
De ai turmă de cinci mii
Unul singur ai să fii
Numai singur ca și cucu
Dar și cucul nu-i așa
C-are soț pe turturea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Însă eu nu am pe nime
Numai chiar doi câini cu mine
Cu care turmă rotesc
Și de caiuți o păzesc.
Câinii oile-mi rotește
Și pe loc mi le oprește.

Le sucește cum le place
Că eu singur n-am ce face
Și eu mă mai necăjesc
Și cu pușca mai ochesc.
Și-așa timpul mi-l petrec
De când aici ciobănesc.
.....
Nu mânc ceapă degerată
Și mămăligă-nghețată
Trăiesc cu carne de miel
Și friptură de viței
Și costiță de purcel
Tot așa ca la hotel
Plată bună tot dolari
Ca și la noi la notari.

Dumitru RODEAN
Craig, Mon[tana]

(*Românul*, anul X, nr. 28 din 13 iulie 1913, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

DOR DE SAT

Soare mândru răsărit
Ce ne-aduci de unde-ai venit?
C-aseară te-ai depărtat
Și-aici noaptea ai lăsat
Tu lumea o ai rotat
Și-n țara mea ai umblat
Tu ai trimes raza ta
Să lumineze țara mea.
Să vezi pe acel pământ
Frații mei pe unde sunt
C-acolo avem mulți frați
Cu dor mare pe acasă
Către țara noastră-aleasă.
Căci românul emigrat
Umblă cu pieptul umflat
De dor mare și suspin,
Căci e pe pământ străin
Departe de țara lui
La ușea străinului
Se luptă cu dorul greu

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Care roade pieptul său.
Soarele nouă ne-arată
Prin raza lui cea curată
Că-n țara noastră a umblat
Și pe frați i-a mângâiat.
Că cu toți să se unească
Și țara să și-o mărească.

Nick TARCEA

(*Românul*, anul X, nr. 36 din 7 septembrie 1913, p. 6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ANEXĂ

America în poezia noastră poporală*

I

Din vaierul strunelor doinei noastre a început a se desprinde și a se ridica plângerea tot mai lămurită a unui nou psalm de jale, răsărit din durerile și frământările sufletului românesc de aici din Ardeal. Astfel Biblia doinei, Biblia durerilor noastre, s-a sporit cu un nou capitol, un capitol în care se vorbește despre o jalnică pribegire a unor țărani necăjiți. Ce credincios cronicar e doina noastră! Nici o frământare, o schimbare mai mare sufletească din viața neamului nu se poate furișa printre valurile vremii fără ca să nu se spovedească în glasul ei. Toate trebuie să treacă prin vaierul strunelor sale.

Glasul ei nu putea deci să nu se amestece și în frământările sufletești ale țăranului aruncat de porunca neiertătoare a vremii pe calea cea grea a pribegiei. Doina s-a dus cu cel pribeag ca să cânte și să plângă cu el. Ea înseamnă pentru totdeauna, în salbe pline de lacrimi, o

* *„Tribuna"*, Arad, XIII, nr. 110 din 6 iunie/24 mai 1909, p. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

jalnică pribegie printr-o lume străină a unor oameni necăjiți. Din veac în veac va povesti doina celor ce vor veni, că ne-au stăpânit odată vremuri așa de vitrege și flămânde pe care nu le-a mai putut sătura bogăția pământului și a plugului nostru.

În stihuri pline de jale va cânta doina aceste vremuri grele, în care multe pluguri au înțelenit în brazda pământului negru, iar stăpânii lor, biruiți în lupta cea grea – și zadarnică – a traiului, au pornit cu grămada pe calea cea neagră a pribegiei, nemaiputând trăi aici în vechea lor țară pe care au brăzdat-o cu plugul lor și au stropit-o cu sângele lor.

De bună seamă că vitregia vremurilor pe care le trăim, greutatea traiului, războiului, tot mai îndârjit ce se dă azi în numele pâinii, sunt cauzele, care îl smulg pe românul nostru de la casa și pământul lui, și îl împing în lumea cea largă ca să-și găsească *„țară de trăit"*. Acest adevăr vorbește în glasul doinei:

„Foaie verde de negară
Arză-te focul de țară
C-atâta m-ai necăjit
Până ce m-am hotărât
Să-mi fac carte și să plec
Ca de tine să mă scăp."

Dar această hotărâre pronunțată a țăranului nostru, de *„a-și face carte"*, n-a putut răsări numai așa dintr-o dată în gândul lui. Ea s-a înfiripat dintr-o luptă întreagă ce a

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

purtat-o țăranul cu necazurile și greul vieții. Frământările și zgomotul luptei acesteia încă a pătruns în o seamă de doine, mai noi în care greutatea și truda zilelor noastre au căpătat o notă tot mai lămurită și mai jalnică.

Ce vaier dureros întrupează aceste cântece nespus de jalnice:

„Aio, Doamne ce să fac
Că mi-a dat baiul de cap
Și nu știu cum să-l desfac".

sau:

„Relele arză-le focu
Tot la mine-și află locu
De mă-ngălbenesc ca focu.
Relele arză-le para
Tot la mine-și află țara
De mă-ngălbenesc ca ceara".

sau:

„Toată lumea are rău
Nime n-are cât am eu.
De la alții se mai gată
De la mine niciodată".

---

năcazul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Sau acest cântec în care țăranul își reamintește cu drag de vremile mai bune, mai senine din trecut:

„Sărac bine de demult
Mult mă mir că te-ai făcut
Că-n crâșmă nu te-am beut
Nici în târg nu te-am vândut".

Din această luptă îndărătnică cu „relele", cu greul vieții, țăranul se pare că se retrage biruit, căci el cântă:

„Până vine binele
Rău-ți mâncă zilele".

Astfel apăsat și biruit de greul traiului, iată-l pe țăranul nostru frământat de porniri noi. A văzut el că spre America încep a „curge râuri de oameni" și iată-l și pe el într-o bună dimineață luptându-se cu îndoiala și ispita pribegiei:

„Mult mă-ntreabă inima
Dragă mi-i America".
„Ciocârlie, ciocârlie
Ce-mi tot cânți de pribegie
Când tu știi că plugul meu
Mi-i altar și Dumnezeu".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

În acestă luptă cu îndoiala, neagra pribegie, ajutată de dușmanul cel neînvins al românului, de sărăcie, a ieșit biruitoare:

Vitrega sărăcie îl smulge din pământul și moșia lui:

„Că de rău și năcăjit
Satu mi l-am părăsit
Și-n țări strine[1] am pornit".

Dar să fim drepți. Poate că în gândul celui osândit să apuce calea pribegiei a început a se strecura și nădejdea că în acea lume „nouă" se va întâlni cu oameni și vremuri mai bune ca cele de aici. Această nădejde o cântă el – cu o amară aluzie la stările de aici – în versul:

„Că-n țara dolarilor
Au oamenii Dumnezeu
Nu numai vegrehaitău[2]."

Din aceste frământări se încheagă în gândul românului acea „hotărâre" pronunțată „de-a-și face carte[3]":

„Să-mi fac carte și să plec
Ca de tine să mă scăp".

[1] În ținutul nostru din acest cuvânt precum și din toate derivatele lui „a" a dispărut: „strin", „strinătate".
[2] executor, portărel.
[3] pașaport.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Îndată ce această hotărâre se apropie de realizare, glasul doinei devine tot mai jalnic. În glasul ei plânge acum omul biruit de o „ursită neagră", care îl desparte de pământul lui:

„Eu mă duc și-mi las țara
Arde-mi inima ca para
Eu mă duc și-mi las și locu
Arde-mi inima ca focu".

sau:

„Năcăjit îi omu-atunci
Când își dă boii pe junci
Și vacile pe juninci
Și se duce de pe aici".

Plecarea acestor oameni în „străinătate" e o zi de jale pentru întreg satul. La noi în Munții Apuseni unde emigrarea în America e la ordinea zilei, mi s-a dat prilejul să văd astfel de plecări. În asemenea clipe nu este inimă care să nu se înduioșeze. Am văzut flăcăi în floarea vieții, care cu câteva zile înainte de plecare întâmpinau bocetul muierilor cu zâmbetul nepăsării și al bărbăției, dar cu cât se apropia momentul despărțirii deveneau mai tăcuți, mai gânditori. Din mișcările lor obosite, din vorba lor strânsă, din întreaga lor înfățișare puteai citi durerea ce fierbe în sufletul lor. Ei pășesc înainte târâți parcă de valurile unui șuvoi neiertător.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Ultimul punct din această scenă de jale – despărțirea și plecarea – e stropit cu picuri de lacrimi ai celor ce se duc și ai celor ce rămân. Această amărăciune și durere sufletească zugrăvită în fața și în toate mișcările celor ce pleacă e foarte naturală. Nimic nu poate fi mai sfâșietor pentru sufletul țăranului nostru decât a-l despărți de casa, de pământul lui, de tainele naturii, cu care a legat în curgerea vremilor o frăție atât de intimă. Cum să nu fie amărât românul nostru când se vede acum silit a-și schimba chiar și strămoșescul său port? Toate l-au părăsit, de toate a trebuit să se despărțească țăranul nostru, dar un tovarăș de drum, o singură mângâiere a rămas cu el: doina cea dulce tremură și mai departe acolo în fundul inimii. Acest tovarăș – cel mai credincios al țăranului – nu-l părăsește, ci se duce cu el, în lume, ca să cânte durerea străinătății. Această doină înfiripează cu ocazia plecării jalnice cântece, ca:

„Noi plecăm și vă lăsăm
În străini ne depărtăm
Noi plecăm în țări străine
Nu ne mai cunoaște nime".

În calea pribegiei sale, pe omul nostru îl urmărește neîncetat chipul satului său liniștit, casa sa părintească în care

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

a crescut și pe care o lasă acum ca și o biată păsărică cuibul său. Cu cât străinătatea neagră sapă o prăpastie tot mai largă între acestea și sufletul țăranului, glasul doinei devine tot mai jalnic:

„Când am trecut granița
Jalea-mi rupse inima
Când fusei in Ratibor
Mă ajunse plâns și dor
De casa părinților
Și bănatu fraților".

Acest „bănat", această „jale" îl stăpânește pe cel înstrăinat în „mașina ce merge gâfâind", ca și în vaporul ce se duce „de vânt dus":

„Foaie verde din grădină
Treptele de la mașină
M-au săcat de la inimă.
Foaie verde din ogor
Treptele de la vapor
Le-am suit cu mare dor".

Cât de mult îl frământă pe omul nostru gândul și dorul după cei rămași acasă se poate vedea și din faptul că în poeziile venite din America sunt puține locurile unde e zugrăvită mirarea,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

curiozitatea țăranului față de atâtea lucruri noi și străine lui și celor de acasă. Așa bunăoară, când a ajuns omul nostru să se urce în vapor, n-a cântat impresia ce i-a făcut-o această isteață iscoditură omenească, nici nu s-a jeluit de boala aceea grea de mare. Pe el nu acestea îl neliniștesc, ci dorul, jalea, acelea îl ard și muncesc neîncetat. Din acest dor s-au țesut jalnice versuri, ca bunăoară acest cântec plin de un îndrăzneț și puternic avânt de fantezie și imaginație:

„Cine nu știe ce-i doru
Vie numai cu vaporu
Că-n vârful vaporului
Șade mama dorului
Încălțată cu opinci
Rupe inimi de voinici."

Câtă vreme ține călătoria pe apă, țăranul se luptă cu gândurile, cu dorul și cu jalea:

„Vaporul pleacă pe mare
Noi plângem cu dor și jale.
Cât timp am stat în vapor
Mă gândeam cu supărare
La viața de pe mare
Și la traiul ce va fi
În țara Americii."

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

scăpat de legănatul vaporului și trecut peste „apa cea lată", dorința lui cea dintâi e să trimită și celor de acasă vestea cea bună a sosirii lui pe uscat. Imaginația lui avea acum să caute un intermediar nou pentru că toate cele dimprejurul lui erau străine. Nu mai era nici cucul cel „meșter", nici pasărea cea „măiastră". Imaginația lui trebuia să se adreseze către un nou element:

„Mare, mare, apă lată
Du-te spune mândrii-ndată
Că m-ai trecut pe uscat
Și că nu m-ai înecat."

A ajuns pe pământul cel nou din „lumea cea nouă", înaintea lui stau noi și noi motive de a se tângui.

În vălmășagul de fabrici, de trenuri, de nori de fum era natural ca țăranul nostru – „dedat să râdă cu soarele și să plângă cu vaierul vântului de toamnă" – să nu se poată împăca cu această viață străină de sufletul său:

„Și dacă scăpai de mare
Mă cuprinse-o jale mare
Văzui trenuri mii și sute
Și fabrice tare multe
Din care fumu ce ieșia
Și soarele-ntuneca".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

II*

Vom urmări acum manifestările sufletești ale țăranului nostru ca muncitor în fabricile Americii. Țăranul nostru, târât în vârtejul fabricilor, nu se poate împăca cu această viață zgomotoasă și străină sufletului său. De aceea și cântecele venite de acolo sunt un strigăt tot mai amarnic împotriva străinătății. Poate nicicând nu s-a exprimat doina noastră cu atâta amărăciune contra străinătății ca în aceste cântece. În două mari motive e a se căuta această notă a cântecelor „americane". Primul motiv e, de bună seamă, sufletul iubitor de soare, lumină și poezie al țăranului nostru. Pe românul nostru îl doare fumul și uruitul fabricilor, pentru că sufletul lui a trăit în frăție atât de intimă cu lumina, soarele și poezia naturii. Gândul celui înstrăinat zboară necontenit spre sătulețul său pașnic. Acolo îl cheamă părinții, casa și pământul lui. Din mijlocul acestui amestec de popoare și limbi, din această lume plină de fum și uruit de fabrici, îl strigă neîncetat frunzișul pădurilor, luminișul poienelor, cântecele, soarele, glasul doinei și glia pământului:

„Du-mă, Doamne, iar-acasă
S-aud brazii vâjâind
Mândrele-n frunze zicând
Și mierlele șuierând."

* *Tribuna*, Arad, anul XIII, nr. 111 din 8 iun./26 mai, 1909, p. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Versuri ca:

„Astă vară am vărat
Colo-n muntele înalt
Cu luna cu soarele
Și cu căprioarele."

sau:

„Haide roibule mai tare
Du-mă colo-n codru mare
Să mânânc frunză de fag
Să iubesc ce-o fi mai drag." etc.

ne arată câtă frăție a legat țăranul nostru în curgerea vremilor cu tainele naturii.

Despuiat de aceste frumusețI ale naturii, despărțit de plugul său, de casa sa, era natural să se jeluiască:

„Frunză verde lată-n dungă
Toate plugurile umblă
Numa-l meu șade la umbră.
Plugul șade în ocol
Și casa-i plină de dor".

sau:

„Fă-mă, Doamne, ce mi-i face
Fă-mă pui de turturea

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Să zbor până-n țara mea
Să văd maica mai trăiește
Draga de mă mai dorește
Să văd codru mai răsună
De hori și de voie bună".

Al doilea motiv e pecetea de neam deosebit de altele prin firea, credința, datinile noastre pe care ni le-a hărăzit curgerea celor 18 veacuri. Toate acestea au săpat o adâncă prăpastie între țăranul nostru și străin. Peste această prăpastie sufletească nu se va putea ținti niciodată o punte de trecere, de încopciere. În conștiința acestui sfânt și mântuitor adevăr trăiește țăranul nostru de câte ori cântă:

„Că eneglezu nu-i român
De i-ai face apa vin
Tot nu-i faci voia deplin
De i-ai face apa bere
Tot nu-i faci pe-a lui plăcere".

sau:

„Mă trudesc și zi și noapte
Ca să-mi fac străinu frate
Și străina sorioară".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

dar zadarnică este truda, căci zisa cântecului vechi:

„Că străinu-i ca și spinu
Când te-mpungi curge veninu".

Din aceste adevăruri izvorăsc nesfârșitele jeluiri ale românului contra străinului și a străinătății:

„Rău-'i, Doamne,-ntre străini
Ca desculț pe mărăcini
Rău-'i, Doamne-ntre dușmani
Ca desculț pe bolovani".

sau:

„Când, maică, m-ai legănat
Rău tare m-ai blăstămat.
Să umblu din țară-n țară
Ca banu de la cămară".

Bățul pribegiei se mai consideră și ca prilej de jale pentru întreg „neamul" celui înstrăinat:

„Jele-i, Doamne, cu-i îi jele
Jele-i inimuții mele
Jele-i la tot neamul meu
Unde-am ajuns să fiu eu,
Să fiu în străinătate
Nouă țări că ne desparte

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Nouă țări și cu oceanu
Nu știu cu nime givanu". (graiul)

Românul nostru aruncat între străini nu mai simte în el acea vlagă și tărie de viața care-l caracterizează. Nu mai este românul cel plin de viață, pentru că a fost smuls din pământul cel negru de care îl legau rădăcinile tăriei, de unde venea puterea vieții. În America el se simte deci copleșit de „spinii" străinilor, de aceea el cântă deznădăjduit:

„C-așa suntem de străini
Ca florile între spini
Spinii cresc mari și s-arată
Floarea rămâne uscată".

Cerințele religioase de care iarăși nu se mai ține seamă, încă îl îndeamnă pe românul nostru să se tânguie împotriva străinătății. În gândul românului înstrăinat nu vrea să se întunece chipul bisericuței din mijlocul satului. Sunt prea mari legăturile sufletești ale românului nostru cu biserica sa pentru ca ele să poată fi uitate sau slăbite.

La plecarea sa a alergat la „părintele" satului ca să-i facă rugăciuni de călătorie, în întrega sa călătorie a cerut ajutorul cerului cu lacrima nădejdii în ochi, iar aici în America, în copleșeala aceasta de griji, temeri și necazuri, credința lui în

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

atotbunătatea lui Dumnezeu se strecoară în sufletul lui ca o rază tot mai senină împreunată cu cele mai puternice nădejdi, cu cea mai puternică hrană de viață, de pomenire sufletească.

În America *„străinul"* nu mai ține seama de aceste cerințe sufletești ale românului, de aceea el se jeluiește:

„Când Duminica sosește
Inima mi se topește
Că aici la Cincinat
Avem numai de lucrat
Zi, nici una de rugat".

sau:

„Rău m-a blăstămat maica
Să las frați să las surori
Tot pe cale călător.
Să n-am Paști să n-am Rusale
Să le mânc mergând pe cale
Să n-am Paști să n-am Crăciun
Să le mânc aicea-n fum".

Toate aceste dureri izvorâte din poruncile sufletești se potențează apoi cu acelea care izvorăsc din nemiloasa trudă și muncă fizică, a căror greutate îl apasă și mistuie:

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Lucru-n colb și în căldură
Și asud peste măsură.
Lucru greu primejdios
Scoate măduva din os.
Feru cură ca unsoarea
Noi îl cărăm cu căldarea".

sau:

„Vărs păraie de sudori
Până capăt bănișori".

Toate acestea îl mână pe țăranul nostru spre țara și pământul lui. Acolo îl cheamă țărâna cea neagră hrănită cu sudoarea părinților. El ar și fi gata oricând a da ascultare glasului îndemnător al sufletului său, dacă lipsurile materiale nu l-ar fi încătușat în slujba străinilor:

„Doru-mi-i nu pot veni
Că-mi poruncesc străinii".

Țin să amintesc și faptul că, dintre multele „scrisori" venite din America în formă de poezii și publicate prin toate foile noastre, numai una (v. *„Tribuna"*, 1909, nr. 5, p. 9) zugrăvește sau mai bine zis vrea să zugrăvească soarta țăranului înstrăinat în culori mai optimiste:

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Aici toate nu-s așa
Cum erau în Șomcuta
Aici nu mai vezi mălaiu
Pita, carnea sunt de traiu".

se scrie ce ușor e traiul pe acolo:

„În lumea asta lăudată
Unde dacă vii odată
A merge, a o lăsa
Nu te lasă inima".

și:

„Dacă n-am grâu în hambar
Am dolari în buzunar".

Dar optimismul acesta nu e tocmai sincer. Citind poezia în întregime îți face cu totul altă impresie. În fondul ei se poate simți mai mult o durere înăbușită și stăpânită care, când printr-o vorbă, când prin alta, scapă și trece în versuri de toată jalea. „Pita și carnea" n-au putut aduce bucurie sufletească:

„Pita albă ca spuma
Abia o pot mesteca
Zburându-mi gândul acasă
La copii și la nevastă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dealtfel, această „scrisoarea ciudată" reoglindește mai mult sentimentele, părerile și mânia autorului ei față de stările politice de aici.

III*

Un alt neam de cântece venite din America sunt cântecele dorului și ale dragostei. Veșnicul subiect cântat cu atâta belșug în poezia populară nu putea să amuțească nici pe pământul lumii noi. „Cântarea venită din America" a iubirii și a dorului are două laturi:

1. Sunt cântece care tălmăcesc dorul sufletesc al flăcăilor înstrăinați;

2. Iar altele care au răsărit din focul arzător al dorului rămas cu „mândrele" din sat.

Flacăra nestinsă a dorului ne-a dat, de bună seamă, și aici cele mai avântate cântece. Acest fel de doine se caracterizează prin cutezanța și îndrăzneala uimitoare a imaginației și a fanteziei, care au luat un avânt tot mai înălțător.

Este mai avântată doina dorului venită din America, pentru că ea a răsărit dintr-o durere sufletească mai puternică, mai mare, iar pe de altă parte și lumea cea neagră și străină a turnat mai multe lacrimi și plâns în glasul ei.

* *„Tribuna"*, Arad, anul XIII, nr. 112 din 9 iunie/27 mai, 1909, p. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Focul dorului s-a îngrămădit cu atâta îmbulzeală înaintea ușilor sufletești ale țăranului, încât formele doinei de până aici erau prea vechi și strâmte ca să îl poată încăpea. De aceea dorul rupe acestă graniță și se ridică într-o lume nouă de imaginație, de fantezie:

"Păsăruică zburătoare
Zboară-n vânt, zboară-n răcoare
Zboară-n jurul norului
Deasupra vaporului
Du-te spune mândrii mele
Că eu plâng și mor de jele".

Cât avânt, fantezie, durere sufletească întrupează aceste versuri! Avântul acesta nou ce l-a luat doina se poate găsi în motive foarte naturale. Cele „nouă țări și nouă mări" au săpat o adâncă prăpastie între dorul flăcăului depărtat și al „floarei" din sat. Dorul nu se mai putea trimite nici pe „frunza de vie":

„Mi-a trimis bădița dor
Pe frunza din via lor".

nici cu „pasărea măiastră":

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Hai tu pasăre măiastră
Zboară la mândra-n fereastră".

Trebuia deci ca fantezia să caute nu un element pentru a putea face posibilă trimiterea dorurilor. Dorul cerea acum noi aripi de înălțare. Astfel s-a ridicat fantezia în zborul avântului său până la acea uimitoare îndrăzneală de imaginație pe care o putem afla în versul:

„De ce, Doamne, n-ai lăsat
Să fie cerul hârtie
Soarele un domn ce scrie
Și luna cănțălărie".

sau o altă variantă:

„Fă-mă, doamne, ce mi-i face
Fă-mă, Doamne, o hârtie
Mândru soare domn ce scrie
Și luna cânțălărie".

sau:

„Mândră, mândrulița mea
De te-ai face-o păsărea
Să vii la America".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Din câte lacrimi de ale dorului s-a urzit acest vers:

„Du-te, dragă, dorule
Du-te, puișorule,
De-aici din țară străină
La mândra de i-te-nchină
Cu lacrămi de la inimă.
Spune-i cât mi-e de greu
C-o doresc, și-o-aștept mereu":

Am aminti că cealaltă latură a doinelor venite din America sunt cântecele de dragoste ale „mândrelor" rămase în sat. Inima romăncei plină de focul iubirii urmărește pas cu pas pe „badiul" înstrăinat. La plecarea lui ea cântă:

„Arză-te focu de trin
Cum duci pe badiu de lin
Și pe mine mă lași plângând.
Arză-te focu vapor
Cum m-ai lăsat de cu dor".

Vâlvătăile aprinse ale dorului trezesc acum la despărțire o jeluire tot mai mare:

„Tu te duci, bade, sărace
Eu cu doru ce m-oi face?
Tu te duci, bade, în lume

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Doru meu cui l-oi mai spune?
C-ai aprins dragostea-n mine
Și pe când ardea mai bine
Ai plecat în țări străine".

Cu cât vremea trece, cu atât puterea arzătoare a dorului pătrunde și scormonește tot mai adânc în tainele inimii. Tălmăcirea în vorbe a unor dureri așa de furtunoase cerea acum noi forme de întrupare. „Mândruța" nu mai putea trimite poruncile dorului său cu apa lină:

„Arieș cu apă lină
Spune badiului să vină".

Astfel durerile și poruncile sufletului s-au tălmăcit acum prin forme noi, mai avântate, mai îndrăznețe. Cât avânt, câtă îndrăzneală de imaginație și fantezie întrupează acest cântec în care lacrimile dorului sunt țesute alăturea cu cele ale greului vieții:

„Foicică flori domnești
Vai, bade, departe ești
Eu departe, tu departe
Nouă țări că ne desparte
Nouă țări și-o apă mare
Noi trăim cu supărare".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Cercănel de lângă lună
Spune-i badii voie bună
Cercănel de lângă soare
Trimite-i badii scrisoare
Și mi-o trimite pe vânt
Ca să vie mai curând
Că nu mai pot de urât".

sau acest cântec în care se pot citi atâtea sentimente sufletești de-ale româncei noastre:

„Spune-mi, pui de turturea,
Înghețată e marea
C-am un bădișor pe ea
Și marea e apă mare
Fricã-mi-i să nu-l omoare
Și marea e apă rece
Fricã-mi-i să nu-l înece".

În general și doinele „mândrelor din sat" se caracterizează prin același avânt, aceeași notă nespus de jalnică.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

* *

Să ne întoarcem iar la sufletul și gândul românului aruncat departe între străini, în iadul fabricilor. A trecut un an-doi de la clipa despărțirii și vremea trece mereu. Dar în mintea celui înstrăinat nu vrea nicicum să se întunece chipul satului său. Căsuța lui negrită de ploi și de fum, părinții lui gârboviți de ani, copilașii zglobii, pământul negru, plugul uitat de sub „șopron", coasa aruncată în pod, toate se perindă, în șiraguri nesfârșite prin gândul său, toate îl cheamă spre casa și moșia lui. Îl cheamă neîncetat chemarea rugătoare ce o aduce vântul de la cei de acasă:

„Vântule, du-te de-i spune
Că vapoarele nu-s bune
Că ne-a-nțelenit ogoru
Și Florica-i duce doru".

Ce frumos a tălmăcit aceste dureri sufletești ale românului din America un tânăr poet:

„Vai mi-e inima amară,
Sufletul mi-e-ndurerat
Când știu iarba necosită
Și pământul nearat.
Toate plugurile umblă,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Brazde negre răsturnând,
Dar al meu zace la umbră
Fără lucru fără rând".
„Polomida-n curte crește
Și ogoru-a-nțelenit
Biciu-n cuiu se despletește,
Coasa-n pod s-a ruginit.
Eu prin țări înstrăinate
Ca o candelă mă stâng,
N-am o inimă de frate
Să mă-ntrebe de ce plâng".

Astfel apăsat românul nostru de greul muncii, de focul dragostei, de străinătatea neagră ajunge la convingerea că viața lui nici într-un chip nu se va putea împleti cu străinismul, de aceea jeluiește:

„Cine năpustește satu,
Mânce-l-ar jalea și bănatu
Cum l-am năpustit și eu
De mă jeluiesc mereu,
Tot gândind la satul meu.

Iar de la această convingere mintea gânditoare se ridică la adevărul exprimat de atâtea ori și în atâtea forme:

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

„Fie pâinea cât de rea
Tot mai bine-n Berzova.
Decât în țară străină
Cu pită de grâu amână,
Mai bine în satul meu
Cu pită de mălai rău".

Iată deci că nici *„țara dolarilor"* nu e în stare a opri multă vreme pe acești oameni doritori de soare și libertate. Sunt prea mari legăturile sufletești ale țăranului nostru cu pământul și satul lui ca ele să se poată pierde sau întuneca în fumul uitării și al fabricilor. Străinătatea nu poate rupe această legătură. „E legat prin sânge pământul de popor" și conștiința acestui adevăr cântă în:

„După chinul ce-l trăim
După lucrul ce-l muncim
Să ne-ntoarcem iar în sat,
La pământul ce-am lăsat".

sau:

„Frunză verde de dudău,
Să ferească Dumnezeu
Pe toată lumea de rău,
Ferească-mă și pe mine
Să nu mor în țări străine".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

*

* *

Multe cele se vor fi strecurat cu America în cetatea sufletului românesc. Istoricul din viitor va da seamă de ce foloase materiale sau ce slăbire morală ne-a adus America. Eu am urmărit aproape numai partea estetică, numai sufletul doinitor. Ca cercetător în această direcție am aflat că America aduce o însuflețită aieptare, un mare avânt în doina noastră. America se furișează în cetatea doinei noastre cu aceeași putere de primenire, de înviorare, a poeziei noastre populare cu care intrase în vremurile din urmă „cătănitul" feciorilor. America a scormonit din nou focul doinei:

„Cine-a scornit jelile
Mislăr cu vapoarele
Cine-a scornit jalea grea
Mislăr cu America
Mislăr, Mislăr n-ai mai fi
C-ai lăsat sate pustii.

Pe lângă acestea America a lărgit lumea fanteziei și a imaginației sufletești ale țăranului nostru. Nota cea jalnică și tânguitoare a doinei noastre încă s-a potențat. Frământările și durerile cele mari fizice și sufletești au dat doinei răsărite pe pământul Americii un colorit nespus de jalnic, de aceea doina venită de acolo e mai mult „cântarea lacrămilor".

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Dar frumoasele cântece venite din America ne mai aduc și o altă veste de bucurie. Scumpa noastră doină nu e legată numai de strămoșescul codru sau de pământul negru. Doina noastră nu moare cu despărțirea românului de „frunza verde" sau de murmurul izvoarelor.

Nu moare pentru că nu-și soarbe hrana vieții sale numai din:

freamătul dumbrăvii-nlăcrimate,
din curcubeul zărilor albastre,
din șopotul izvoarelor de munte,

ci ea răsare, mai ales, din durerile sufletului românesc. Ea e legată de sufletul românesc și de acolo din fundul sufletului nimenea, niciodată, nu o va putea smulge.

Ea trece cu acel pribeag din țară în țară cântând durerile ce-i apasă sufletul. Nici fumul și vuietul fabricilor n-au putut înăbuși glasul ei. Ea trăiește și acolo și plângerea ei se ridică tot așa de curată și puternică ca din mijlocul satului. Ea aduce deci o aspră mustrare pentru toți aceia care nu mai credeau în vechiul avânt al doinei noastre, pentru toți aceia care se grăbeau să cânte la căpătâiul doinei noastre prohodul:

cântecul de îngropăciune
al doinei noastre care moare.

Dar doina noastră nu moare, nici nu poate muri. În curgerea vremurilor, ea s-a împletit într-o uniune nedespărțită cu sufletul românesc. Până va trăi acest suflet va cânta și doina,

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

iar atunci când va muri acest suflet românesc atunci va muri și draga noastră doină.

Să ne bucurăm deci dacă doina noastră arată semne de atâta sănătate și vigoare chiar și acolo în „fundul străinătății", căci prin viața și înflorirea ei se afirmă viața și tăria sufletului românesc.

Și mai ales azi când cetatea sufletului românesc zi de zi pierde din fortărețele și întăriturile sale, să îngenunchiem cu toții înaintea doinei noastre rugând-o să rămână și mai departe cu noi ca un înger mângâietor al durerilor și necazurilor noastre:

„Rămâi că ne ești doamnă
Și legea-i al tău glas
Învață-ne să plângem
C-atâta ne-a rămas".

Și va „rămânea" doina. Glasul și plângerea ei va trece din om în om, din sat în sat, din țară în țară, vestind pretutindeni durerile, așteptările și dorurile unui neam necăjit. „Valurile sale de apă limpede se vor revărsa fără încetare de-a lungul timpurilor" (Nicolae Iorga).

„Muri-vom noi ăștia cari ne-am corcit, ne-am artificializat, ... muri-vor cei ce-și închipue că țin în mâna lor pâinea și cuțitul și că prin ei și prin aceasta se manifestă și puterea lui Dumnezeu; muri-vor micii și răii cari se cred mari și providențiali. ... *Neamul însă va trăi și-și va cânta înainte veșnica-i doină*". (I. Gorun, *Alb și Negru*, p. 6).

Iosif Trifa
Sibiu

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Scurtă prezentare a *SOCIETĂȚII CULTURALE* PRO MARAMUREȘ

Societatea Culturală Pro Maramureş „Dragoş Vodă" Cluj-Napoca s-a constituit ca persoană juridică la data de 27 noiembrie 1995 prin sentința civilă nr. 5048/1995 a Tribunalului Cluj, iar **Editura „DRAGOŞ VODĂ"** a primit atestatul Ministerului Culturii la data de 17 decembrie 1996. Societatea Pro Maramureş „Dragoş Vodă" are caracter apolitic, non-guvernamental şi nonprofit.

Societatea este continuatoarea fostei societăți „Dragoş Vodă" ***(Dragoşiana)*** din Sighetu Marmației care a luat ființă în anul 1860 şi care şi-a încetat activitatea în anul 1940.

SOCIETATEA ARE ÎN PROGRAM:

- promovarea memoriei voievozilor Maramureşului istoric, a primilor descălecători de neam în țara Moldovei, Dragoş Vodă şi Bogdan Vodă.
- cultivarea sentimentelor de respect şi recunoştință veşnică pentru cei care şi-au asumat sacrificiul suprem, fie frunți voievodale, fie purtători de opincă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

- cultivarea simțirii patriotice a tuturor trăitorilor de pe pământul strămoşesc pentru a le forma credința sacră a datoriei, nu numai față de sine ci față de înaintaşi şi de urmaşi.
- realizarea unei comuniuni spirituale a maramureşenilor de pretutindeni atât din țară cât şi din străinătate.
- evocarea contribuției românilor maramureşeni de-a lungul veacurilor la lupta pentru emancipare economică, socială şi politică, pentru eliberare socială şi națională, pentru înfăptuirea Marii Uniri a românilor organizând în acest sens: **simpozioane naționale şi internaționale, manifestări cultural-artistice, ridicări de monumente, obeliscuri, statui, montare de plăci comemorative** în locurile istorice ce evocă personalități sau evenimente istorice, case memoriale şi puncte muzeistice.
- stimularea şi relevarea creației spirituale prin crearea unei imagini corecte a folclorului, obiceiurilor şi datinilor maramureşenilor, a valorilor românești, înființând în acest sens societăți specializate în **editarea de cărți, reviste, pliante, albume cu ilustrate, CD-uri şi casete audio şi video, organizând festivaluri şi concursuri culturale, de interpretare sau creație artistică, expoziții de pictură, sculptură şi artă fotografică etc.**

Preşedinte
Vasile IUGA

Vicepreşedinte
Dumitru FĂRCAŞ

Consilieri ştiințifici
Ioan M. BOTA
Gelu NEAMȚU

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

APARIȚII EDITORIALE
Editura "DRAGOȘ VODĂ" Cluj-Napoca

1."Maramureș – vatră de istorie milenară",
autor colectiv , vol. I, 1996.

2."Maramureș – vatră de istorie milenară",
autor colectiv, vol. II, 1997.

3."Maramureș – vatră de istorie milenară",
autor colectiv, vol. III, 1997.

4."Maramureș – pecete de țară"
autor Valer HOSSU, 1998.

5."Drumurile și popasurile tânărului Eminescu în Transilvania"
autor Nicolae TRIFOIU, 1998.

6."Dragomirești – străveche vatră maramureșeană"
autor Elisabeta DOBOZI-FAICIUC, 1998.

7."Feconda-Tohat - străveche vatră de Sub Codru maramureșan"
autor Iulian SĂLĂJAN, 1998.

8."Pupăza", revistă de satiră și umor, ediție nouă
redactori Vasile IUGA și Lucian PERȚA, 1998.

9."Maramureș – vatră de istorie milenară",
autor colectiv, vol. IV, 1999.

10."Maramureșeni – portrete și medalioane"
autor Mihai MARINA, ediție și notă biografică
îngrijite de Vasile BOLOGA 1999.

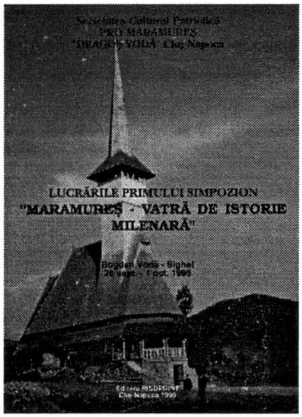
11."Ioan Buteanu – erou național, fiu al Maramureșului"
autor Vasile IUGA de Sălișteș, 1999.

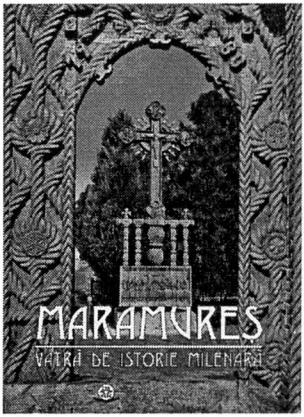
12."Rondeluri implementate"
autor Lucian PERȚA, 1999.

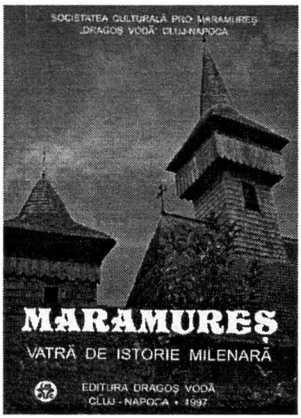
https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

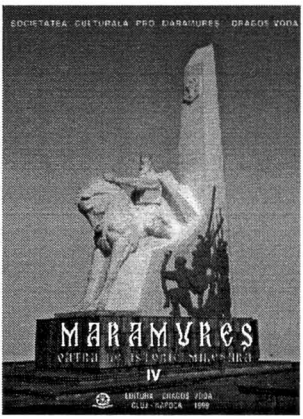
13."Începuturile culturii scrise în limba română"
autor Ioan M. BOTA, 1999.
14."Gestiunea durabilă a pădurilor din Maramureș"
autor Dorel CHERECHEȘ, 1999.
15."Tohat - străveche vatră românească de Sub Codru"
ediția a II-a, autor Iulian SĂLĂJAN, 2000.
16."Săcel – vatră de istorie și civilizație maramureșeană"
autor Elena GRAD, 2000.
17."Florești-Cluj, străveche vatră de istorie românească"
autor Ioan M. BOTA, 2000.
18."Diplome maramureșene din sec. XIV și XV"
autor Ioan MIHALYI de Apșa, Sighet, 1900
ediția a II-a, note biografice Vasile IUGA de Sălișteș, 2000.
19."Legendarul Gavrilă Mihali Ștrifundă din Borșa"
autor Nicoară TIMIȘ, 2000.
20."Dumitru Cristea: Zbucium și poezie"
autor Constantin MUSTAȚĂ, 2001.
21."Esența divină a materiei"
autor Ioan CHIOREANU OAȘ, 2002.
22."Din Carpați în America"
autor Iosif CĂPĂȚÎNĂ, 2002.
23."Din istoria presei românești - «Graiul Maramureșului»"
autor Adrian MARCHIȘ, 2002.
24."Date istorice privitoare la familiile nobile române"
vol. I-II, autor Ioan cavaler de PUȘCARIU, Sibiu, 1892
ediția a II-a completată cu blazoane
și note biografice Vasile IUGA de Sălișteș, 2002.
25."Diplome maramureșene din sec. XIV și XV"
ediția a III-a completată
note biografice Vasile IUGA de Sălișteș, 2002.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

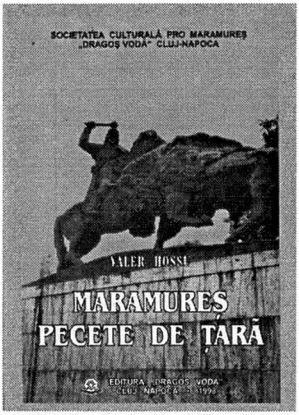

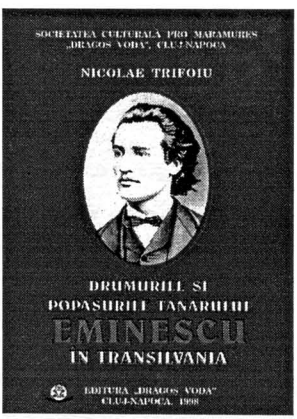

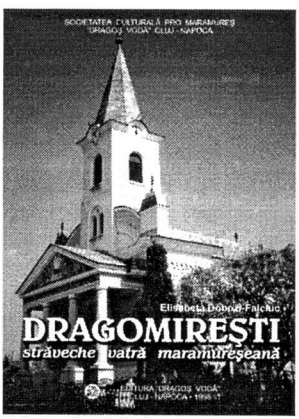

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

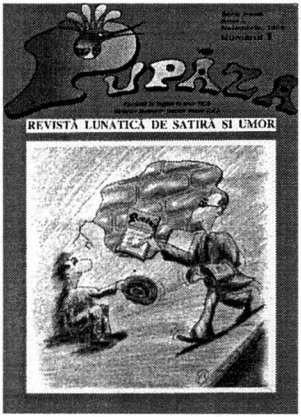

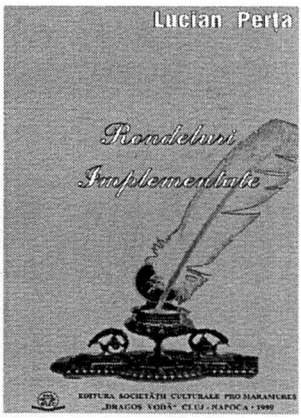

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

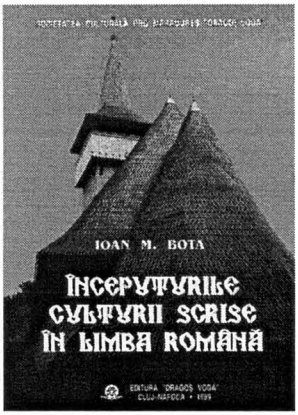

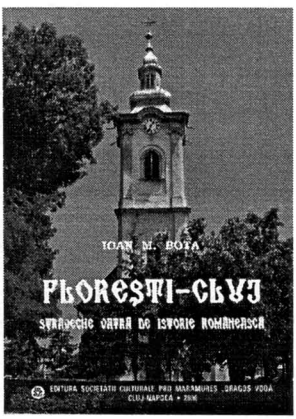

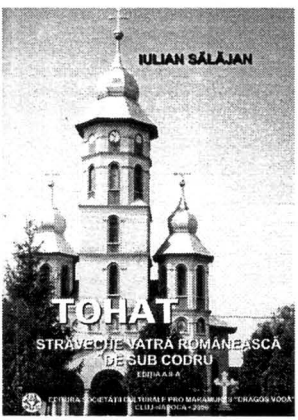

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

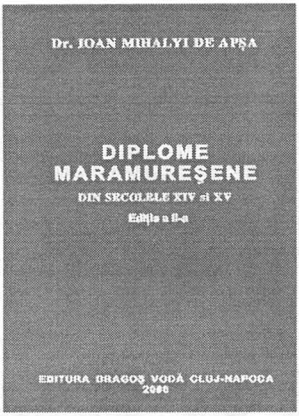

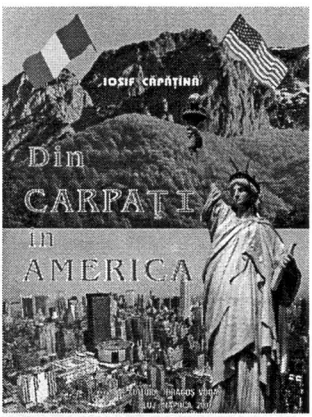

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ÎN CURS DE APARIȚIE

1. "Originea familiei Vlad, nobilă de Săliștea de Sus"

autor Vasile IUGA de Sălișteа

2. "Viața și opera lui Andrei Mureșanu"

autor Grigore IUGA de Sălișteа

și Vasile IUGA de Sălișteа

3. "Istoria societăților culturale românești din America"

autor Vasile IUGA de Sălișteа.

4. "Cercetarea nobilimii din comitatul Maramureș"

autor Joódy PÁL

ediția a II-a, traducere din limba maghiară,

îngrijită de Vasile IUGA de Sălișteа.

5. "Dicționarul personalităților maramureșene"

autor Vasile IUGA de Sălișteа.

6."Maramureș – vatră de istorie milenară"

autor colectiv, vol. V.

7."Pe urmele căpitanului Nicolae Dunca în America"

autor Vasile IUGA de Sălișteа.

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

Str. Traian Nr. 77A

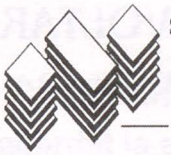
Tel.: 0040(0)264 - 132014
0040(0)264 - 130076
Fax.: 0040(0)264 - 432546

E-mail: ncf_varga@ncf.rds cj.ro
ncf_sanda@ncf.rds cj.ro
ncf-cimpeanu@ncf.rds cj.ro

SOCIETATEA are ca obiectiv de activitate executarea lucrărilor noi, montaje şi reparaţii la:

- construcţii civile, industriale, agrozootehnice
- construcţii de drumuri, poduri, corecţii de torenţi
- construcţii hidrotehnice şi îmbunătăţiri funciare
- alimentări cu apă
- lucrări de instalaţii - montaje şi reparaţii cazane
- lucrări de precomprimare

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

SOCIETATEA COMERCIALA DE CONSTRUCTII

NAPOCA S.A.

STR. TABEREI NR. 4, CLUJ-NAPOCA, 3400 ROMANIA
TEL.: 0264 - 425.860, 425.862, FAX. 0246 - 425.053
Cod fiscal - 199117 Reg. Com. - J/12/15/1991
e-mail: sccnapoca@mail.com

LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII:
CIVILE, AGRICOLE, INDUSTRIALE

LUCRĂRI SPECIALE:
MONUMENTE, AŞEZĂMINTE DE CULT
REPARAȚII ŞI RESTAURĂRI

PRODUCEREA DE:
CONFECȚII: LEMN, METALICE, BETON,
MORTAR, MOZAIC, PREFABRICATE

PRESTĂRI DE SERVICII DIVERSE
COMERȚ EXTERIOR ŞI PROIECTARE

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

BANCA ROMÂNĂ PENTRU DEZVOLTARE

GROUPE SOCIETE GENERALE

BRD ȘI SOCIETATEA

Ca bancă românească de prim rang, **BRD** se dorește un model de referință în relațiile ei cu toți partenerii, prin promovarea unui set de valori centrate în jurul clientului și bazate pe profesionalism, confidențialitate și inovație. **BRD** își propune să servească interesele acționarilor săi, ale clienților, ale angajaților și în același timp să rămână receptivă la evoluția societății românești.

LOCUL ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ

BANCA ROMÂNĂ PENTRU DEZVOLTARE – GROUPE SOCIÉTÉ GÉNÉRALE este un actor important în viața comunității nu doar prin rolul său economic ci și prin implicarea în viața socială și cultural sportivă românească.

ETICA ȘI DEONTOLOGIE

BRD acordă o mare importanță respectării regulilor deontologice și a eticii profesionale. **BRD** intenționează să crească gradul de înțelegere din partea tuturor angajaților a importanței cunoașterii și respectării regulilor de conduită profesională impuse atât de normele și reglementările în domeniu, cât și de practicile băncilor internaționale.

BANCA ROMÂNĂ PENTRU DEZVOLTARE S.A.
ESTE MEMBRĂ A GRUPULUI SOCIÉTÉ GÉNÉRALE

STR. DOAMNEI NR. 4 SECTOR 3-70016 BUCUREȘTI – ROMÂNIA
TEL: 4021-313.32.00; 4021-313.46.40 - FAX: 4021-312.49.78;
CAPITAL SOCIAL: 3.484.506.700.000 LEI; R. C. J40/608/1991
RB-PJR-40-007/1999; C.F. R361579/1992; http: //www.brd.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

SOCIETATEA CULTURALĂ
PRO MARAMUREŞ
„DRAGOŞ VODĂ" CLUJ- NAPOCA
şi
autorul lucrării
aduc sincere mulțumiri pentru sprijinul acordat la editarea şi tipărirea acestui volum următorilor sponsori:

MIRCEA GEOANĂ
Ministrul Afacerilor Externe

VASILE SOPORAN
Prefectul Județului Cluj

IOAN VARGA
Director general - S.C. NORD CONFOREST S.A. Cluj - Napoca

ŞTEFAN DIMITRIU
Director general S.C. NAPOCA CONSTRUCȚII S.A.

MARIUS CRISTIAN CALIȚOIU
Director BRD - GROUPE SOCIETE GENERALE Sucursala Cluj-Napoca

Concepție copertă
Vasile luga de Sălişte

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro

ISBN 973 - 85211 - 3 - 0

https://biblioteca-digitala.ro / https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro